

Balázs Péter

HERCEGSZÁNTÓRÓL INDULTAM

Egy magyar menekült Svédországban

Balázs Péter

HERCEGSZÁNTÓRÓL INDULTAM

Egy magyar menekült Svédországban

FEJEZETEK REGÉNYES ÉLETEMBŐL

**Stockholm
2012**

Lektorálta: Dr. Pap István

Korrektúra: Dr. Varsányi György

Műszaki szerkesztő: a szerző

Borítóterv: Dr. Pap István és Sümegi Réka

Borítófotók: Dr. Pap István és a szerző archívumából

ISBN: 978-963-3440-7

A szerző magánkiadása

Kiadásért felelős: Dr. Balázs Péter

Kiadás éve: 2012

Terjedelem: 12,1 A/5 ív

Példányszám: 65

Készült: Kecskeméti Főiskola KIK Nyomda

Munkaszám: 2012.041

Tartalomjegyzék

Előszó.....	5
Gyermek- és serdülőkorom	7
Gyermekkorom Hercegszántón	7
Diákéveim Baján	9
Forradalom 1956-ban.....	9
Menekülttáborok Jugoszláviában	13
Fiatalkorom, tanulmányaim és munkáim Svédországban	17
Menekülttábor Malmöben.....	17
Autószerelő-képzés Vindelnben.....	18
Estitagozatú technikum Nackában	20
Műszaki technikum Uppsalában	20
A Paul Bondesson Mérnöki Irodánál Stockholmban	22
A Heijkes Mérnöki Irodánál Solnában	23
A Bertil Olander Mérnöki Irodánál Stockholmban.....	25
Tanulmányok a Stockholmi Műszaki Egyetemen.....	26
Tanársegédként a Stockholmi Műszaki Egyetemen.....	27
A svéd hadsereg märstai kutatóállomásán	29
A honvédség märstai kutatóintézetében	34
A családom	37
Apám és anyám	37
Eva és Cilla.....	41
Mia és az unokák	47
Salánky Anikó	49
Barátaim	53
Jan-Erik Gidlöf és családja.....	53
Elisabeth Hellman.....	61
Gyurity István és családja	63
Anders Säflund és családja.....	67

Maria néni és családja	69
Margaretha Scheorner	71
Pap István és családja.....	74
Kicsoda Balázs Péter?	79
Személyiségem	79
Hobbijaim	83
Gondolkodásom néhány jellemző vonása	101
Politikai nézeteim	101
A svéd és a magyar társadalom néhány összehasonlítás tükrében	106
Egyéb gondolataim	115
Nyugdíjas éveim	127
Osztálytalálkozók	127
A 70. születésnapom megünneplése	131
Zárszó	133
Referenciák	136
Mellékletek	137
Önéletrajz	137
Szimpóziumok és konferenciák.....	139
Az első munkahelyi jellemzésem	140

Előszó

Már 55 éve annak, hogy az 56-os magyar forradalom elbukott, ami miatt közel 200 ezer ember hagyta el az országot. Én is azok közé tartozom, akiknek élete drasztikusan megváltozott a történetek miatt. Akik akkor kivándoroltak, maguk mögött hagyták azt a közösséget, amely ugyanazt a nyelvet beszélte, és hasonlóan gondolkodott. Az új hazában, függetlenül attól, hogy melyik országba kerültek, minden más lett körülöttük: a táj, a nyelv, a kultúra és az emberek mentalitása. Maguk a menekültek személyiségükben is különböző individuumok voltak. Annak a feltételei, hogy az életük sikeres, boldog legyen, egyikük számára sem voltak ideálisak. Milyen jövőre találtak ezek az emberek az új otthonukban? A kérdés egyikünk számára sem egyszerű. Annyi a válasz, ahány hasonló sorsú egyén van. Én azonban csak egyről, a saját életrsorsomról írok, arról, amelyet magyar menekültként éltem meg Svédországban.

Írásomban igyekszem nagy súlyt fektetni a környezetemmel való kapcsolatra. Megpróbálom felidézni azokat a személyeket, akik pozitív vagy negatív hatással voltak életrsorsom alakulására. Környezetünk tele van csodálatos, segítőkész emberekkel, csak meg kell őket találnunk. Ami azonban még ennél is fontosabb: figyelmüket magunkra kell vonnunk, fel kell kelteni bennük az irántunk való érdeklődést. Meg kell mutatnunk, hogy el tudunk fogadni tőlük valamit, és ami még ennél is fontosabb, azt is mutatnunk kell, hogy viszonzásképpen mi is tudunk adni nekik, ha mást nem, hát legalább annyit, hogy észrevevesszük és értékeljük a gesztusukat.

Írás közben sokat gondoltam azokra a bevándorlókra is, akiknek különböző okok miatt nem volt olyan szerencsájük az életben, mint nekem. Láttam sorstársakat a környezetemben barátként vagy ismerősként, akik évtizedek óta éltek Svédországban anélkül, hogy – a munkatársaikon kívül – egyetlen egy svéd barátjuk is lett volna. Ezeknek az embereknek a befogadó társadalomban való csalódás lett a közös nevezőjük. Aki menekültként idegenben él, mindenki számára nagy probléma, hogy be tudjon illeszkedni az új társadalomba anélkül, hogy elveszítené identitását. Legyen svéd és az, akinek született egyszerre! Én ebben sok segítséget kaptam svéd barátaimtól és munkatársaimtól.

Nyugdíjba vonulásom után már többször is gondoltam arra, hogy megírom élettörténetemet, de a hozzákezdést mindig halogattam. Talán féltem attól, hogy gondolatban még egyszer végig kell járnom életem néhány olyan „ösvényét”, amelyeket már – tudatosan vagy öntudatlanul – majdnem sikerült elfelednem. Azt első sorban három személynek, Cecília leányomnak, Isabel unokámnak és

Gyurity Szlavica barátomnak köszönhetem, hogy végül mégiscsak elhatároztam magam arra, hogy gondolatban újra „végigsétáljam” életemet. Ők azok, akik a legnagyobb érdeklődést mutatták a múltam iránt. De az utolsó csepp a pohárban az volt, amikor Isabel egy iskolai dolgozatának a témájául azt választotta, hogy az én életsorsomról ír.

Ez az írás eredetileg az említett három személynek és barátaimnak készült svéd nyelven. Azt, hogy írásom magyar nyelven is elkészült, Pap István barátomnak köszönhetem. Magyar nyelvtudásom messze volt attól a szinttől, hogy írásomat segítség nélkül svédről irodalmi nyelvi minőségben magyarra tudtam volna fordítani. Mert az írás is olyan, mint a kőművesmunka. Ahol egy laikus nem lát különbséget, az építész szakértő igen. Amikor a magyarra fordítást elkezdtem, egy rozoga „klágyai” ladikban ültem, és most úgy érzem, hajóval érkeztem a „célkikötőbe”. Pista, köszönöm a hozzájárulásodat! Az meg, hogy a hajóból olvasóim előtt emelt fővel „szállhatok partra”, dr. Varsányi Györgynek, egykori tanítóképzős iskolatársamnak is köszönhető.

Gyermek- és serdülőkorom

Gyermekkorom Hercegszántón

Történetem akkor kezdődött, amikor 1940. január 17-én, a világháború kitörése után én, Balázs Péter, a világra jöttem. A falu, ahol születtem, Magyarország déli részén, akkor is és ma is a szerb határon fekszik, (közben évtizedekig Jugoszlávia volt), és Hercegszántónak hívják. Nekem még megszületni sem volt könnyű. Mint hallottam, makacs voltam, mert farfekvéssel, lábbal előre akartam a világra jönni. Hogy sikerült-e azt nem tudom, de én megtettem a magamét, és legalább megpróbáltam. Mit is lehetne egy kostól elvárni? Volt három nővérem, de kettő már születésem előtt elhagyta a szülői házat. 1945-ben született az öcsém. A lakásunk egy nádfedeles, vert falú ház volt két szobával és egy konyhával. Az egyik szobában lakott anyám, apám, a kisöcsém és én. Télen még a konyha is a szobába költözött. A másik, a kisebb szobában a nővérem lakott, aki a negyvenes évek végén férjhez ment és elköltözött a házból. Ugyanabban az időben a legidősebb nővérem két fia, akikkel egyidősek voltunk, beköltözött hozzánk. Az édesapjuk „ismeretlen helyen” meghalt a háborúban. Az anyjuk megélhetési okokból kénytelen volt elhagyni a falut, hogy munkát találjon. A kisebbik szobát a nővérem távozása után istállónak alakították át úgy, hogy a konyhára nyíló ajtaját befalazták, az udvar felőli ablak helyén pedig ajtó lett, és a nővérem helyére beköltözött egy újonnan vásárolt tehén. Ez nagyban megjavította a család megélhetési lehetőségeit. A gyerekeket pedig minden reggel friss tej várta.

Péter szülőháza

Péter 3 éves

A házban nem volt se villany, se víz. Az ivóvizet egy utcán lévő községi kútról hordtuk, ami kb. 500 méterre volt a háztól. Az esti világítást egy rendszerint kormos petróleumlámpa szolgáltatta. A WC hátul a kertben volt.

Amikor megpróbálom felidézni kisgyermekkorom legkorábbi emlékét, akkor két történet egyszerre ötlik fel az emlékezetemben. Kezdem a rosszabbal. 1944 szeptemberében bombázták Baján a dunai hidat. Ez két szakaszban történt. Először jött nyolc repülőgép, de bombáik célt tévesztettek. Utána jött még harminc, amelyek már nem hibáztak, hanem a hidat teljesen szétbombázták. A legmélyebb hatást egy négyéves gyerek számára nem maga a háborús cselekedet jelentette, hanem az emberek tekintetéből sugárzó rettegés és félelem. A másik, az örömteljes emlék nekem az emlékezetemben már megmaradt első karácsonyom volt. Amikor a Jézuska hozta a karácsonyfát, az egész szoba agyagos, de szépen fölmázolt „padlója” be volt terítve szalmával, ami a gyerekek számára nagy örömet jelentett. Ez akkor faluhelyen még hagyomány volt. A szalmára ülve, azon hemperegve aztán mi, gyerekek játszottunk. Amikor felnőtt koromban megkérdeztem anyámat, hogy milyen is voltam én, mint kisgyerek, gondolkodás nélkül válaszolta: „Akiket szeretnél, azokat mindig megharaptad.”

1945. április 4.-én Magyarországon véget ért a háború. A rákövetkező évben elkezdtem az általános iskolát. Figyelembe véve az akkori helyzetet, még nem volt annyira fontos mindennap megjelenni az iskolában. Az élet a negyvenes években nem volt könnyű senki számára sem, sok családnak nagyon keményen kellett küzdenie a megélhetéséért. Mi is ezek közé tartoztunk. Ha játszani akartam, kimentem az utcára, ahol mindig akadt játszópajtás. A gyerekszoba vidéken, a falvakban ismeretlen volt. Szüleim sokat dolgoztak. Amikor hazajöttek, nagyon fáradtak voltak, és talán azért is sok szülői szeretetet nem tudtak mutatni. Sokszor előfordult, hogy anyám már hajnali négy órakor sorban állt a boltok előtt, hogy legalább legyen meg a mindennapi kenyérünk. Azt kiegészítette az, ami a kertben termett, és természetesen az is, amit a tehenünk adott.

Gyerekként nagyon szegénylős voltam, de minden, főként a technika, nagyon érdekelt. Már tízéves koromban összeszereltem egy tranzistoros rádiót, amihez nem kellett villanyáram, elég volt hozzá zseblámpaelem. Amikor szabadon választhattam meg, hogy mit akarok csinálni, az legtöbbször a házunktól pár száz méterre lévő kanálison, a Gálvocsán történő pecázás lett. Annak nagyon örültem, ha pecázhattam, főként, ha fogtam is egy keszeget, sügért vagy netán kárászt, de a legfontosabbat számomra a természetben való lét jelentette. Kint

lenni a szabadban, sétálni a Gálvocsa partján, bámulni és csodálni a legkedvencebb állataimat, a békákat. Semmivel össze nem hasonlítható élmény egy kellemes tavaszi estén hallgatni csodálatos brekegésüket, a békazenét.

10-12 éves koromban egyik nyári szünidőmet Debrinában a Duna mellett fekvő földünkön lévő házikóban töltöttem. Feladatomban az volt, hogy vigyázzak arra, ami a miénk, és napközben legeltessek két kisborjút. Vasárnaponként kijöttek hozzám a szüleim, és hoztak magukkal annyi ennivalót, hogy számomra egy hétig elég legyen. Szűken elég is volt, de az elhízástól nem kellett félnem, hanem inkább még ezt ki kellett egészítenem a pecázással fogott zsákmánnyal, amit a szomszédoknál nyáron sütöttem meg. Jóságos szomszédjaim reggelente tejjel, esteként meg még meleg étellel is megkínáltak. Ezekben az években nagyon bizonytalan volt a helyzet mind Magyarországon, mind a szomszédos országokban. Nyári házikónk közelebb, mint egy km-re volt a jugoszláv határtól. A magyar–jugoszláv kapcsolat akkoriban, a „Tito láncos kutya” korszakban nem volt valami fényes. Mindenfelé sok volt a határőr. Ez sokak számára félelmet keltő lehetett, vagy talán volt is, de számomra nem volt az. A határőrök éjjel is, nappal is sokszor elmentek előttem. Abban a korban én azt biztonságosnak éreztem, hogy vannak körülöttem felnőtt emberek és vigyáznak rám.

A rossz gazdasági helyzet oka Magyarországon az ötvenes évek első felében a Moszkvából irányított, Rákosi által erőltetett, kemény politika volt. Sztálin utolsó évei alatt, 1950 és 1953 között, százezreket megvádoltak, akiknek egy jelentős része börtönbe is került. Tízezreket munkatáborba hurcoltak, és több mint 100-at koncepciós perekben halálra is ítélték. Ezekről akkor én sem tudtam, de arra emlékszem, hogy egy reggel az osztályomban a mellettem lévő helyek üresek lettek. Azoknak a fiúknak a családjai, akik még előző nap ott ültek, váratlanul kényszermunkahelyre lettek kitelepítve. Az általános iskolát 14 éves koromban befejeztem. A kérdés számomra az volt, hogy tanulok-e tovább, vagy mint tehénpásztor majd földművelő maradok a faluban.

Diákéveim Baján

Mivelhogy az általános iskolát kitűnő bizonyítvánnyal végeztem, számomra, és gondolom másoknak is, természetes volt, hogy tovább fogok tanulni. Volt egy álmom: pedagógus szerettem volna lenni. A legközelebbi ilyen középiskola a falumtól 30 kilométerre a bajai tanítóképző volt. Az akkor vonattal több mint két órás utazást jelentett. Hogy ott tanuljak, az azzal járt, hogy ott is kellett laknom. A tanítóképzőnek szerencsére volt is kollégiuma, de szüleimnek az

anyagi helyzete nagyon bizonytalan volt. Dorányi János, a hercegszántói iskola igazgatója találkozott szüleimmel, és sikerült is neki meggyőznie őket, hogy írassanak be a képzőbe. Be is utaztam Bajára a felvételi vizsgára. Emlékszem a tanárra, aki énekből, zenei hallásból a zongoránál vizsgáztatott. Egy pálcikával ütötte a fejemen a taktust, és közben halkán mormogva a következő „ígéretet” tette: „Fiam, figyelembe véve a bizonyítványodat, nem fogom tudni megakadályozni, hogy ide bekerülj, de innen tanítóként kikerülni sosem fogsz.” Az ének- és zongoratanárnak igaza lett. 1954. szeptember elején beköltöztem a kollégiumba, és elkezdtem a tanítóképzőt. 1954 őszén a középiskolai kollégiumi díjakat 400%-kal megemelték. Eddig 50 forint volt az egyhavi ellátás alapdíja, innentől kezdve 200 forint lett. Egy hónap után szüleim nem tudták fizetni a kollégiumot. A tanulást abbahagytam és hazautaztam. Dorányi tanító úr nem adta fel a továbbtanulásommal kapcsolatos reményét, és többször is felkereste a szüleimet. Beszért a tanítóképző igazgatójával, Meleg Józseffel, aki ígéretet tett arra, hogy bizonyos feltételek teljesülése esetén visszamehetek a képzőbe. Az igazgatók közötti megegyezés lényege az volt, hogy én ősszel dolgozni fogok. A tervek szerint egész ősszel dolgoztam is, többnyire mint segédmunkás egy kőműves mellett, és így megkerestem a második félévhez szükséges kollégiumi díj összegét. 1955. január elején megint együtt tanulhattam a tanítóképzős osztálytársaimmal. Behoztam a lemaradást, sikeresen befejeztem az első osztályt. Utána minden nyári szünidőben dolgoztam, és szüleim támogatásával együtt megmaradt a lehetősége annak, hogy továbbra is tanítóképzős maradjak. De ebbe beleszólt a történelem.

Forradalom 1956-ban

A Szovjetunióban Sztálin halála után Nyikita Szergejevics Hruscsov vette át a hatalmat. 1956 nyarán a kommunista párton belüli ellentétek és a lengyelországi események, a lengyel-szovjet ellentétek következményeként fölcillant Magyarországon a változás reménye. 1956. október 16-án Szegeden szervezkedtek az egyetemisták, és a hivatalos ifjúsági szervezettől, a DISZ-től függetlenül megalakították a Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetséget. Október 22-én az ország többi egyeteme is csatlakozott a szövetséghez, és október 23-ára tüntetést szerveztek. Ott egy 16 pontban megfogalmazott, reformokat követelő kiáltványt terveztek felolvasni, melyek között Nagy Imre által vezetett új kormányt és a szovjet csapatok azonnali kivonulását is követelték. Október 23-án este 200 ezres tömeg tüntetett a Parlament előtt, és követelte a 16 pontban megfogalmazottakat, amelyet a

kormány este 8 órakor rádióbeszédben elutasított. Amikor ez ismertté vált, a tömeg haragja fokozódott. A tüntetők egy része ledöntötte és szétvágta a Sztálin-szobrot. Egy másik része a Magyar Rádió székházánál tüntetett, követelve a 16 pontnak a rádióban történő felolvasását. A rádió védői belelőttek a tömegbe. Ez jelentette az 56-os forradalom kezdetét.

Október 24-én szovjet páncélosok megtámadták Budapestet, amelyet a felkelők Molotov-koktélok és más fegyverek segítségével megállítottak. A tüntetések és harcok rövidesen kiterjedtek az egész országra. A tüntetések Baját is elérték, ott azonban fegyveres harcok nem voltak. De ez lehetett volna másként is. Emlékszem a tüntetésre a bajai vaskúti laktanya előtt. Ott álltam 16-évesen szembe nézve a magyar katonák élesre töltött fegyvereivel. A kapuk be voltak zárva. A katonák, akik a kaszárnyát védték, fegyvereiket a tömegre szegezték. Amikor a tömeg kezdett a kerítésen átmászni, a hangszórókon keresztül jött a parancs, hogy szükség esetén használják a katonák fegyvereiket a kaszárnya védelme érdekében. Valahányszor felidézem a történeteket emlékezetemben, azok a pillanatok még ma is borzongást keltenek bennem. Akkor mindennek vége lehetett volna, de a katonák a parancs ellenére fegyvereiket a kaszárnya felé fordították. Majd kinyíltak a kapuk, és a katonák is csatlakoztak a tüntetőkhez.

Minden jel arra mutatott, hogy győzni fog a forradalom. Új remény csillant fel. Október 28-án egy tűzszüneti megállapodás jött létre azzal az ígérettel, hogy a szovjet csapatok kivonulnak az országból. Ez szovjet részről csak időnyerést jelentett. November 4-én a szovjet csapatok általános támadást indítottak Budapest és a többi nagyváros ellen. Az ország kicsi volt ahhoz, hogy külföldi segítség nélkül komolyabban ellen tudjon állni a szovjet nagyhatalom hadseregének. November 7-én Kádár János vezetésével a Moszkva által támogatott magyar kormány újra ellenőrzése alatt tartotta az országot. A szabad Magyarországról szőtt álmaink ekkor szertefoszlottak.

A forradalom leverése után káosz uralkodott az országban. A forradalomárok egy részére, akik a harcokban is részt vettek, halál vagy hosszú börtönbüntetés várt. Ezért nagy részük azonnal el is hagyta az országot. És mi várt a „békés” tüntetőkre? Sok kérdés merült fel, és ugyanannyi válasz is. Én akkor beláttam, hogy az életemben semmi változás nem fog bekövetkezni. Továbbra is, mint eddig, diktatúrában fogunk élni. Nekem, mint rendkívül erős igazságérzettel megáldott vagy megvert fiatalnak, megfontolandó volt a kérdés, hogy maradjak vagy menjek.

Meleg József, a tanítóképző akkori igazgatója minden évváró ünnepségen hagyományosan beszédet mondott. Ennek fő célja a búcsúzás volt az egész iskola nevében azoktól a diákoktól, akik befejezván a tanulmányaikat, elhagyják az Alma Matert, a tanítóképzőt. Beszédét minden alkalommal személyes megjegyzéssel fejezte be. 1957. január közepén az igazgató az évváró ünnepséghez hasonlóan összehívta a diákokat az iskola dísztermébe. Beszédéből nyilvánvalóan kiérződött, hogy az ott már nem lévő és még ott lévő meg nem nevezett személyek számára ez búcsúzást jelentett. Nagyon emlékszem beszéde utolsó mondataira: „Egy ház, amely erős téglákból van felépítve, sokáig meg fog maradni. De ha az alapjai rosszak, akkor az hamar össze fog omlani. Így van ez az emberrel is. Ha alaptulajdonságai jók, akkor mindennek ellent tud állni, de ha nem, hamar megsemmisül”. Akkor még nem értettem ezeknek a mondatoknak az esetleges kettős jelentését. Évtizedekkel később, amikor Gorbacsov lett a Szovjetunió vezetője, kezdtem visszagondolni az igazgató beszédéből idézett mondatokra. Lehet hogy az igazgató mondatai között ott volt céltáblaként az egész szovjet társadalom, ami ugyancsak összeomlott rossz alapanyaga és szerkezete miatt? Meleg József nem élte meg Baján a tanítóképzőben iskolaigazgatóként a nyugdíjba menetelét. 1957-ben lefokozták igazgatóhelyettesnek azzal az indokkal, hogy nem tett meg mindent azért, hogy megakadályozza a diákok tüntetéseit. Az én emlékezetemben Meleg József úgy maradt meg, mint: „Egy ház, amely nemes téglákból épült.” 1960-ban elköltözött Bajáról Kaposvárra, egy másik tanítóképzőbe, ahol nyugdíjba vonulásáig rakta a „nemes téglákat” az ottani tanítójelöltek személyiségeinek épületeibe. Az igazgató beszéde volt nálam az utolsó csepp a pohárban, ami billentett életem legnehezebb döntésében. Elhatároztam, hogy „disszidálok”, elhagyom a hazámat és családomat. Nem tudtam, mi vár rám, és azt sem, hogy tudok-e majd valaha is visszatérni Magyarországra. Abban viszont biztos voltam, hogy innen el akarok menni. Az osztályban többnek volt hasonló szándéka. A távozást biztonsági okok miatt nem egyszerre, hanem különböző alkalmakra terveztük. A döntés az volt, hogy az indulást, amit február elsejére terveztünk, Szarvas József (Jocó) és én fogjuk kezdeni. A hétvégeken természetes volt, hogy a legtöbben hazautaznak. Így távozásunk nem fog feltűnést kelteni.

Az indulás előtti napon hazautaztam szüleimhez, hogy elmondjam nekik disszidálási tervemet. Az utolsó estét és éjszakát együtt töltöttem a családommal. Reggel csak anyám kísért ki a hercegszántói vasútállomásra. Hideg volt, biztosan fagypont alatti fokok lehettek. A kocsik ablakaira a pára rá

volt fagyva. Hogy utoljára tudjak integetni anyámnak, körmeimmel csíkokat kellett vakarnom az ablaküvegen, hogy átlássak rajta. Amikor a gőzös lassan elindult az állomásról, akkor úgy gondoltam, hogy most utoljára láttam az édesanyámat. Szemei tele voltak könnyel. Jobb kezét emelésre mozdította, mintha integetni akart volna. Ott állt mereven, méltóságteljesen, olyan tekintettel, amit sosem tudtam feledni. És én mit éreztem akkor? Azt leírni, hogy mit éltem én akkor át, hát ahhoz nincsenek szavak.

Az iskolában töltött utolsó napról csak egyetlen emlékem, a magyartanárunk utolsó órája maradt. E tanárunk pedagógiai antitalentumként volt elhíresült. Jócó és én még vissza akartunk egy kicsit törleszteni abból, amit tőle kaptunk, hát jelentkeztünk, hogy gyengélkedő jegyeinken javítani szeretnénk. Örömmel hívott ki minket az osztály elé a tanári asztalhoz. Engem választott ki első „áldozatának”, és megjegyezte: „Mivel ma nagyon jó hangulatban vagyok, szabadon választhatsz tételt. Arról beszélsz, amiről akarsz.”. Színlelve azt, hogy értékelem a „jóságos, nagy szívét”, vidáman válaszoltam: „Petőfi szerelmes versei.” Majd csend lett. Kis idő múlva kezdett kicsit gyanúsan nézni rám. Még mindig kedélyesen, de most már emeltebb hangon folytatta: „No, öregem, kezd már el!” Még egy kis hatásszünetet tartva jött a válaszom: „Tanár úr, nem készültem!” Pillanatra meghökkent, aztán szemei a dühtől sötéten szikrázni kezdtek, és az ajtóra mutatva szinte ordította: „Takarodj!” Tétova léptekkel az ajtót közelítve, sunyin visszapillantva még láttam, hogy feldúlt tekintettel Jócóra nézett, és szó nélkül kezével neki is a kijáratot mutatta. A folyosón elégedett ábrázattal néztünk Jócóval egymásra. Annak már csak a teremben maradt osztálytársak voltak a tanúi, ami azután még történt és elhangzott. Ma nem vagyok büszke az akkori cselekedetemre. Bocsánat, tanár úr!

Menekülttáborok Jugoszláviában

1957. február 1-jén Jócóval búcsút mondtunk osztálytársainknak, és elhagytuk a kollégiumot a bajai vasútállomás irányában, és ez disszidálásunk kezdetét jelentette. Felszálltunk a délutáni vonatra Hercegszántó felé. Már Dávodon leszálltunk, hogy ne keltsünk feltűnést. Hercegszántónál a határ védelmét megerősítették az illegális határátlépések miatt. Én nagyon jól ismertem a falum környékét, ezért a falut keletre elkerülve indultunk a határnak, ahol az esély kevesebb volt arra, hogy katonákkal találkozzunk. Az út a határig mégsem volt „súrlódásmentes”. Ködös, szürke téli nap volt pár fokkal a fagypont felett. A talaj síkos volt, és félig hó borította. A távolból lövöldözés hangja is hallatszott. Kb. két óra „sétálás” után elértük, az én megállapításom szerint, a jugoszláv

határt. A csendben tisztán hallatszott a hercegszántói katolikus templom harangja, ami az esti hét órás mise kezdetét jelentette. Akkor eszembe jutott az ott töltött ministráns időm. Annak ellenére, hogy én nem voltam vallásos, csak a nagyanyám vitt misére, a harangszó hallatára megdobbant a szívem. Miután a harang elcsendesült, olyan érzés fogott el, hogy a határ „jobbik” oldalán vagyunk. Azt tudtam, hogy kockázatos folytatni tovább az utat, mert megint visszakerülhetünk Magyarországra, ezért elhatároztuk, hogy az első alkalmas helyen megállunk. Elértünk egy kis tóhoz, ahol a frissen levágott nád kévékben száradásra volt összerakva. Bebújtunk az egyikbe és megpróbáltunk aludni, ami a nagy fáradtságtól és a hidegtől nem ment könnyen. Lábaik vizesek voltak, és annyira fáztak, hogy az egész testünk remegett, de végül mégis sikerült elszundikálnunk.

Virradatkor, mikor a hideg már végképp kibírhatatlan volt, kibújtunk a kunyhónkból és megpróbáltunk mozogni, hogy kissé felmelegedjünk. Hirtelen Jócó suttogó hangon szólt hozzám: „Hallod? Valaki mozog a közelünkben.” Én háttal voltam az illetőnek, de a félelemtől elhűlt bennem a vér. A nesz a személy mozgása által mindinkább közeledett hozzánk. Egyszer csak olyan hangot hallottunk, mint amikor valaki élesre tölt egy fegyvert. Akkor megszakítottam a csendet, és szerbül kérdeztem: „Ki maga?” Válasz helyett idegenes hangon ő is kérdezett: „Magyar?” Nagy megkönnyebbüléssel ebből megértettük, hogy a határ biztosabb oldalán vagyunk. Gyors léptekkel közeledtük egymáshoz. Mikor találkoztunk, átölelt minket, és akkor láttuk, hogy katona. Egyenesen elvitt bennünket egy „elsősegély helyre”, ahol felmelegedtünk, megszáritottuk a ruháinkat, és kaptunk reggelit. Másnap elvittek bennünket Zomborba, egy táborba. Azonkívül, hogy mindenki együtt egy nagy teremben aludt, panaszunk semmi másra nem lehetett.

Egy hónap után átvittek minket Bajna Bastára. Ez már egy olyan tábor volt, ahol mindenkinek addig kellett ott várakoznia, míg valamelyik ország be nem fogadta. Itt az egészségügyi feltételek, főleg gyerekek vagy fiatalok számára, nem éppen a legmegfelelőbbek voltak. Ez a menekülttábor a második világháborúból maradt koncentrációs táborok egyike volt. A szögesdrótkerítés és az őrtornyok még mindig megvoltak. Minden öreg és kopott volt. Az ágyakon csak szalma volt egy pokróccal. Sem fogkefe, sem lehetőség rendes tisztálkodásra nem volt. Egy napi tipikus menü a következőből állt: Reggelire egy darab kenyér és olyan langyos víz, ami kávéra hasonlított. Az ebéd csak krumplilevesből állt. Vacsorára bableves, amiben egy kis szerencséivel még babot is találhattunk. Bizonyos idő után a legerősebb vágyam az volt, hogy csak

még egyszer lakjak jól életemben, utána nem bánom, mi történik. Két hónapos ott tartózkodás után járványos betegség tört ki a táborban. Akkor a nemzetközi vöröskereszt közreműködésével a tábor vezetősége elhatározta, hogy minden 18 év alatti kiskorút egy másik helyre költöztet.

A választás Bela Crkvára esett. A város Szerbia északkeleti részén fekszik. Az épület, ahová költöztünk egy frissen festett régi kaszárnya volt. Itt úgy éltünk, mint „állam az államban”. Ez azt jelentette, hogy a több száz kiskorú közössége előlelete és tudása szerint lett megszervezve. Arra törekedtek, hogy minden funkció általunk legyen ellátva. Én például tolmács, (anyám származása után értettem és valamennyire beszéltem a szerbhorvát nyelvet), és rendőr voltam, Jocó pedig az általánosiskolás-korú gyerekek „tanító bácsija” lett.

Nyáron egy alkalommal, valószínű, hogy a magyar alkotmány napjával kapcsolatban, ünnepséget rendeztünk énekes, táncos és hangszeres fellépésekkel. Az utolsó szám meglepetés lett volna. A táborban volt egy cigány származású kisfiú, a Janó. Mi, akik az ünnepséget rendeztük, azt gondoltuk, hogy minden magyarországi cigány tud hegedülni. Szereztünk Janónak új ruhát és egy hegedűt. Az ünnepségen a szép ruha boldoggá tette, és vidám is volt mindaddig, amíg nem vettük elő a meglepetést, a hegedűt. Odaadtunk neki, hogy játsszon valamit. Hosszú ideig nézte a zeneszerszámot, sírás szorongatta a torkát, és halkán csak ennyit mondott: „Én nem tudok ezen játszani.” Az est legnagyobb tapsát ő kapta.

A nyár folyamán jöttek különböző országokból delegációk, akiket kiskorú gyerekek, fiatalok befogadása érdekelt. Egy-két ország bemutatkozásán én is részt vettem, és érdeklődésem hamar Svédországra irányult. A svédek főként azokat a tizenéveseket keresték, akiket az új országban elsősorban a továbbtanulás érdekelné. Ez teljesen megfelelt az én legfontosabb elvárásomnak. Egy a svéd képviselettel folytatott beszélgetés meghozta mindkét fél részéről a pozitív döntést. Ők engem „Isten hozott Svédországban!” köszöntéssel fogadtak, amit én boldogan megköszöntem. Most már „csak” a bürokrácia procedúrája van hátra, gondoltam. Ugyanis a Vöröskereszt küldött egy levelet minden kiskorú szüleihez, amiben a szülők beleegyezését kérték ahhoz, hogy gyerekük elhagyhassa Jugoszláviát. Szüleim ismeretlen okok miatt erre a levélre nem válaszoltak. Ennek a következménye az lett, hogy a 18. születésnapomat még Jugoszláviában kellett „megünnepelnem”. Ez volt az első igazi pofon, amit szüleimtől, gondolom akaratukon kívül, kaptam. Október 28-án Jocó, mint az első svéd csoport tagja, elhagyta Bela Crkvát. A 32 fős második csoport többi tagjának, akik ugyanabban a helyzetben voltak, mint én,

még több mint négy hónapot kellett várnia arra, hogy elhagyhassák az országot. Ennek az időnek a nagy részét (kb. 3 hónapot) Belgrádban és az adriai tengerparton töltöttük. Belgrádban találkoztunk új főnökünkkel, Ristity Rudival, aki az egész hátralévő időt együtt töltötte velünk. A tengerparton, Baska Vodán közvetlen a vízparton egy gyermekotthonban laktunk, amit a tél kivételével üdülőknek használtak. Úgy éreztük magunkat, mintha nyaralnánk, kivéve azt, hogy a víz nem volt elég meleg ahhoz, hogy fürödhessünk. Szerencsémre akkorra már jól beszéltem a szerbhorvát nyelvet, és tudtam főnökünkkel, Rudival sokat társalogni, ami aztán később baráti kapcsolathoz is vezetett. Sok mindenről diskuráltunk, de legtöbbször akkor még véleményünk eltérő volt. Több ízben magával vitt, ha programja vagy intéznivalója volt Makarszán vagy Splitben. Svédországba utazásunk előtt visszavittek bennünket a fővárosba.

Egy kolléga, Ristity Rudi és Péter

Janó

1958. március 3-án 22 óra 40 perckor a vonat az utolsó svéd csoporthoz tartozó menekültekkel Svédország felé indulva elhagyta Belgrád központi vasútállomását. Csodálatos érzés volt, de még mindig majdnem hihetetlennek tűnt. Másnap reggel, amikor felébredtem, és mindenhol csak német feliratokat láttam, akkor hittem végleg el, hogy az álmom valóra vált.

Fiatalkorom, tanulmányaim és munkáim Svédországban

Menekülttábor Malmöben

Március 5-én 23.30-kor vonatunk végre beérkezett Malmöbe. A vasútállomáson a következő lakóhelyünk, az ärtholmi menekülttábor képviselője várt bennünket. Ez a hely Malmö egyik külvárosában található. Megérkezésünkkor a tábor kedves személyzete fogadott bennünket, akik egyenesen a zuhanyozóba irányítottak minket. Az alapos tisztálkodás után meglepetésünkre nem találtuk a ruháinkat. Öltözkünk minden darabját elvitték, és helyette új ruhát, cipőt, sőt még egy meleg sapkát is kaptunk. Mindenki válogathatott a holmik között, melyek kinézésre egyformák voltak, csak nagyságban különböztek. Nem panaszkodtunk, örültünk annak, amit kaptunk. Jóval később, amikor elkezdtünk dolgozni, és megkaptuk első fizetésünket, jött a számla. Ki kellett fizetnünk azokat a ruhákat, amelyeket a saját ruhánk helyett kaptunk. Későbbi alkalmakkor, amikor szóba jött a malmöi tábor, azt szoktam mondani: „A születésemhez hasonlóan meztelen jöttem Svédországba. Mindenem, amim van, a saját keresetemből vettem.”

Belgrádban elutazás előtt

Malmöben megérkezés után

Hosszú várakozás és erős vágyakozás után végre itt voltam Svédországban, körülvéve csodálatos emberekkel, de számomra az első benyomások inkább sokkolóak, mint imponálóak voltak. Először is sokkolt a svéd nyelv, amely annyira más, mint a magyar vagy a szerbhorvát. Hogy fogom én ezt

megtanulni? A másik döbbenet meg az étkezés volt. Nem volt rossz ízű az étel, talán még a szervezetünknek hasznára is vált, de hogy mindenhez csak tejet lehetett inni, az számomra akkor még igen furcsa volt. Malmöből csak arra emlékszem, hogy mindig fújt a szél.

Itt a táborban megint összekerültem Jocóval. Ő Söderköpingsből jött, ahol az első csoport részt vett egy intenzív svéd nyelvtanfolyamon. Akkor kaptam szüleim második „pofonját”. Amiatt, hogy szüleim „nem adtak engedélyt”, hogy elhagyjam kiskorúként Jugoszláviát, kimaradtam a svéd nyelvoktatásból. Ráadásul anélkül, hogy valaki megkérdezte volna tőlem, hogy mit is akarok én csinálni Svédországban, még azt is megtudtam, hogy Jocóval hamarosan utazni fogunk Vindelnbe. Ott majd elvégzünk egy autószerelő tanfolyamot.

Autószerelő-képzés Vindelnben

Április 20-án felutaztunk Észak-Svédország egyik legaranyosabb kis falujába. Vonattal utaztunk hálókocsi nélkül. Végre, egy teljes napot igénybe vevő, hosszú utazás után korán, reggel 6-kor megérkeztünk Vindelnbe. Ahogy leszálltunk a vonatról, mindjárt elkezdett havazni, és ráadásul még hideg is volt. Taxival utaztunk a kijelölt szállodába, ahol majd lakni fogunk. Szobánkba érve az utazó ruhánkban mindjárt rádöltünk az ágyra, és nagyon hamar elaludtunk. Amikor késő délután felébredtünk, igazi „téli tájkép” fogadott bennünket több mint 10 centis hóval. Este egy képeslapot akartam küldeni szüleimnek, ami nem bizonyult egyszerűnek. A kiszolgáló kisleány lassan megértette, hogy szeretnék venni egy vindelni képeslapot. Elővett egyet, ami Abbortjärnt, a Vindelntől 6 km-re fekvő, festői szép tavat és a tóban fürdő embereket ábrázolta. Én azt akkor még nem tudtam, hogy a tó Vindelnhöz tartozik. De én nem nyári tájról akartam képet küldeni, mert azt gondoltam, hogy az itt valószínűleg nem is létezik. A képeslapot ennek ellenére megvettem és el is küldtem. Szerencsémre az a „nem hitt nyár” is előbb-utóbb megérkezett.

Elkezdtem a tanfolyamot azzal a céllal, hogy majd autószerelő lesz belőlem. Már kezdettől fogva semmi esélyem sem volt arra, hogy megtanuljam a szakmát. Alig tudtam néhány szót svédül. A szakmai kifejezéseket még magyarul sem ismertem. Érdeklődésem mindinkább a karosszéria javítására irányult. A svéd nyelvet lassan kezdtem megtanulni, amihez a legerősebb motivációt nem a szakmai érdeklődés, hanem a szerelem jelentette, mert közben találkoztam Långström Elnával. Elnával hosszú ideig párkapcsolatban éltünk. Barátaival is rendszeresen együtt szórakoztunk, főként táncmulatságok és

házi bulik alkalmával. Azonkívül úgy éreztem, hogy a Långström család (szülei: Alfons és Lisa, húgai: Anne és Annika) új otthont is adott nekem.

Egy év után véget ért a tanfolyam. 1959 nyarán megpróbált a munkaközvetítő hivatal nekünk munkát keresni, de mint az várható volt, eredmény nélkül. Amikor már a reményt teljesen feladtuk, jelentkezett a munkaközvetítő hivatal, hogy Norsjöben találtak számunkra munkát, de nem autószerelőként. Én ugyan egy autószerelő műhely karosszéria javító részlegében kezdtem dolgozni, Jocó pedig egy benzinkútnál kapott munkát. A vállalatom és az umeåi Megyei Munkaügyi Hivatal között létrejött egy 6 hónapra szóló szerződés. Az órabérem 2 korona lett, egy-egy korona mindkét részből.

Kb. 4 hónappal később a vállalatom 1 koronával megemelte az órabéremet. Így összesen 3 koronát kerestem volna óránként. Ebbe a hivatal nem akart beleegyezni, és meg akarta szüntetni a hozzájárulását. December 23-án elutaztam Umeåba. Ott találkoztam az ügyemmel foglalkozó, felelős személlyel. Megpróbáltam neki megmagyarázni, hogy az ember munkája iránti felelősségérzete és ambíciója összefüggésben kell, hogy legyen a fizetésével, így a több fizetésért jobban, a kevesebbért kisebb erőfeszítéssel dolgozunk. De ez nem hatotta meg. Ráadásul még azt a véleményt is nyilvánította rólam, hogy én csak egy lusta, buta magyar menekült vagyok, és legyek elégedett azzal, amit kapok. Én, aki egész életemben gyűlöltem az igazságtalanságot, egyenesen Norsjöbe, a főnökömhöz utaztam, hogy azonnali hatállyal felmondjak. Munkaadóm még egy koronával fel akarta emelni órabérem csak azért, hogy maradjak, és még azt is mondta, hogy ne törődjünk az állammal. Kedvesen megköszöntem ajánlatát, de még arra is *nemet* mondtam. Szívem és lelkem annyira meg lett bántva, önérzetemben olyan mélyen sértett az a fafejű bürokrata meg, hogy Norsjöben tovább nem tudtam maradni. Másnap, december 24-én, karácsony szent estéjén 20.05-kor felültem Burträskben a stockholmi vonatra. Az este nagyon kevesen utaztak. Soha nem éreztem magamat olyan egyedül, még Jugoszláviában sem mint magyar menekült, mint azon az éjszakán. Azon az utamon én annyi karácsonyfát láttam az elsuhanó házak ablakában, ami nekem egy életre elég lett. Még ma is mindig felidéződik bennem ez az emlék, és nehezemre esik ünnepelni a karácsonyt.

December 25-én késő délután beérkezett a vonat Stockholm központi vasútállomására. Senkit sem ismertem, de volt egy címem, amit egy Vindelnén átutazó magyar származású személytől kaptam. Beültem egy taxiba, és a sofőrnek odaadtam a címet: Stocksund, Ringen 52. Odaérve egy idősebb hölgy nyitott ajtót és megmagyarázta, hogy ismerősöm már elköltözött onnan. Rövid

beszélgetés után világossá vált számára, hogy Stockholmban most már csak ő az egyetlen ismerősöm, akkor átölelt, kívánt kellemes karácsonyi ünnepeket és behívott a villájukba.

A családnál maradhattam még karácsony után is addig, amíg munkát és lakást nem találtam. Távozásomkor a kérdésekre, hogy az ott-tartózkodásomért mit fizetek, a következő választ kaptam: „Te nálunk barát voltál, nem lakó.” Erre én szinte a könnyekig meghatódtam. Csodálatos érzés volt hallani ezeket a kedves szavakat, különösen az Umeåban történtek után.

Esti tagozatú technikum Nackában

1960. január közepén költöztem Nackába, ahol egy fagyaltgyárban kaptam munkát mint csomagoló. Beiratkoztam a nackai esti tagozatú technikumba, ahol az oktatás hétfőtől péntekig minden este 6-tól 10-ig tartott. Itt találkoztam Baukál Alberttal (Berci), egy velem egykorú magyar menekülttel. Ő is Nackában lakott egy Muttinak becézett nyugdíjas hölgnél. Berci később családjával a katonai behívó elől az USA-ba emigrált, de barátságunk továbbra is fentmaradt. A nyolcvanas és kilencvenes években többször meglátogattam őket.

Az iskolában csak a tavaszi szemesztert végeztem el, mert túl fárasztó volt. A munkahelyemen megismerkedtem egy idősebb magyar származású mérnökkel, aki azt tanácsolta, hogy tanulmányaimat folytassam nappali tagozaton. Akkor még nem ismertem és értettem a tanulás itteni feltételeit. Én egész életemben azzal küszködtem, hogy a tanuláshoz szükséges pénzt összegyűjtsem. A munkatársam már régóta élt Svédországban, ismerte az itteni oktatási rendszert, ezért a következő tanácsot adta: „Menj el a Megyei Munkaügyi Hivatalhoz és beszélj velük!” A név nem hangzott jól számomra, de mégis elmentem. Egy bizonyos idő eltelte után ígéretet kaptam mind kölcsönre, mind segélyre. Azon a nyáron már el is költöztem Uppsalába.

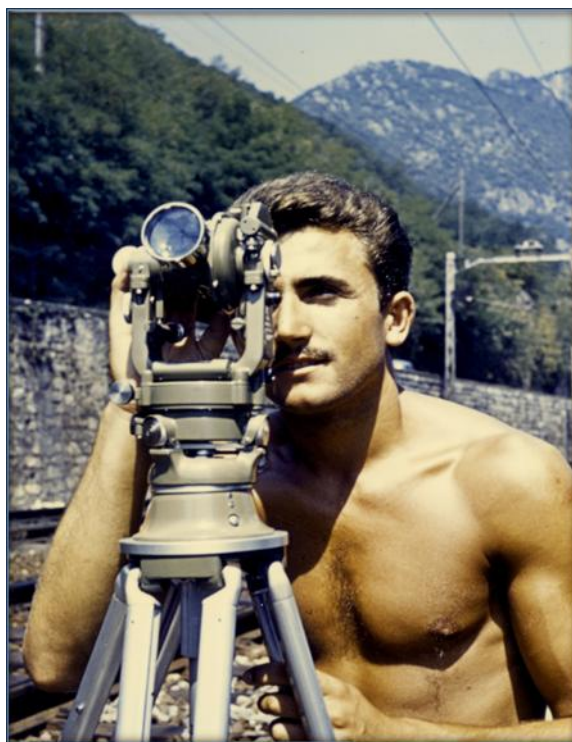
Műszaki technikum Uppsalában

1960-ban kezdtem Uppsalában a Műszaki Technikum építőipari ágazatán tanulni. Az iskola a város közepén, a Fyris patak partján helyezkedett el. Itt összebarátkoztam több osztálytársammal, akik közül egy, Gidlöf Jan-Erik (Janne) nagyon eltért a többitől. Azonkívül, hogy az iskolában és a szabad időnkben sokat együtt voltunk, még a szülőfalujába is meghívott. Emlékszem Alundában az első látogatásomra. Janne kisebbik húga, Susann éppen azon a

napon kezdett tanulni biciklizni. Mikor kiszálltunk az autóból, ügyességét meg akarta mutatni. Ez azonban nem sikerült neki, és behajtott egy árokba.

Első nyári szünidőm alatt egy grillbárban dolgoztam Stockholmban. Lehet, hogy ott szerettem meg a főzést. Második szünidőm alatt Svájcban kaptam gyakorlati munkát egy építőipari konzorciumnál, amely Melidénél a luganoi tavon autópályai hidak építésén dolgozott. Ez a nyár felejthetetlen lett számomra. Beleszerettem a gyönyörű természetbe, és rájöttem, hogy helyes volt építésztechnikus szaktudást választanom. Ott éltem át először a jelentőségét a felelősség átadásának és a felelősség vállalásának. A híd elhelyezéseért felelős mérnök megtanította az elméletét annak, hogyan kell kiszámítani a hídoszlopok végleges helyét. Ott-tartózkodásom alatt sikerült három oszlopnak a helyét nemcsak kiszámítanom, de teodolit segítségével még a helyüket is kijelölhettem. Akkor éreztem életemben először, hogy a munka mennyire tud boldogítani. A munkámból még haza sem értem, máris a következő nap járt az eszemben.

Ennek a nyárnak volt még egy nagy előnye. A korábbi négy nyelv tudása (magyar, svéd, szerb-horvát és angol) mellé csatlakozott még az olasz és a német „konyhanyelvi” szinten való tudása is. (A német nyelv középiskolákban akkor még kötelező volt, az olaszt pedig esti kurzuson és intenzív magántanulással valamennyire már Svédországban elsajátítottam.)

Péter teodolittal (Lugano 1962)

1963 tavaszán, még a tanév befejezése előtt megjelentek a vállalatok, hogy alkalmazzák a jövőbeli technikusokat. Akkortájt főként az építőiparban munkaerőhiány volt az országban. Mindenkinek lett munkahelye, mielőtt még befejezte volna az iskolát. Engem a Paul Bondesson Mérnöki Iroda alkalmazott Stockholmban.

A Paul Bondesson Mérnöki Irodánál Stockholmban

A nyár folyamán visszaköltöztem Nackába a Muttihoz, ahol korábban Berci lakott. 1963. október 1-jén kezdtem meg műszaki rajzoló karrieremet Paul Bondessonnál Stockholmban. Közvetlen főnököm egy nagy tudású statikus, Kordula Andreas volt. Ő lengyel bevándorlóként jött Svédországba. Az új ismeretek utáni vágyakozásom itt kielégülhetett, mert Andreas mellett nagyon sok tanulásra volt lehetőségem. A munkatársi viszony közöttünk rövid időn belül baráti kapcsolattá alakult.

1964-ben apám tüdőrákos lett. Az első hír, hogy apám nagyon beteg, szinte hihetetlennek tűnt, de amikor az emlékeimben felidéződtek a cigarettákból gomolygó füstfelhők és a reggelenkénti köhögései, akkor elfogadtam a tényeket. Egy magyar orvosi igazolás elég volt ahhoz, hogy soron kívül kapjak svéd állampolgárságot, ami 1965 márciusában meg is történt. A disszidálásom után első alkalommal májusban már Magyarországra is utazhattam. Kezdetben nagyon örültem, hogy mehetek Magyarországra, de az indulás közeledtével csillapult az örömöm, mert a lappangó félelem is mindinkább odalopózkodott az örömezés mellé. Indulásomkor már csak a félelem és a vele járó utazási láz maradt útítársnak. Mivelhogy autóm, egy Ford Taunus már 1964-től volt, autóval vágtam neki a hosszú útnak. Egész úton a fejem különböző gondolatokkal volt tele, és nagyon vártam már a szeretetteimmel való találkozást. A Magyarországra történő belépés előtt az utam utolsó állomása az osztrák Nickelsdorf volt, de amikor feltűnt előttem a helységnévtábla ezzel a felirattal, megtorpantam. Bementem az első szállodába, ami utamba esett, hogy hadd aludjak még egyet, mielőtt lábam újra szülőföldemre teszem. Másnap elindultam Hercegszántó felé. Az útvonalra már nem emlékszem, csak arra, hogy egy párszor eltévedtem. A fogadtatás örömteli volt, mindent felismertem, csak az embereket nem. Akkor úgy gondoltam, hogy de megváltoztak, ma már persze tudom, hogy a változás velem, bennem történt. Ez akkor nem igazán érdekelt, mert a fő dolog az volt, hogy apámmal halála előtt még egyszer találkozhatnék. Sajnos, ez már csak a bajai kórházban történhetett meg. Az is előfordult, hogy szótlánul ültem mellette, ő a fájdalomtól meg se tudott fordulni,

vagy csak lelki ereje nem volt rá, és csak arra kért, hogy meséljek. Elköszöntünk. Visszaérkezésem után nemsokára jött a távirat: „Apádat ma temetjük.” Most már tudom, hogy apám elvesztése többet jelentett számomra, mint azt akkor én gondoltam.

1966 elején egy újsághirdetésben olvastam, hogy műszaki rajzolókat keresnek „szolgálati lakás Stockholm központjában” ígérettel. A munkafeladatok hasonlóak voltak, mint amit Bondessonnál végeztem. Az állást megpályáztam, és meg is kaptam a Heijkes Mérnöki Irodánál Solnában. Ez a város közvetlen Stockholm mellett található.

A Heijkes Mérnöki Irodánál Solnában

Beköltöztem Stockholmba, és 1966. március 1-jén elkezdtem második munkahelyemen Solna központjában dolgozni. A feladatkör ott is hasonló volt, mint az előző munkahelyemen. Szerkezeti rajzokat kellett készítenem különböző típusú épületekhez. Nem sokáig rajzolgathattam itt.

1967 nyarára behívtak katonának. A bevonulást megelőző sorozáson az volt a kívánságom, (és Svédországban az ilyen kéréseket figyelembe szokták venni), hogy ejtőernyős vadász szeretnék lenni. A sorozás elnöke felhívta a figyelmemet a 25 éves korhatárra és arra is, hogy ez a szolgálat hosszabb, mint általában a kötelező szolgálati idő, és még bizonyos fizikai és egészségügyi további feltételei is vannak. De mivelhogy pályafutása alatt én vagyok az első honosított állampolgár, akivel eddig találkozott, ígérte, mindent elkövet, hogy kívánságom teljesüljön. Az említett korhatáron kívül minden más szempontból megfelelttem, így az akkor megkapott behívó levelemen az állt, hogy ejtőernyős vadász. A bevonulás helyét és pontos idejét közlő behívón viszont már nem az volt, hanem felderítő bűvár megjelölés szerepelt, és a sorozás elnöke a következő pár sort mellékelte: „Sajnos, túl öreg vagy, hogy felszállj a levegőbe, de szolgálatod a víz alatt is az igényeidnek megfelelően kemény lesz.” A katonai szolgálatot megkezdtem, és a kiképzés keménységére egyáltalán nem panaszkodhattam. Nagyon sokszor féltem is, de szerencsémre erről tisztjeim semmit sem tudtak. A kiképzésem részleteibe nem bocsátkozom bele, mert erről sok példám lenne, csupán néhányat említek meg. Ki az, aki nem félne, ha a Dalälven nevű folyón egy koromsötét őszi éjszakán, bűvárruhában ugyan, de egyedül és csak egy szál deszkadarabbal a kézben követnie kellene a folyó sodrását egy meghatározott pontig. Az sem volt kellemes, amikor egy szikláról, természetesen éjjel le kellett ugrani, és csak annyi információt kaptunk, hogy ahová leesünk, ott víz van, és gyorsan ússzunk tovább, mert hamarosan jön a

következő ugró. Ha már az éjszakánál tartunk, még egy katonai gyakorlatot említek meg, ami az „ellenség háta mögött” játszódott le. Vízben, halálos csendben kellett lassan haladni egy meghatározott irányba, amikor váratlanul egy fóká hozzám simult. Ki lehet azt csendben bírni? Még az volt a szerencsém, hogy nemcsak velem barátkozott, mert a többiek is felkiáltottak. Az is lehet, hogy többen voltak, és fő eledelükre, halakra vadásztak. Nekünk is okoztak kárt azáltal, hogy megzavarták gyakorlatunkat, de a fókák még kevésbé népszerűek a halászoknál. Nemcsak kiszedik hálójukból a halakat, hanem még azokat szét is szaggatják. Történt azonban olyan dolog is, ami miatt nem kellett szégyenkezni. Egy bűvárkodási gyakorlaton kint voltunk valahol a szigetvilágban. A gyakorlat a szabály szerint mindig párosan történik. Biztonsági és kommunikációs szempontból van egy kötél, ami állandó összeköttetésben tartja a két felet. Rajtam volt a sor vízbe menni. Kb. 20 m mélyen végeztem a feladatom. Hirtelen elfogyott a levegőm, jelzem a kötéllal, hogy vészhelyzet van, és jövök fel. A kötelem viszont be volt akadva valamibe, és éreztem, hogy nincs kapcsolatom a „külvilággal”. Gondolkodási időm nem volt, elvágтам a kötelem, levettem a számról a lélegeztető maszkot, és irány fel! Nem kell mondanom, hogy parancsnokom nagyon meglepődött, amikor kétségbeesett arcom felbukkant a vízből. A veszélyes ilyenkor az, hogy amikor az ember elindul felfelé palack nélkül, akkor a tüdőben lévő nyomás ugyanaz, mint a környezetéé, és felfelé jövet állandóan kellő ütemben kell fújni ki a levegőt, mert a tüdő közben tágul, és ha nem fújunk eleget ki, akkor szétszakad, ha pedig túl sokat fújunk ki, akkor levegőhiányban fuldoklunk. Először borzalmas szidást kaptam, de amikor fény derült az eset indokára, akkor meg lettem dicsérve. Ugyanis a tartalék levegőt szabályozó „pálcika” be volt nyomva, ami azt jelenti a hadseregénél, hogy van tartalék levegőm. A civil készülékeknél ez fordítva van, és „az emberi tényező” hibájából a raktárba egy ilyen palack is bekerült, és én éppen ezt választottam. A problémák ellenére 1968-ban mint felderítő bűvár szereltem le. A katonasággal kapcsolatban még megjegyzem, hogy ez az év adta nekem személyi fejlődésem szempontjából a legtöbbet a svédországi tartózkodásom alatt. Tudom, hogy Magyarország is, Svédország is megszüntette kötelező katonai szolgálatot. Ezt nevelési szempontból nem tartom a legszerencsésebbnek.

Időközben Paul Bondesson, az első munkaadóm meghalt, és vállalata is megszűnt. Kordula Andreas talált egy új munkahelyet. Felhívott telefonon és kérdezte, hogy akarok-e munkahelyet változtatni és visszamenni hozzá.

Figyelembe véve jó személyi kapcsolatunkat és a fejlődési lehetőségeimet igennel válaszoltam.

A Bertil Olander Mérnöki Irodánál Stockholmban

1968. június 1-jén kiköltöztem a központból a külvárosba, és elkezdtem Stockholmban harmadik munkahelyemen a Bertil Olander Mérnöki Irodánál dolgozni. Ott már statikusként alkalmaztak, és a saját projektjeim vezetésével voltam megbízva. Szerettem a munkámat, és szívesen dolgoztam együtt teamben másokkal. Fontosnak tartottam, hogy mindenki érezze magát a csoportmunka részesének. Egy alkalommal, amikor egy nagyobb építkezés felelőse voltam, még az építésen dolgozókat is beavattam a tervezői és az előkészítő munkákba. Az építkezésnél összehívtam egy megbeszélést, és kikértem véleményüket a kulcsfontosságú részletek megoldásához. „Hogy oldanák meg, ha önök csinálnák?” – kérdeztem. Nagy volt a lelkesedés. Sok hasznos javaslatot kaptam, melyek egy része figyelembe lett véve a tervezésnél. A végeredmény jó is lett, és rajtam kívül még sokan tartoztak az elégedettek közé, mert azt érezhették, hogy a produktum őáltaluk is olyan, amilyen. A feladatok az idő múlásával nőttek, de az az érzés, hogy Andreas mindig ott van a „hátam mögött”, nagy fokú biztonságot adott.

1970-ben Stora Essingén saját lakásba költöztem. 1 szoba hálófülkével és konyha ebédlővel volt található a kis lakásban. A bútorzat nagyon szerény volt. Az ebédlőben egy asztal volt négy székkal, amiket a munkatársaimtól kaptam ajándékba. Az ágyat és egy tévét már én vásároltam. A tévét az ágyam elé az egyik konyhai székre helyeztem. Így már a lakásom be is volt bútorozva. Boldog voltam, mert először volt életemben saját lakásom.

Közben munkacsapatom kibővült még egy kollégával, jobban mondva kolleginával, Vestman Evával. Azonkívül, hogy mint műszaki rajzoló nagyon ügyes volt, Evának számos más említésre méltó, figyelmemet egyre inkább magára vonó érdeme is volt. Az első dolog, ami nekem feltűnt, az az ártatlansága volt, mert szőke hajával olyan volt, mint egy aranyos kis fehér bárány. Nem volt esélyem arra, hogy ne szeressem bele. Ez hamarosan meg is történt, és 1971-ben Eva már hozzám is költözött Essingére. A következő évben megszületett leányunk, Cecilia, és 1973-ban összeházasodtunk. A polgári esküvőn az esemény résztvevőjeként ott volt kislányunk is. Érzelmileg és gyakorlatilag is mi már házaspár voltunk, amikor Eva hozzám költözött, a formalitás nem volt fontos egyikünk részéről sem.

Eva támogatása számomra rendkívüli jelentőségű volt azért, hogy mindig buzdított és stimulált a szakmai fejlődésemben. Pozitívan viszonyult a munkámmal kapcsolatos kiküldetéseimhez anélkül, hogy valaha is panaszkodott volna. Pedig az ilyen távollétekből elég sok volt.

Andreasnak az enyémnél sokkal nagyobb volt a szakmai tapasztalata, ezért sokszor jó tanácsokkal látott el. Egyik ilyen intelme volt: „Az egy dolog, hogy te mit tudsz, a másik az, hogy mások mit tudnak rólad. Te műszaki rajzoló vagy, de a szakmai tudásod jóval felette áll ennek a szintnek. Miért nem legalizárod a tudásodat egy mérnöki diplomával?” Andreas annyiszor megismételte ezt, hogy a végén már kezdtem komolyan venni. Tanácsát megfogadtam, és jelentkeztem a Stockholmi Műszaki Egyetemre. Köszönöm, Andreas!

Tanulmányok a Stockholmi Műszaki Egyetemen

A jelentkezés abból állt, hogy beküldtem az iskolai bizonyítványaimat és a munkahelyi igazolásaimat. Megkaptam a pozitív választ, hogy felvettek, ami egyben azt is jelentette, hogy ösztöndíjra is jogosult voltam. Ezen felül az első évben még jó feltételekkel diákkölcsönt is vettem fel. Az ezt követő években erre már nem volt szükségünk, mert Eva dolgozott, és nékem is adódott lehetőség a korábbi munkahelyeimen arra, hogy a tanulás mellett dolgozzam is.

1972. szeptember elején kezdtem meg tanulmányaimat a Stockholmi Műszaki Egyetem Építőmérnöki Karán. Kezdetben kicsit szokatlan volt újra „iskolapadban” ülni, és az elméleti alapokkal kezdeni matematikában, statikában és mechanikában. Ezeknek a tantárgyaknak a nem használt része az évek során már megfakult, feledésbe merült. A tanulmányaim későbbi szakaszán a „gyakorlati” tantárgyak domináltak, amikor viszont a munkámban szerzett tapasztalatom előnyömre vált. Ez alkalmat adott arra, hogy szabadidőben is többet lehessenek együtt társaimmal. Lakásomon rendszeressé váltak az „egyetemista bulik” barátaim, Jan-Erik Arfs, Per-Arne Palmgren, Patay András és Bo Persson részvételével. Kemény kártyacsatáknak is részese voltam András és Bo társaimmal. Mindhárman nagyon rossz veszítők voltunk, ezért a partik néha még az éjszakába is belenyúltak. Ilyenkor Eva és Cecília mentek a hálósobába aludni, mi hárman pedig átvonultunk az ebédlőbe kártyázni.

*Felül: Bosse – Per-Arne és Eva – Elisabeth és András
Alul: Jan-Erik és Paula – Janne, Eva és László – Paula és Péter*

Én, aki korábban legtöbbet betonszerkezetekkel dolgoztam, egyre nagyobb érdeklődést kezdtem mutatni az acélszerkezetek iránt. A negyedik évfolyamon diplomamunkájához mindenkinek témát kellett választania. Számomra a választás egyszerű volt: acélszerkezet, ami egy acélszerkezetű stadion megtervezéséből állt.

Amikor már minden elméleti vizsgán túl voltam, és a diplomamunkámmal is a vége felé jártam, kezdtem a jövőmre is gondolni. Terveim szerint hamarosan befejezem tanulmányaimat, visszamegyek a munkahelyemre, és mindent folytatok ott, ahol abbahagytam. Kicsit furcsa érzés fogott el, mert én ott ugyan nagyon jól éreztem magam, de hát mi egyéb jöhetne még, töprengtem. Szerencsére nem sokáig. Felkerestem az Acélszerkezetek Tanszék tanulmányi hivatalát, és érdeklődtem a továbbképzés lehetőségeiről. Kis idő múlva lehetőséget kaptam arra, hogy találkozzam Rolf Beahre professzorral. A vele folytatott beszélgetés olyan jól sikerült, hogy néhány nap múlva arról kaptam értesítést, hogy felvettek tanársegédnek. 1976. augusztus 24-én aztán átvehettem a mérnöki diplomámat.

Tanársegédként a Stockholmi Műszaki Egyetemen

1976. június 1-jén kezdtem a tanársegédként dolgozni a Hidak és Szerkezetek Tanszék Acélszerkezetek Osztályán. Feladataim közé tartozott, hogy különböző tanfolyamokon vagy kurzusokon megszerezsem a doktori munkámhoz szükséges elméleti tudást, és hogy részt vegyek az egyetemisták oktatásában. A tudományos vezető professzorom Rolf Beahre volt. Az ő vezetésével működött

akkor már az „Acéllemezek építéstechnikai használata könnyűszerkezetes épületeknél” elnevezésű projekt . A kutatás fő témája volt a C formájú lemezek mint teherbírásra alkalmas szerkezeti elemek felhasználása házépítésekénél. A projekt fel volt osztva különböző teherbírési típusokra, melyek közül az egyik lett az én feladatom.

Emlékszem az első feladatomra, amelyben néhány hullámlemez teherbírását kellett megállapítanom. Amikor az eredményt bemutattam a professzoromnak, mindjárt azzal kezdtem, hogy a lemezek nem felelnek meg a tervezett céloknak. Erre jött a válasz: „Kutatási szempontból minden eredmény jó, amely korrekt tényekről számol be függetlenül attól, hogy a gyakorlatban felhasználható-e vagy sem.” A professzor pozitív hozzáállása mellett csoportunkat jellemezte még a nyitottság és megbízhatóság. A kollégák közötti összetartás és a segítőkészség is kiváló volt. Különösen emlékszem Anders Erikssonra, (jelenleg a tanszék professzora), aki mindig közel állt hozzám mind az egyetemen, mind a magánéletben. Anderst a legjobb barátaim közé sorolom.

1978-ban Rolf Beahre Németországba, a Karlsruhei Egyetemre költözött. Akkor az ő szerepét a helyettese, Per-Olof Thomasson professzor vette át. 1980. december 11-én megvédtem a „Stressed skin action in Composite panels comprising steel sheeting and boards” (Membránerők vizsgálata kompozit héjszerkezeteknél) című doktori disszertációmát, amelynek opponense J. M. Davis, a manchesteri Salford Egyetem professzora volt.

A doktori diplomám megszerzése után folytattam munkámat a projekt keretében. Többek között egy teljes nagyságú kísérletet végeztem volumen elemmel, ami acél- és gipszlemezek összetételéből állt. A kísérlet fő célja az volt, hogy ez a szerkezet alkalmas-e többemeletes lakások építésére is. Ennek a munkámnak az eredményét mutattam be 1982-ben Budapesten, egy nemzetközi konferencián. Közben természetesen részt vettem az egyetemisták oktatásában is.

1982-ben a hadsereg kutatóállomásán kerestek egy kutatót. Minthogy 25 évvel azelőtt elhagytam a hidegháború egyik részesét, a szovjet diktatúrát, számomra semmi sem volt természetesebb, mint a másik oldalon a honvédelemnél dolgozni. Az állást megpályáztam, és egy interjú után alkalmaztak a svéd hadsereg mårstai kutatóállomásán. Ily módon hadikutatóként részese lehettem olyan munkáknak, amelyek egy esetleges háború alkalmával az emberek és épületek védelmét szolgálnák.

A svéd hadsereg märstai kutatóállomásán

1982. szeptember 1-jén kezdtem kutatóként dolgozni a hadsereg märstai kutatóállomásán. Az állandó munkahelyem Märsta volt, de rendszeresen kellett a központi irodában, Eskilstunában is dolgoznom.

Ha az ember úgy dolgozik, hogy szereti azt, amit csinál, akkor az nem munka, szoktam mondani. Ez volt az indoka annak, hogy mindig olyan munkákat és munkahelyeket választottam, amelyek érdekeltek és amilyeneket szerettem is, amikért „lángolni”, lelkesedni tudtam. Az új munkahelyemen az első feladat végrehajtása közben „meg is égettem” magam. Acélrugókat teszteltünk. Kísérletünk célja az volt, hogy megállapítsuk a rugók teherbírásának végső határát a statikai és dinamikai megterhelés szempontjából. Először probléma nélkül elvégeztük a statikai próbákat. A dinamikai próbáknál a rugókat egy bizonyos súly szabad esése terhelte meg. Elkezdtem számolni, és aztán megint számoltam. A harmadik számítás után ugyanazt az eredményt kaptam, kicsivel több mint 2 cm magassági szintet. Akkor feladtam. Az elvárásom kb. egy nagyságrenddel magasabb volt. Kezdett a felmondás gondolata foglalkoztatni, de még egy utolsó esélyként gondoltam, megkérdezem a technikust, aki segítette a kísérletekben, hogy milyen magasra emelné ő fel a súlyt. Nem sok gondolkodás után jött a válasz: „Elég magasra”, és mutatta a hüvelyk és mutatóujja közötti távolsággal, hogy legalább 2-3 centiméterre. Akkor beláttam, hogy az épületek dinamikai teherbírása szempontjából még nagyon sok elméleti és gyakorlati ismeret megszerzésére van szükségem. Nem mondtam fel, mert mindig szerettem a kihívásokat. A főnököm, Bengt Vretblad már fel volt erre készülve, és átnyújtott egy tucatnyi könyvet, amelyek a robbanás által keletkezett megterhelésekkel foglalkoztak.

Az elméleti továbbképzéseken kívül még a vezetőképző kurzusokon is részt vettem, amelyek magas rangú és beosztású személyek pár órás előadásától egy hétig tartó speciális előadássorozatokból is álltak. Különösen emlékszem egy egyhetes kurzusra, amelyet Stockholm közelében egy szigeten lévő panzióban rendeztek meg. A kurzus tárgya az önismeret volt annak kikutatása céljából, hogy mennyire vagyunk alkalmasak vezető beosztásra. Már az első napon két résztvevő megköszönte a jelenlétet, és elhagyta a kurzust. Nagyon keménynek kellett lennem ahhoz, hogy ne csatlakozzam hozzájuk, amint haladtak a kijárat felé. Ennyi idő távlatából megítélve ezek az előadások és kurzusok egészében véve hasznosak voltak számomra mind a napi munkámban, mind a saját személyiségem alaposabb megismerésében.

Sok segítséget kaptam munkatársaimtól is. Nem kellett hosszú időnek eltelnie ahhoz, hogy már eléggé otthon érezzem magam, és már elég érettnnek is tartsam magam ahhoz, hogy a kutatóállomásunk és annak tevékenysége bemutatására látogatókat fogadjak. Nagy megtiszteltetésnek tartottam, és nagyon büszke voltam arra, hogy amikor XVI. Károly Gusztáv svéd király meglátogatta kutatóállomásunkat, én fogadhattam őt. Személye nemcsak a legprominensebb látogatóm volt, hanem a sok és okos kérdése után ítélve az egyik legérdeklődőbb is.

XVI. Károly Gusztáv király látogatása Märsztán

Az eskilstunai tartózkodásaim alatt volt szerencsém találkozni egy olyan főnökkel, aki arra is gondolt, hogy alkalmazottjai a személyi fejlődésük mellett még jól is érezzék magukat. A serkentően ható kutatói körülmények és a tehetséges kollégák mellett ott még kellemes és barátságos környezetben is éltem. Egy alkalommal a Gran Canariát választottam születésnapom megünneplésére. Megígérték, hogy éjjélkor gratulálni fognak, és ígéretüket be is tartották. Ezt hazajöveletem után két fotóval bizonyították. Az első képen látható a társaság az ünnepség kezdetén (az órájukon helyi idő szerint hét óra van), a másodikon az órájuk már egy órát mutat, ami canári idő szerint éjjél. Még mindig „ünnepelnek”, és gondolom, gratulálnak a születésnapomra.

*Bengt, Inger, Margaretha, Göran, Calle és
Anneli*

*Margaretha, Siwert, Inger, Bengt és
Göran*

1985-ben, az USA-ban Minor Scale néven egy nagyméretű kísérletet hajtottak végre, ahol egyszerre 4800 tonna robbanóanyagot robbantottak. Ebben, több más országgal együtt, Svédországot Norvégiával közösen vett részt. Egy teljes méretű kísérlet keretében egy óvóhely fele a norvég, a másik fele a svéd előírások szerint lett kialakítva. A kísérlet célja az volt, hogy az eredmény majd igazolja az előírások érvényességét. A detonáció az óvóhelyet 100 kPa nyomással terhelte meg, ami egy 8 kilótonna nukleáris töltetű bomba hatását szimulálta. (A nukleáris fegyverek erejét a vele egyenértékű energiájú TNT tömegével fejezik ki. Ebben az esetben a robbanás ereje kb. a Hirosimára ledobott bomba nagyságának felelt meg.) A kísérlet befejezése után megállapítottuk, hogy az óvóhely megfelel a követelményeknek, és az aktuális megterhelésnél biztonságot nyújt az embereknek.

A résztvevő felek megegyeztek a kísérlet folytatásában, és abban is, hogy akkor már az óvóhely hagyományos bombák erejének lesz kitéve. 1986 májusában folytattuk a kísérleteket, amelyek tervezésével és végrehajtásával engem bízta meg. Ma büszke vagyok arra, hogy ennek a munkának aktív részese lehettem. Ott-tartózkodásom ideje alatt a kísérleti területhez legközelebbre fekvő El Camino nevű városban laktam.

A kísérletek közben több látogatónk volt, de egyre különösen emlékszem. A svéd hadsereg kutatóintézetének egyik főnökét vártam. Neki vezérezredesi rangja volt, ami Amerikában tábornoknak felel meg. Ismerve az ottani szokásokat, és hogy mi közeli munkatársak voltunk, ő „magánszemélyként”, civilben szeretett volna látogatást tenni. Abban állapodtunk meg, hogy majd én hozom el őt Albuquerque-ből. Jelentkeztem is kéresemmel a parancsnokságon, de amikor meghallották, hogy mit szeretnék, nagy lett a csend. Egymásra néztek, gondolván, hogy vagy viccelek, vagy bolond vagyok. Valószínű látszott rajtam, hogy nem tréfálok, és a következő választ kaptam: „Your visitor is a

general and *our guest*. A general is always a general, even without an uniform”. (A látogatód tábornok, és a mi vendégünk. Egy tábornok mindig tábornok, még civil ruhában is.) Ennek a kis történetnek számomra az volt a fontos mondanivalója, hogy ami természetes egy országban, az nem biztos, hogy ugyanolyan természetes egy másikban. Visszautazásnál a vezetőség már annyira készséges volt, hogy amikor a tábornok elhagyta a kísérleti területet, kérésére átülhetett az én autómba, hogy személyesen vigyem vissza a szállodájába. Ezzel a tábornokkal még mindig rendszeresen találkozunk – szombatonként egy stockholmi uszodában és kétszer évente a nyugdíjasok klubjában, – de most már nem úgy, mint egy tábornokkal, hanem baráti alapon, mint Sven és Péter.

Természetes nagyságú kísérlet (USA)

1986-ban kineveztek Märstában a kutatóállomás főnökének. A sors tragédiája úgy hozta, hogy két hónappal később meghalt a feleségem, Eva.

1988-ban kezdtem, mint tanár dinamikát oktatni a stockholmi katonai főiskolán. Gondolom, ez volt életem legnagyobb kihívása. Igent mertem mondani a felkérésre egyrészt, mert imádtam az oktatást (már Magyarországon is tanítóképzőbe jártam, pedagógus szerettem volna lenni), és másrészt, mert Bengt bizalma irántam nagy volt, és ő hitt abban, hogy képes vagyok a feladat megoldására. A 12 év, amit ott tanítva eltöltöttem, néha nagyon sok munkát követelt, de mindenért kárpótoltak csodálatos tanítványaim. Az a fegyelem is, amit tanítványaim tanúsítottak irigylésre méltó lehet sok mai pedagógus számára. A tanterembe lépésem után a legmagasabb rangú tiszt átadta a parancsnokságot, és ez után mindenki a legnagyobb figyelemmel követte az oktatást. Még akkor sem szisszent fel senki, ha „véletlenül” az erő dinamikai hatásának demonstrációja közben egy-egy kölcsönvett vonalzó hangos roppanással eltörött. Az egyik tanfolyam résztvevői meghívtak az évzáró

kirándulásukra Helsinkibe. Ott elárulták tanári becenevemet. Közszájon én voltam a „Forgósziel”. Lehetne-e ennél illendőbb nevet ragasztani egy dinamikát oktató tanárra?

Ezek alatt az évek alatt azon kívül, hogy szerettem a munkámat, nagyon sok más is történt velem. Számos európai utam mellett több ízben voltam az USA-ban és Indiában is. Különösen emlékszem első előadásomra a Panama City Beach nevű városban. Alaposan felkészültem, még a mondanivalóm szövegét is kívülről megtanultam, hogy a kiejtésem is érthető legyen. Előadásom közepéig minden, még az angol beszédem is tervszerűen ment, de akkor hirtelen jött egy rövidzárlat. Leálltam. Nem tudtam, hol tartok. Rövid kínos csend után folytattam, mintha semmi sem történt volna, de most már rögtönzött saját szavaimmal és angol nyelvtudásom szerint. Az ülőszék végén odajött hozzám egy amerikai hallgató gratulálni: „Nagyon érdekes volt az előadásod! Első feléig mindent értettem, amit mondtál, de a második felében a kevésbé korrekt nyelvhasználat ellenére még azt a tartalmat is értettem, amit mondani akartál” – mondta. Azt akarta értésemre adni, hogy fontosabb az, amit az ember mond, mint az, ahogyan mondja.

Annak ellenére, hogy nagyon jól éreztem magam, a testem nem tudott lépést tartani az irammal. 1993-ban átestem egy gyomorműtéten Stockholmban a St. Göran Kórházban. Amikor felébredtem a narkózisból, ott volt mellettem az a két orvos, akik műtöttek. Arckifejezésük elárulta, hogy valami nem kellemeset szándékoznak közölni velem. Nem kellett sokáig várnom, hogy megtudjam az eredményt. A műtét sikeres volt, de a beavatkozás sokkal nagyobb lett, mint a tervezett. Néhány nappal később, amikor a gyomor továbbra sem működött, elkeseredésemben azzal nyugtattam magam, hogy el kell fogadnom a sors döntését. Az osztály, ahol feküdtem, a 6. emeleten volt. Az ablakhoz kértem magam, kinéztem, és előttem volt Stockholm, amely szebb volt, mint valaha. A szereteteimet megidéztem, hogy egyenként elbúcsúzzam tőlük. A szívem nagyon nehéz volt, és az érzéseim egyre búbanatosabbak lettek főként akkor, amikor gondolatban a kisebbik leányomhoz értem. Mindenkinek marad az életben valaki közeli hozzátartozója, kivéve Ceciliát. Ő már átélte mamája halálát. „El kell neki engem is veszítenie?” – gondoltam. Utána visszafeküdtem az ágyamba és töprengtem. Amikor hozták a vacsorát, meg se kóstoltam, mert tudtam, hogy nem leszek képes lenyelni. Azon az éjszakán nagyon rosszul aludtam. Reggel, amikor felébredtem, megtörtént, legalább is akkor én úgy éreztem, a csoda. Működni kezdett a gyomrom! Pár hónapot betegállományban töltöttem, és utána is csak fél munkaidőben dolgoztam a betegállomány mellett. Akár mennyire jól

érzi az ember magát a munkában, nagyon fontos, hogy mindig figyelje a szervezete figyelmeztető jelzéseit. A szervezet nem tud tekintettel lenni arra, hogy munkamániásként imádjuk azt, amit csinálunk, és még azt sem, ha a megterhelő munkát örömmel és lelkesen végezzük. Számára az továbbra is csak *munka*, ami néha túl sok is lehet. Azt megtanultam a betegségem alatt, hogy a jövőben jobban kell figyelnem szervezetem jelzéseit.

A honvédség mārstai kutatóintézetében

1994. január 1-jén átszervezés történt a honvédségnél. Mi megszűntünk különálló intézményként létezni, és beolvadtunk a honvédség kutató intézetébe. Én tehermentesítve lettem egy adminisztratív főnökkel, és ezáltal jobban tudtam koncentrálni a kutatásra és az oktatásra. Többek között elvégeztem Älvdalenben két természetes nagyságú kísérletet. Az egyik kísérlet a földalatti detonációknak az ott lévő épületekre való hatását tanulmányozta. Ennek a munkámnak az eredményét – egyetemi disszertációként (három különböző professzor elbírálása után) – nyilvánosan megvédtem. Ez lett a második tudományos (PhD) minősítem. Főleg ennek köszönhetően 1997-ben kineveztek kutatási igazgatónak, ami egyetemeken tanszékvezető professzori szintnek felel meg.

1996 és 2000 között intézetünk érdeklődése a nagy szilárdságú beton, a hpc-beton (high performance concrete) felé irányult. Létrejött egy közös projekt a norvégek, a stockholmi műszaki egyetem, amit dr. Mikael Hallgren képviselt, és intézetünk között. Ez volt a HPC-projekt. A kutatás lényegében az „új” beton dinamikai terhelés alatti ellenálló képességére irányult. A csoport rendszeresen találkozott Norvégiában és Svédországban. Utolsó munkanapomon a csoporttal még éppen egy kísérleti akciót hajtottunk végre Bofors löterén, ahol a projekt majdnem minden résztvevője jelen volt. Az utolsó lövedék hüvelyét megőrizték belevésett dedikáló szöveggel, és a csoporttól való búcsúzásomkor ünnepélyesen átadták.

*Természetes nagyságú kísérlet
(Älvdalen)*

*Peter utolsó munkanapja
a „HPC-tagok”-kal*

Mihail Gorbacsov hatalomra jutása után a Szovjetunióban a nagy változások szelei fújdogáltak. Reformjai, mint a glasznosztj és a peresztrojka meghozta a szabadság légkörét, ami végezetül a keleti blokk összeomlásához vezetett. Ez egyben a hidegháború végét is jelentette. Mindez természetesen nagy befolyással volt a svéd honvédelemre is. A hadi kutatások szükséglete rövidtávon drasztikusan lecsökkent, ami bennünket is érintett. A märstai tevékenységet áthelyezték máshová. Minden „58 plusz”, vagyis aki betöltötte az 58. életévét, ha akart, elmehetett nyugdíjba. Akkoriban mondogattam munkatársaimnak: „Hruscsov hontalanná tett, Gorbacsov a végén még munkanélkülivé fog tenni?” Kezdetben, huncut mosollyal a bajuszom alatt, csak viccnek szántam az egészet, de lassacskán elmaradt a mosoly, és köszönettel elfogadtam a nyugdíjba menetelem lehetőségét. Ennek az igazi oka tulajdonképpen az volt, hogy most már odafigyeltem testem figyelmeztető jeleire, és ezért 2000 óta vidám és bohém nyugdíjas vagyok.

A családom

Apám és anyám

Apámat, mint engem, Balázs Péternek hívták. Amikor születtem, az volt a szokás Magyarországon, hogy az első fiú az apja nevét kapja. Ő 1906. június 23-án született és 1965. augusztus 2-án halt meg. Vele én felnőttként csak halála előtt Baján a kórházban találkoztam. Apám gyerekkori emlékeimben csendes, szerény emberként jelenik meg. Foglalkozása kőműves volt, de nyaranként földműveléssel, főként dinnyetermesztéssel is foglalkozott. Nagyon szeretett halászni. Sokszor elvitt magával a Dunára, a Ferenc-csatornára és más vizekre, a Klágyára vagy a Gálvocsára is, és ilyenkor, ha fogott, segítettem neki összeszedni a varsákból a halakat. De még akkor is, ha a szerencse nem mosolygott ránk, és zsákmány nélkül jöttünk haza, nagyon élveztem vele a természet „lágy ölén” lenni.

Apám szófukar, de jóindulatú ember volt, ami arc kifejezéséből is sugárzott. A vele kapcsolatos egyetlen gyerekkori emlékem is ezt a tulajdonságát bizonyítja. A háború után történt. 7-8 éves lehettem, amikor egy este, munka után, mikor hazajött, felfigyeltem apám és anyám beszélgetésére. Anyám korholta apámat, hogy nem kért fizetést az aznapi munkájáért ott, ahol dolgozott. Apám azt válaszolta: „Több gyerekük van, mint nekünk, és még ennivalóra sincs pénzük”. Nem emlékszem már, hogy az este éhes voltam-e vagy sem, de arra igen, hogy nem tudtam rá haragudni ezért a cselekedetéért.

A gondolat, hogy több esetre nem emlékszem, annyira bosszantott, hogy 2011 márciusában magyarországi látogatásom alatt Sztévó barátom mamáját, Marica nénit (87 éves) kerestem fel érdeklődő kérdéseimmel. A fő téma apám jellemzése volt. Egy dolog kivételével ő sem tudott sok újdonsággal előállni: „Egyszer apáddal együtt dolgoztunk valahol a mezőn, ahol a közelben volt egy tanya, és apád észrevette, hogy füstölni kezd a ház. Szerencsére volt az udvarban kút, így sikerült neki eloltania a tüzet. Este sietett apád a tanya tulajdonosához, hogy elmondja a sikeres tűzoltást. De dicséret helyett a tulajdonos csak azt válaszolta, hogy a ház be volt biztosítva, nem lett volna baj, ha leég”. Még egy dolgot megtudtam Marica nénitől apámról. Neki mindig nagyon fontos volt, hogy amit csinál, az nagyon jó legyen. Utolsó kérdésemre, hogy milyen voltam én mint gyerek a válasz nem késett: „Te olyan voltál, mint apád, azt se lehetett tudni, hogy létezel. De nővéred kisebbik fiára, a Janira

nagyon emlékszem, mert ő mindig verekedett. Az idősebb fia, Joci pedig kedves, de ravasz volt, szép szavakkal mindent meg tudott szerezni pajtásaitól”.

Anyám leánykori neve Fuczin Anna. 1908. június 5-én született, és 1999. március 31-én halt meg. Származása és anyanyelve sokác volt, akik a vallás után ítélve a horvátokhoz sorolhatók. Anyámat nagyon érdekelte a folklór. Nyugdíjba menetele után tagja lett a falu néptáncsoportjának. Sajnos, az együttest sosem volt szerencsém színpadon látni, de gondolom, ügyesek lehettek, mert többek között felléptek Baján és Hajdúszoboszlón is.

Mint gyerek, sokkal több emlékem van anyámról, mint apámról, és természetesen felnőttként is rá emlékszem legjobban. Az első, amire felfigyeltem gyerekkoromban, hogy amikor valaki szerb vagy sokác jött hozzánk, a magyar nyelvről mindjárt szerbhorvára váltottak. Apámmal és velünk, gyerekekkel anyánk mindig csak magyarul beszélt. A későbbi időkben egyszer megkérdeztem, hogy ő tulajdonképpen sokác vagy magyar? Gyorsan, tétozázás nélkül válaszolt: „Magyar, hát mi lennék? Én itt születtem Magyarországon.” 1965 óta, miután svéd állampolgár lettem, minden évben legalább egyszer meglátogattam anyámat. Nagyon sokat tudnék róla írni, de megelégszem néhány, vele kapcsolatos anekdotával, amelyek az ő személyiségére nagyon jellemzőek.

Az első eset még a látogatásaim kezdetén történt. Egy szép nyári napon, amikor sütött a nap, de nem volt túl meleg, megkérdeztem anyámat, hogy volt-e már a Balatonon. „Hogy tudtam volna én odamenni?” – jött a válasz. Nővérem fia, Jani a Balaton partján egy nyaralóban dolgozott. Gyorsan elmentem a nővéremhez, aki szintén a falunkban lakott, és elkértem a fia címét. Visszaérve megkértem anyámat, hogy gyorsan öltözzön fel a „szép” ruhájába, mert megyünk a Balatonhoz Janit meglátogatni. A Dunántúl nagyon eltér az alföldi tájaktól. Abban reménykedtem, hogy anyám, ha majd mást fog látni, mint a megszokott síkságot, megcsodálja a dimbes-dombos vidéket. Jani meglepődött, de nagyon örült, mint ahogyan mi is annak, hogy újra találkoztunk. Egy a környéken tett séta után ebédeltünk, és utána a hosszú útra való tekintettel indultunk hazafelé. Hogy még érdekesebbé tegyem anyám számára a kirándulást, előtte még a Balatont is körülutaztuk. Ezáltal az út egy kicsit hosszabb és fárasztóbb lett. Amikor végre hazaértünk, és anyám egy kicsit megpihent, megkérdeztem tőle: „Na, milyen volt az utazás?”. „Jó, örültem, hogy találkoztam Janival.” „Hogy tetszett a vidék?” – kérdeztem. Egy kis gondolkodás után jött a válasz: „Mit mondjak? Nem láttam semmit, mindig csak hegy vagy domb volt előttem.” Kicsit csalódottan jött a következő kérdésem:

„Milyen a szép táj?” A válasznál már csillogtak szemei, talán még a fáradsága is elmúlt: „Amikor kimegyek a mezőre és látom a búzatáblákat, ameddig a szem ellát, *az a szép táj.*” Akkor Petőfi Sándor jutott eszembe: „Mit nekem te zordon Kárpátoknak Fenyvesekkel vadregényes tája! Tán csodállak, ámde nem szeretlek, S képzetem hegyvölgyedet nem járja.” Anyám több alkalommal volt nálam Svédországban, még Umeåba is felvittem. Itt nem panaszkodott a „dombokra”, akármekkoraak voltak.

A következő kis történet a 70-es évek elején játszódott le. Öcsém és neje csak két házzal arrébb laktak tőlünk. Az egyik napon kint voltam az udvaron, és hallottam őket kissé összeszólalkozni. Öcsém ezután valami számomra ismeretlen oknál fogva azzal bosszantotta feleségét, hogy énekelte neki: „De szeretnék rózsát szedni...” Bementem anyámhoz, aki feküdt a sezlonon és pihent. Először is megkérdeztem tőle, hogy mennyi a nyugdíja. Minden gyanakvás nélkül megmondta. A következő kérdésem az volt, hogy akar-e néhány perc alatt egy havi nyugdíjat keresni. „Mit kell ezért tennem?” – kérdezte. „Menjen az utcára, sétáljon 50 métert balra, utána 50-et jobbra és énekelje: „De szeretnék rózsát szedni...” – mondtam. Akkor felült, gyanakvó szemekkel rám nézett és mondta: „Hogy ha te nekem ennyi pénzt fizetsz, akkor biztos valakit meg akarsz sérteni. Neked sokkal több pénzed van, mint nekem, de annyi nincsen, hogy engem rá tudj venni arra, hogy valakinek rosszat tegyek.” Nem hiszem, hogy életemben valaha is szégyelltem magam annyira, mint akkor.

1981 tavaszán terveztük anyám nyári látogatását Svédországba. Elküldtem neki a pénzt a repülőjegyre, az ő feladata „csupán” a vízum elintézése volt. Ahhoz, hogy valaki abban az időben Svédországba vízumot kapjon, a meghívónak írásban igazolnia kellett, hogy a svédországi tartózkodása alatt a meghívottnak fedezi minden költségét. A szokásos eljárás az volt, hogy az illető beadta a papírokat az IBUSZ-hoz, és ők mindent elintéztek. Anyám valószínűleg kiszámította, hogy ez időbe is és pénzbe is kerül. Elhatározta, hogy ehelyett majd ő személyesen mindent elintéz. Felült a buszra, és elindult Budapestre. Először elment a MALÉV-hoz repülőjegyet venni. Ott először nem akartak jegyet eladni neki vízum hiányában, de ő kitartott szándéka mellett mondván, hogy ő már többször volt nálam, és a vízummal biztosan nem lesz probléma. Végül sikerült is neki megvenni a jegyet. Utána elment a svéd követségre. Ott mindjárt a nagykövetet kereste, ami szokatlan volt és csak egy kis „huzavona” után sikerült. A követ úr elmagyarázta neki a vízum megszerzéséhez szükséges procedúrát, kezdve azzal, hogy nekem először is alá

kell írnom a nyilatkozatot, stb., stb. Anyám öntudatosan, kissé felemelve hangját replikázott: „Azt gondolja maga, hogy a fiam, aki már többször fogadott engem, most nem fog aláírni, mert nem állja a költségeimet?” Nem tudom, hogy kellett-e neki még több érvet mondani, de mielőtt a követségről távozott, a vízum be volt pecsételve az útlevelebe. Ekkor igazán büszke voltam a 73 éves anyámra.

Az utolsó történet anyám 90. születésnapjához fűződik. Az összejövetel a budzsaki kocsmába volt tervezve kb. 25 személyre. Az első kérdésem az volt anyámhoz, hogy kit akar meghívni. Röviden és határozottan válaszolt: „A szomszédokat, az elsőt, meg a hátsót, mert amikor problémám van, akkor leginkább csak őrájuk számíthatok. Rajtuk kívül azt hívsz meg, akit akarsz.” Születésnapján már korán reggel elkezdett takarítani, és utána kezdte kapálni a virágoskertet. Akkor felhívtam a figyelmét arra, hogy az ünnepség nem itthon lesz, és ha egész nap dolgozik, estére fáradt lesz. Erre magabiztosan válaszolt: „Tudom, hogy a vendégek nem jönnek ide, de akkor is az otthonom a születésnapomon legyen tiszta és rendes. A fáradtsággal meg ne törődj, amikor jól érzem magam, sohasem vagyok fáradt.” Szavai beigazolódtak, mert egész este boldog, fürge és jókedvű volt.

Anyám és apám

Anyám (90 éves)

Otthon az ünnepség után, látván azt a sok szép virágcsokrot, amit a vendégektől kapott, könnyes szemekkel összegezte: „Ennyi virágot egész életemben nem kaptam.” Én igazán örültem neki, hogy életében még egyszer utoljára boldog volt, mert pár héttel később az orvosok rákos daganatot találtak nála a vastagbélben. Megoperálták, de utána már anyám sosem lett többé az, aki előtte

volt. Ő, aki mindig talpon volt és állandóan talált valami elfoglaltságot, most csak csendesen fekszik az ágyban, és érdeklődő kérdései is elmaradtak.

1999 márciusában az orvosok megállapították, hogy anyám életéből csak hetek vannak hátra, így én azonnal hazautaztam hozzá. Utolsó leheletéig, március 31-ig együtt voltam vele. Még a temetésre is ott maradtam, hogy elkísérhessem *édesanyámat* utolsó útjára.

Halála után a ház nagyon üres maradt, és még most is, 22 évvel anyám halála után, ugyanúgy hiányolom, mint akkor. Egyetlen vigaszom az, hogy én *életében* próbáltam meg boldoggá tenni. Erre példa, hogy 1973-ban, mikor a háza roskadóban volt, összehívtam testvéreimet, hogy döntsünk a ház sorsáról. Mind a négyen arra szavaztak, hogy vegyem meg a házat és javíttassam fel. Anyámnak az volt a nagy kívánsága, hogy bontsuk le a nádas házat, ami számára a szegénységet szimbolizálta, és építsünk egy újat. Gyermekkorai álma volt, hogy felnőtt korában egyszer cserepes házban lakjon. A cseréptető háza neki a jólétet jelképezte. Ha mást nem is, de ezt az álmát sikerült valóra váltanom.

Eva és Cilla

Balazs Marianne Eva, leánykori neve Vestman, 1949-ben született és 1986-ban halt meg. Szülőhelye az Överkalix községhez tartozó Stråkan, a Kalix folyó partján. Mielőtt bővebben szólnék Eváról, tiszteletére meg kell említenem a vele kapcsolatos legutóbb elhangzott véleményt. Pár hónappal ezelőtt váratlanul meglátogatott egy volt egyetemi társam, Patay András, akivel már több mint tíz éve nem találkoztam. Alighogy belépett a lakásba, meglátott egy fényképet a társalgóban. Még le sem ült, és a következőket mondta: „Látom Evát a képen. Most amit mondok, nem azért mondom, mert a feleséged volt. Állíthatom, hogy csodálatosabb személyt, mint ő volt, elképzelni sem tudok.” Ezek a mondatok mindent elmondanak róla.

Már első nyáron, Cilla leányunk születése után elutaztunk Stråkánba, hogy találkozzunk a nagymamával. Ott a Brännabergeten, Överkalixtól délre volt életemben először alkalmam átélni egy éjszakát úgy, hogy a nap nem ment le. Kellemes nyár volt, csodálatos táj és sok napfény. De volt még egy kellemetlenség is: a szűnyogok. Cillát még az udvarba se tudtuk kivinni. Fürödni is csak csónakból tudtunk egy bizonyos távolságra a parttól. Végül a szűnyogokkal való 10-12 napi háborúskodás után beültünk az autóba, és irány Stockholm, majd Magyarorszáig meg sem álltunk. A következő évben megismételtük a procedúrát, de akkor előre elhatározottan megosztottuk a

szabadságunkat Észak-Svédország és Magyarország között. Szűnyog „barátaink” ekkor sem hagytak cserben bennünket. E nyár után Evának elege lett a szűnyogokból, és elhatározta, hogy a jövőben egyedül fog felutazni északra, ha szüleivel akar találkozni.

Eva nagyon szerette a magyar nyarat kellemes estéivel, és szerette az embereket, sőt még a számára idegen és nehéz magyar nyelvet is érdekesnek találta. Eva viszontszeretetet élvezett mind a családom, mind a barátaink részéről. Az első magyarországi látogatása után mindjárt beiratkozott magyar nyelvtanfolyamra. A következő évben a Stockholmi Egyetemen folytatta a magyar nyelv tanulását, és a kurzust a legfelsőbb szinten végezte el. Nekem egy kicsit kínos volt, amikor Magyarországon néha megkérdezték az emberek: „Melyikük született itt Magyarországon?” Számára ez természetesen nagyon nagy elismerés volt.

Eva hozzám hasonlóan nagyon szeretett utazni. Azonkívül, hogy minden évben elutaztunk nyári szabadságunk alatt Magyarországra, a téli hónapokban még elrepültünk Gran Canariára is. Együtt látogattuk meg Janne barátomat és Andi fiát Skóciában és Berci barátomat az USA-ban. Eva a Kalix folyó partján született, valószínű, ezért imádta a vizet, és nagyon szerette a természetet. Ez volt a fő indok arra, hogy 1979-ben vettünk egy vitorlás hajót. Kezdetben nagyon sokat voltunk a hajós társaságunk klubházában, amely Stockholmtól kétórás hajóút távolságra a Mälare-tó partján, nagyon szép környezetben található. Minden nyáron legalább egyszer voltunk Stockholm tengeri részén a szigetvilágban is. Többször ott ünnepeltük Per-Arne barátom nyaralójában a svédek egyik legnagyobb ünnepét, a Szent Iván napot, vagy még inkább az éjszakát.

Eva nagyon ügyes építésztechnikus volt, dacára, hogy a műszaki szakma nem az ő választása, hanem az apja kívánsága volt. Eva ápolónő szeretett volna lenni. Azt már sosem tudom meg, hogy abban a munkában is ügyes lett volna-e, de abban biztos vagyok, hogy boldogabb lett volna, mert sokkal inkább szerette az életet, az embereket, mint a létesítményeket.

1984-ben, karácsony előtt Evának az álla alatt nőtt egy „ártatlan csomó”. Elment az orvoshoz, ahol azt a megnyugtató választ kapta, hogy nem kell aggódnia, mert ez csak egy „zsírmirigy”. 1985-ben húsvét tájékán a csomónak „testvére született”. Visszament az orvoshoz, de ott továbbra is ugyanazt mondták: „Semmi veszély, csak zsírmirigyek.” Nyáron már jött a harmadik csomó is. Akkor kezdtem gyanakodni, hogy ez bizony más lehet, mint amit eddig diagnosztizáltak. Június 15-én Evával autóba ültünk, és egyenesen a

Karolinska Kórház sürgősségi osztályára vittem. Egy idősebb, görög származású orvos a vizsgálat után mindjárt a következőt mondta: „Azok nem zsírmirigyek, itt valószínű komolyabb baj van. Készülj fel operációra!” – mondta Evának. Két nappal később Eván daganatos nyálmirigy műtétet végeztek. Az első orvosi vélemény pozitív volt. Prognosztizálták, hogy meg fog gyógyulni. Télen voltunk a Gran Canarián, nyár elején vitorláztunk, és júliusban szokás szerint elutaztunk Magyarországra. Augusztus elején kezdett Eva panaszkodni, hogy fáj a dereka. Elmentünk Kálmánhoz, szülőfalum körzeti orvosához, akit már a hatvanas évek óta ismertem. Anélkül, hogy egy komolyabb vizsgálatot végzett volna, külön csak nekem mondta: „Péter, csomagoljatok össze, és egyenesen menjete a kórházba, ahol Evát műtötték.” Csináltuk, amit mondott, visszautaztunk Stockholmba. A kórházban, ahol operálták, nem tudták megállapítani, hogy miért fáj a dereka. Egy hónappal később már olyan fájdalmai voltak, hogy éjjel nem tudott aludni. Megint bementünk a kórházba. Semmi újdonság nem történt. Október 2-án Eva már menni sem tudott. Levittem az autóba, mentünk a kórházba, ott a karomban tartottam a liftben, és mentünk Eva osztályára, ahol műtötték. Zaklatott, ideges lévén ott nem egészen udvarias és kedves hangon mondtam: „Mi innen addig nem megyünk el, amíg nem állapítják meg, hogy tényleg mi a baj.” Idegsebészt hívtak, aki rövid vizsgálat után megállapította: „Daganat van a gerincében. Ma este megoperálok a páciens.” Sokkot kaptam. Miért nem gyanították a metasztázist? Kálmán, a hercegszántói orvos gyanította. A nagyon fejlett és gazdag Svédországban két orvos tévesen zsírmirigyet állapított meg. Miért nem vettek biopsziát és végeztek sejtvizsgálatot? A daganatos betegségeknel az *időnek* a gyógyulás szempontjából óriási jelentősége van. Olvastam vagy a tévében láttam, hogy egy nyugalmazott főorvos, valamilyen orvosi társulat elnöke megállapította: „Az orvosi társadalom egy harmadának abba kellene hagynia a szakmát, mert ők nem hivatásból orvosok, a másik harmada csak átlagorvos, és a többi az, akik elhivatottak is és nagy tudásúak is.” Nekem különböző oknál fogva sok orvossal volt már életemben dolgom, és megállapíthatom, hogy szerencsés voltam, mert azokkal az orvosokkal találkoztam, akik az orvosi társadalom utolsó harmadába, a nagy tudású orvosokhoz tartoztak.

A második operáció után megint reménykedtünk a gyógyulásban, de rövid idő után félbeszakították Evánál a sugárkezelést. Akkor már az orvosok megállapították, hogy a daganat szétterjedt az egész csontvázába, és nagyon rosszindulatú. A reménység utolsó gyertyája is kialudt. Borzalmas volt

számomra Cillával újból és újból találkozni és színlelni, hogy a mamája meg fog gyógyulni. Még annál is nehezebb volt titkolni Eva előtt, hogy milyen kétségbe esett voltam. Ma már tudom, hogy Cillának meg kellett volna korábban mondanom az igazat. De nem akartam és tudtam Cillát is kitenni mindannak, amit én akkor éreztem. Eva akkor fájdalomcsillapítókon élt. November végén még látogatóba haza is engedték. December elején erős és határozott kívánsága volt, hogy látogassuk meg Gidlőféket, barátainkat Alundában. El is utaztunk oda. Különösen nyugodt és a szokásosnál élénkebb volt. Reggel, amikor felébredtünk, ragaszkodott ahhoz, hogy menjünk ki sétálni annak ellenére, hogy kint a hőmérő mínusz 15 fokot mutatott. Hallgattunk rá, és kimentünk sétálni. Rövid ideig voltunk kint, és segítségével a séta problémamentes volt. Most már tudom, amit ő akkor valószínűleg csak érzett. Ez volt élete utolsó sétája. Az alundai kirándulásunknak az lehetett a fő célja számára, hogy elbúcsúzzon a Gidlőf családtól. A rövid kinti tartózkodás is elég volt ahhoz, hogy nagyon elfáradjon. Haza is utaztunk, vagyis jobban mondvá egyenesen a kórházba mentünk. Ott különszobába helyezték, és étlapot kapott, mintha egy étteremben lett volna. A család akkor már bármikor látogathatta a látogatási időn kívül is. Én nappal is bementem hozzá, és este az iskola után Cillával mindennap meglátogattuk. December 15-én Cilla nagyon meg volt fázva, ezért elhatároztuk, hogy otthon marad, nehogy megfertőzze a mamáját. A kórházba érve Eva azonnal hiányolta Cillát, és megkért rá, hogy menjek el érte. Minden gyanakvás nélkül elmentem és elhoztam. Vacsorára mindhármunknak marhaszeletet rendelt, mert tudta, hogy ez mindannyiunk kedvence. Alighogy megkóstolta, megdicsérte: „Ez nagyon finom volt.” És többet nem evett. Cillával mi megerőltettük magunkat, és egy kicsivel többet ettünk belőle. Aztán láttuk, hogy nagyon fáradt. Kértük, hogy pihenjen, és megígértük, hogy holnap megint találkozunk. Átöleltük, kívántunk jó éjszakát, és elváltunk tőle. Az autóban hazafelé Cilla először kezdte felfogni, hogy a mamájával nagyobb baj van, mint gondolta volna, és megkérdezte: „Papa, meg fog a mama halni?” Ha akartam volna, sem tudtam volna hazudni, és megmondtam az igazságot, amit én már régen tudtam: „Igen”. Nagy csend lett. Mikor hazaértünk, leállítottam az autót, és néma csendben tovább ültünk. A csendet Cilla törte meg azzal, hogy átölelt, és a következőt mondta: „Papa, én téged sajnállak a legjobban. Én fiatal vagyok, biztosan fogok találkozni valakivel, akit szeretni fogok, és boldog leszek vele, de te sosem fogsz találkozni egy olyan nővel, mint a mama volt.” Ekkor még nem tudtam, hogy a kislányból a bölcs és messze előre látó próféta szólott.

Másnap, december 16-án, mikor felébredtünk, Cilla nagyon fáradtnak nézett ki. Mielőtt elment az iskolába, elkértem a részletes órarendjét, hogy megtaláljam, ha szükség lesz rá. Reggeli után elmentem Evához. Ahogy beléptem, az ápolónő éppen végzett Eva reggeli tisztálkodásával. Mindjárt láttam, hogy nagyon fáradt és furcsa. Akkor mondott először olyan dolgokat is, amit nem egészen értettem, talán félrebeszél. Az ápolónő megjegyezte, hogy Evának nagyon nyugtalan éjszakája volt, úgyhogy jobb lenne, ha most aludna, én meg elmennék a munkahelyemre. Közvetlen ebéd után volt egy megbeszélésem Eskilstunában, de megadtam azokat a telefonszámokat, ahol biztosan bármikor el tudnak érni. Két óra körül elhagytam Eskilstunát, és mentem a kórházba. Odaérve már ezzel várt a nővér: „Nem rég próbáltunk hívni. Eva állapota sokat romlott, legjobb, ha elmész a leányodért.” Elmentem és elhoztam Cillát. Amikor leültünk Eva mellé és fogtuk a kezeit, már beszélni nem tudott, szeme be volt csukva, és nehezen lélegzett. A személyzet tájékoztatott minket arról, hogy mi tudunk hozzá beszélni, mindent ért, csak nincs ereje válaszolni. Eva több ízben megpróbálta kinyitni a szemét, és mondani akart valamit, de sajnos, nem sikerült neki. Este fél hét körül Eva hirtelen megváltozott. Még egyszer nagyon megerőltette magát, mintha valamit mondani akart volna. Még a szemét is sikerült félig kinyitnia, így némi kapcsolatba kerültünk vele. Egy szót sem sikerült neki kimondani, de Cilla és én mondtuk neki, hogy mi nagyon szeretjük, és megígértük, hogy örökké vigyázunk egymásra. Úgy éreztük, mindent megértett, amit mondtunk, és a szemében ez a válasz látszott: „Én is szeretlek titeket!” Kicsit később nem bírta tovább a küzdelmet, és a lélegzése leállt. Megszabadult attól a rettenetes fájdalomtól, amit a betegsége okozott.

Mielőtt elhagytuk a kórházat, mindketten külön-külön elbúcsúztunk tőle. Gondolataim és szavaim közül csak azokra emlékszem, amelyekkel haragomban az Istennel perlekedtem. Sosem voltam vallásos, de akkor arra gondoltam, hogy igazságtalan volt tőle, hogy Evát vitte el helyettem. Cillának a közelgő serdülőkorban nagyobb szüksége lett volna a mamájára, mint rám.

Másnap találkoztunk a kórház kurátorával. Ő azt ajánlotta, hogy számunkra a legjobb az lenne, ha karácsonyra el tudnánk utazni valahova. Megfogadtuk a tanácsát, és elutaztunk Magyarországra, ahonnan csak január elején jöttünk vissza. Eva temetési szertartását 1987. január 9-én a Stora Essinge templomban tartottuk, és a Bromma temetőbe lett eltemetve.

Leányom, Balazs Anna Cecília (Cilla) 1972. február 16-án született. Mielőtt Cilla született, volt egy kívánságom arra vonatkozóan, hogy milyennek nem

szabad lennie: „Ennek a gyereknek majd nem szabad úgy csendben ülnie egy sarokban, hogy ne lehessen észrevenni, a hangját hallani” – szoktam viccesen mondani. Szerencsém lett, mert a kívánságom szerinti tulajdonságokkal született. Korán, hét hónapos korában kezdett a bölcödében, ami azzal járt, hogy sokszor fertőződött meg náthával. Amikor beteg volt, karjaim között tartva sétáltam vele le-föl a szobában. Nagyon fontos volt neki, hogy ne üljek le. Valószínűleg az unalmas és egyhangú volt a számára. Nagyon szeretett kint lenni a természetben, különösen az olyan ritka, gyönyörű napokon, mint amilyen május 10-én Hellasgårdenben is volt, hiszen ott akkor 28 fok meleg volt. Szeretett mindenkivel „rosszalkodni”.

Nem voltak az ott töltött napok csendesnek mondhatóak akkor sem, amikor 1978-ban meglátogattuk barátomat, Jannét és fiát, Andit Skóciában. Ha már az ember ott van, akkor a publitogatózás egyszerűen „kötelező”. Problémát csupán a gyerekek jelentettek. Cilla 6 és Andi 8 éves volt. Persze megígérték, hogy csendesek és láthatatlanok lesznek. Kezdetben sikerült is meggyőznünk a pincérek, hogy a gyerekek csendes, nyugodt skandinávok. Be is engedtek, de a gyerekek elég hamar megszegették ígéretüket, és ki is lettünk dobva. A problémát azzal oldottuk meg, hogy vettünk egy pakli kártyát. A felügyeletünk alatt aztán az autóban ültek és kártyáztak a gyerekek, míg mi iszogattunk a pubban.

Cilla, Péter, Andi és Eva (Skócia)

Cilla (Hellasgården 1976-05-10)

Cillának már gimnazista korában saját garzonlakása volt, aminek én fizettem a bérletét. Érettségi után Cilla Stockholmban az egyetemen folytatta tanulmányait. Pár hónap után bejött hozzám és közölte: „Papa, semmi sem indokolja, hogy továbbra is te fizess a lakbéremet. A tanulás mellett dolgozni fogok, és az ösztöndíjjal együtt megpróbálok abból megélni”. Tudomásul vettem. Még eddig nem lakoltatták ki, valószínű, hogy ki tudta fizetni a lakbért. Cilla 11 szemesztert tanult az egyetemen. (Francia (3), angol (3), elméleti

filozófia (2), irodalomtörténet (2), lektorálás (1) valamint egy év pedagógia a Pedagógiai Főiskolán Stockholmban.) Az egyetemen találkozott élettársával, Sölch Pertivel, akivel azóta együtt élnek.

Mia és az unokák

Kapcsolatom Långström Elnával véglegesen megszakadt. Ennek fő oka részben „a kultúrák ütközése”, vagyis az, hogy a különbség háttérünk, szocializációnk és emiatt személyiségünk között túl nagy volt, és részben az, hogy az élettársi viszonyra még nem voltam eléggé érett.

Arra azonban már elég érett voltam, hogy 1964. február 26-án megszületett a leányunk, Långström Petra Maria (Mia). A kapcsolat Mia és közöttem a köztünk lévő több mint 700 kilométernyi távolság miatt nem volt a legideálisabb, bár én megpróbáltam vele találkozni, amennyit csak tudtam. Mikor még nagyon kicsi volt, egyszer Vindelnben sikerült a karácsonyi ünnepeket is együtt töltenünk. Egy alkalommal, amikor anyám itt volt nálam látogatóban, vele együtt is meglátogattuk Miát, hogy tudjon a nagymamájával is találkozni. Aztán amikor katona voltam, és Mia meglátogatta a nagynénjét, Annet Stockholmban, akkor is volt szerencsém együtt lenni vele.

Amikor Mia 16 éves volt, Monika barátnőjével leköltözött Stockholmba. Ők a város központjában laktak. Emlékszem a náluk tett első látogatásomra. Amikor benyitottam a lakásukba, kénytelen voltam szétszórt ruhadarabok között lavírozva manőverezni, hogy egyáltalán be tudjak jutni. Nem sokkal később leányom elköltözött Stora Essingére az első saját lakásába, amely nagyon közel volt hozzám. Az ideköltözést akkor még ideiglenesnek tekintette, ugyanis Stora Essinge, szerinte, nagyon messze volt a város szívéből (busszal 25 perc). Lassacskán, ahogy a serdülőkor elmúlt, és Mia is érettebb lett, a ruhadarabok „beköltöztek” a szekrényekbe. Összetalálkozott Nygård Harrival, és összeköltözésük óta élettársi kapcsolatban élnek. Született három gyermekük, két leány, Felicia 1993-ban, Isabel 1995-ben és egy fiú, Jacob 2003-ban. Lakásuk lassacskán kicsi lett, és elcserélték egy nagyobbra, amelyik szintén közel van hozzám. Azóta egy utcában lakunk. Mindkét leányunokám az Adolf Fredrik Zeneiskolában tanult. Nem meglepő, hiszen az apjuk zenei főiskolát végzett, az anyjuk több évig tanult énekelni, és jelenleg is egy kórus tagja. „Az almák nem estek messze fájuktól”. Mia kezdetben több évig egy virágüzletben dolgozott, virágkötészetben igazi esztéta lett, aztán később elvégezte a pedagógiai főiskolát, és most tanárként dolgozik. Én az utóbbi időben sokat vagyok távol Stockholmtól. Ha nem vagyok valahol külföldön, akkor a

legtöbbet Uppsalában lakom. Ezzel együtt is fontosnak tartom, hogy minden nevezetesebb napot az unokákkal együtt ünnepeljek meg.

Péter és Mia

Jacob, Felicia és Isabel

Mia kétszer volt Magyarországon. Először busszal utazott még az unokák születése előtt, másodszor, még Jacob születése előtt, autóval utaztunk együtt a két kisleánnyal. Az utazás utolsó napja kicsit meggyötörte a lányokat. Budapest átutazásakor 36 fok meleg volt, és az autóban nem volt klíma. Estefelé Hercegszántóra érve azonban már a fáradtságuknak nyoma veszett. Az főként felvillanyozta őket, hogy barátom felesége, Jadri átjött, és elvitte Isabelt, hogy nézze meg azt a sok játékot, ami náluk van. Mikor Isabel visszajött kezében egy ajándékkal, a következővel biztatta Feliciát: „Nézd, mit kaptam! Ennek a lánynak mindene van, csak menj át hozzá, te is biztosan kapsz valamit.”

Isabelnek 2010-ben egy idősebb ember életéről kellett iskolai dolgozatot írni. Ehhez interjúalanyt engem választott, aminek persze nagyon megörültem, és a feladatot szívesen vállaltam. Dolgozata befejező részeként a saját értékelését írta le a nagypapájáról. Nagyon meghatódott és boldog voltam, amikor olvastam sorait, ezért Isabel rólam írt fogalmazásának fordítását igyekszem szó szerint itt idézni.

Nagyapám

Nagyapámhoz az út nem hosszú. Csak le kell menni az Essingesrtråketen (az utca neve), át kell menni az utca másik oldalára, és máris a bejáratánál vagyunk. A rövid távolság ellenére az út nekem mégis hosszúnak tűnik. Az éhség már szorongatja a torkomat, és folyik a nyálam, mikor arra gondolok, hogy hamarosan a nagyapám főzte gulyást (pörköltet) fogom enni spagettivel, és Pepsi colát fogok hozzá inni. És ne felejtjük el a meglepetést! Vagy most már talán nem is meglepetés, mert tudom, hogy pekándiószag fog

megkínálni, de mégis minden alkalommal ugyanolyan szórakoztató futni a konyhába, amikor kiáltja: „Meglepetés!” Én, mama, Jacob és Felicia most is közeleדיnk a bejáratához. Nagyon éhesek és vidámak vagyunk, mert hamarosan találkozunk nagyapával. Mikor felérünk az ajtajához, becsengetünk. Az ajtót egy hetven év körüli vidám ember nyitja ki. Ő közepes termetű, és a korához képest élénk személy. A frizurájával is szokott viccelődni: „Úgy néz ki, mint egy kivágott erdő” – mondja. Leginkább farmer rövidnadrág és póló van rajta. Mikor ránk mosolyog, akkor mint mindig, huncutság csillan meg a szemében. Bemegyünk a lakásba, és azt csináljuk, amit mindig szoktunk. Eszünk, nevetünk, kártyázunk, és megint nevetünk. A legtöbbet azon kacagunk, hogy a nagyapa néha sokat viccelődik. Vannak fura gondolatai, néha különös a véleménye, és amikor ezek előjönnek belőle, akkor nagyon jól hangzanak. Balázs Péter, a nagyapám egy igazi tréfacsináló ember.

Salánky Anikó

2004 február elején Budapesten voltam. Utolsó este Szlavi búcsúestet rendezett kb. 20 személynek, akik között 2-3 pár volt, a többi szingli, fiúk és lányok vegyesen. Az este azzal végződött, hogy a szinglik csoportokként panaszkodtak egymásra, a lányok a fiúkra és a fiúk a lányokra, hogy Budapesten lehetetlen partnert találni. Én, aki ilyen szituációkban arrogáns szoktam lenni, most is, hagyományomhoz hűen mindjárt megígértem a társaságnak, hogy repülőúton hazafelé fogok keresni egy nőt azzal a szándékkal, hogy rövidebb vagy esetleg hosszabb kapcsolatot létesítsek vele.

Február 6-án reggel, nem feledve ígéretemet, szokásomtól eltérően korábban utaztam a repülőtérre. A becsekkolás után mentem egyenesen a stockholmi kijáratához. Leültem egy stratégiai helyre, ahonnan áttekinthető volt az összes stockholmi utas. Az idő múlt, és én már majdnem feladtam a reményét annak, hogy tervem sikeres lesz, amikor hirtelen a láthatáron megjelent egy csinos hölgy, és fürge léptekkel közeledett a kijáratunk felé. Ő valóban a mi gépünkkel szándékozott utazni, de szempontomból rossz helyre ült. Anélkül, hogy egyáltalán felém nézett volna, leült hátat fordítva bámuló szemeimnek. Kisebb pánik érzés kezdett úrrá lenni rajtam, elmentem az étterembe, és ittam egy pohár fehérbort. Siettem visszamenni kijáratomhoz, de most helyet változtattam, és a nővel szemben ültem le. Rövid időn belül alkalom adódott rá, hogy végre megszólítsam. Még mielőtt a gépre szálltunk, már tudtam azt, hogy Salánky Anikónak hívják, évtizedek óta él Uppsalában, de Budapesten született.

Amikor a gépre szállás ideje elérkezett, megfogtam Anikó kezét azzal a határozott ígérettel, hogy a mellettem lévő hely biztosan szabad. Úgy is lett, a gép még félig sem volt tele, így egymás mellett ülhattünk. Félúton már megkaptam Anikó e-posta címét és összes telefonszámát. Én is odaadtam névkártyámat, amely még az utolsó munkahelyemről maradt, a következő megjegyzéssel: „Egyetlen adat sem *érvényes már*, ami rajta van, kivéve az otthoni telefonszámom.” Az utazás alatt mindent kellemesnek és reményteljesnek találtam. Önbizalmam is annyira megnőtt, hogy feltettem az utolsó, nagyon fontos kérdést: „Hogy fogsz a repülőtérről hazautazni?” A válasz röviden az volt: „Jönnek értem.” Akkor elhatároztam, hogy nem fogok kapcsolatot létesíteni vele, de a sikeres megismerkedésből fakadó boldogság érzése akkor azt állapíttatta meg velem, hogy ez volt életem legjobb repülőútja.

Az élet ment tovább, mintha semmi sem történt volna. Jó két héttel hazajövetelem után csengett a telefon, és Anikó volt a vonal másik végén. Közölte, hogy múzeumlátogatást tervezett Stockholmban, és tudni akarta, van-e kedvem elkísérni. Mi sem volt természetesebb, minthogy szívesen, az invitálást még biztató jelnek is elkönyvelve csatlakoztam hozzá. A múzeumban nagyon sok kép volt, de én csak Anikót láttam, illetve minden nőt ábrázoló képben valahogy őt véltem látni. Most már hat éve élettársi kapcsolatban élünk. Együtt vagyunk szerda estétől vasárnap délig, legtöbbször Uppsalában, de minden második hét végét Stockholmban nálam töltjük. Minden nyáron autóval Magyarországra utazunk, és ott töltünk egy hónapot többnyire Hercegszántón és Budapesten. Most már bátran üzenem Szlavinak és fiatal barátaimnak, hogy mégsem olyan nehéz, pláne nem lehetetlen Budapesten találkozni, és tartós kapcsolatot létesíteni valakivel, csak határozni kell, és az elhatározást elszántan meg kell valósítani.

2005 januárjában érkeztem egy emlékezetes naphoz, a 65. születésnapomhoz, amit függetlenül attól, hogy az ember igazán akarja vagy nem, mégiscsak meg kell ünnepelni. Anikó, aki hat évig dolgozott Afrikában, nagyon jól ismerte a csodálatos afrikai kontinenst, ezért azt ajánlotta, hogy utazzunk oda. Rövid tanakodás után úgy döntöttünk, hogy születésnapomat egy kényelmes afrikai utazás keretében ünnepeljük meg. Azt terveztük, hogy Kenyában kezdünk egy szafari park meglátogatásával. A születésnapomon Tanzániában Zanzibár sziget fővárosában lennénk, és a hátralévő időt pedig a sziget krétafehér homokos strandjain töltenénk el. Nagy örömünkre minden a terveink szerint valósult meg, kivéve a főszereplő napot, január 17-edikét. Az utazás tervezésénél nagyon odafigyeltem olyan kritériumok teljesülésére, hogy

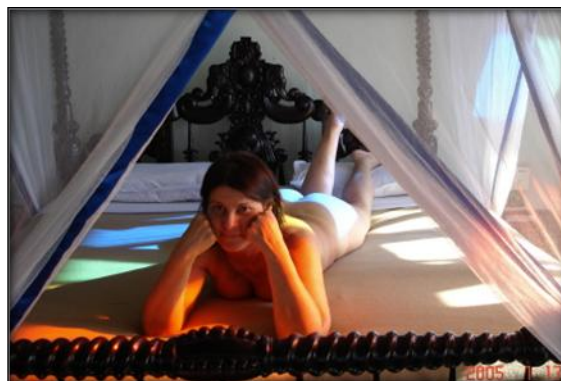
a szálloda az Indiai-óceán partján legyen, saját étteremmel rendelkezzen, és még a szoba nagyságának is volt jelentősége. Minden a kívánságunknak megfelelően rendben is volt, sőt a falon még egy nekünk címzett „Isten hozott” feliratot is találtunk. De jaj! A falon volt egy másik tudnivaló is: „Mindenféle alkohol fogyasztása szigorúan tilos! Aki ezt megszegi, annak azonnal el kell hagynia a szállodát.” Vacsoránál az ételek tűrhetőek voltak, de ez az évforduló azzal lett örökre emlékezetes számomra, hogy ott ittam életem „legkeserűbb” ásványvizét. Az utazás tervezésénél nem vettem figyelembe a muszlim vallásnak ezt az alapkövetelményét.

A sötétség miatt egészségi okokból minden télen el szoktam utazni Gran Canariára. Az utóbbi években Anikó is társult hozzám. Nagyon jól éreztük magunkat a hét kilométer hosszú strandon az Atlanti-óceán partján, és itt a szállodában sem találtunk olyan feliratot, hogy „Az alkohol fogyasztása tilos!”.

Anikó fia, Martin, aki Magyarországon, menyje Milay, aki Kubában és unokája, Melize, aki az USA-ban született, Indianapolisban élnek. Martin és Milay 2007 februárjában házasodtak össze Havannában. Anikó tiszteletükre ugyanabban az évben ősszel nagy ünnepséget rendezett. 2008 decemberében meglátogattuk Martint és Milayt. Egy hónapot töltöttünk el náluk, kivéve a karácsonyi és újévi ünnepeket, amikor a Bahamákra utaztunk, mert ott az éghajlat sokkal kellemesebb volt, mint Indianapolisban. A következő évben közeledett az unoka születése. Anikó már december elején odautazott, de én csak egy héttel Melize születése, 2009. december 23. előtt érkeztem. Amikor a kislány legelőször rám kukucskált, mindjárt láttam tekintetében, hogy közöttünk majd sok-sok huncutkodás fog történni. Akkor még nem sok minden történhetett, de egy évvel később Uppsalában, Lúcia és a születésnapja ünnepelése alkalmából már volt bőven „baile” (tánc) és rosszalkodás. Én most, öreg fejjel spanyolul tanulok, hogy a következő találkozásunk alkalmával tudjak vele anyanyelvén beszélni.

Anikó (Gran Canaria)

Anikó (Zanzibar 1965. január 17.)

Anikó foglalkozása gyógytornász. Valószínű, hogy szakmájában nagyon ügyes, mivelhogy még egy ilyen makacs fafejűn is, mint én, tudott segíteni. Nekem, mint a legtöbb idősebbnek, ízületi problémáim vannak. Én, persze, azt gondoltam, hogy annak nincs igazán gyógymódja, egyszerűen el kell fogadni, hogy az ember megöregedett, megkopott. Anikó hat éven át próbált engem meggyőzni arról, hogy edzéssel újra fel tudom erősíteni elsorvadt izmaimat. Nem tudja, hogy miről beszél, gondoltam én. Hogy tudnék én elmenni súlyos vasdarabokat rángatni, amikor már magától a gondolattól is elfáradok, és mindenem fáj. Egy szép napon a női ravaszság mégis túljárt a férfi okosságon. Anikó elintézett a számomra egy heti próbaedzést egy fitness szalonban Uppsalában. Elküldött oda, hogy csak úgy, könnyedén próbáljam meg a „nyomorúságot”. Megpróbáltam, és bár nem hiszek benne, de mégis hála a jó istennek, amiért Anikó volt olyan ügyes, hogy oda tudott csalni, mert így két nap után már elhatároztam, hogy éves bérletet veszek, és folytatni fogom az elkezdett gyakorlatokat. Még azt is hozzáteszem, hogy sikerült az eddigi legrosszabb páciensét a legjobbra változtatni. 18 hónapja, hogy elkezdtem, és még egyszer sem maradtam el az edzésről. Köszönöm Anikó, hogy hozzájárultál izomzatom legalább tíz éves fiatalodásához, és hogy férfiúi önbecsülésem csökkenésének a lassításán is fáradozol.

Barátaim

*”Madarat tolláról,
embert barátjáról”*

A magyar közmondás számomra annyit jelent, hogy a legközelebbi környezetem és a barátaim nagyon sokat mondanak saját magamról. Ezért próbáltam olyan részleteket választani életükből, kapcsolatainkból, ami legjobban tükrözi személyiségüket. Sokkal könnyebb másokról írni, mint magamról. Remélem, hogy a barátaimmal való „találkozás” teljesebbé teszi személyem megismerését.

Jan-Erik Gidlöf és családja

Janneval már több mint 50 éves barátság köt össze. Ez idő alatt elég sok mindent véghezvittünk: a három uppsalai diákévünk mellett még sok közös utazásnak és vitorlázásnak is részese voltunk. Itt leírok kalandjainkból néhányat, melyek számunkra nagyon tanulságosak voltak.

Uppsalai diák éveim alatt aktívan bekapcsolódtam különböző szociális tevékenységekbe. Beléptem az Alunda IF sportklubba, szerepeltem is néhány focimeccsen, de szerényen mondván, „két ballábbal” nem volt nagy a sikerem, ezért alighogy elkezdtem, máris abbahagytam labdarúgó pályafutásomat. Minden évben húsvétkor Alunda általános iskolája „idősebb” volt tanítványai számára buszkirándulást szervezett Észak-Svédországba az Åre nevű híres síparadicsomba. Alunda fiataljai, többnyire a volt futballista társaim, szerették volna, hogy ahogy egyesek neveztek, a „Pusztai fia” is részt vegyen ezeken az utazásokon. Büszkeségem megakadályozta, hogy nemet mondjak. Sítúráink kellemesek voltak, a gyönyörű természet, a tiszta levegő és a bőséges fizikai mozgás mindig csábító volt. Túráink legtöbbször két csoportra oszlottan zajlottak. Az első csoporthoz a sírajongók, mint Janne, Tord és a többi fiú tartoztak, azok, akik a szlalomozást választották (Tord Lappföldön született, így aztán a síelés minden formájában otthon volt). A második csoporthoz tartoztak a nők és jómagam, akiknek bőven elég volt a sífutás is. Mindez öt évig nagyon jól működött, kivéve a hazautazásunk előtti utolsó napot 1965-ben. Azon alkalommal a szlalomozó csoporthoz csatlakoztam. Gyönyörű idő volt. Sílifettel felvitettük magunkat a lesikló kezdetéig, de a fiúk még a sípálya 400 méterrel feljebb lévő legmagasabb csúcsára is fel akartak jutni, oda, ahol van egy kávézó is. Oda persze már nem volt lift, síléceken kellett „felgyalogolnunk”. Remekül

ment minden, semmi problémát nem jelentett, hogy kövessem őket. Mielőtt elindultunk volna lefelé, felmerült a nagy kérdés: „Hogy fog Péter lejutni?” A többség azt javasolta, hogy sétáljak a síléceken a liftig, és onnan azzal vitessem le magam. Janne és Tord, akik engem jól ismertek, tudták, hogy minden más lehetőséget elfogadnék, csak azt az egyet *nem*. Közösén, mindenki a legjobb szlalomozó tudása szerint elindult lefelé. Rövid idő múlva a csapat engem elhagyott, és akkor én stílust váltottam, és áttértem a lesiklásra. Még ma sem tudom, hogy ez tudatos cselekedet volt-e, vagy nem lévén más választásom, csak ösztönösen történt velem. Mindenesetre ezáltal a sebességem egyre jobban felgyorsult, és amit a nyomok később igazoltak, a sílécek közötti távolság szélesedett, és végül először az egyik nyom, majd utána a másik is megszűnt. A nyomok megszűnésétől kb. 50 méter távolságban egy nagy gödör volt a hóban, és további 5-10 méterrel odébb csak a fejem látszott ki a hóból, de ezzel a trükkel utolértem társaimat. Segítségükkel talpra álltam, és együtt kerestük a sífelszerelésemet, de nem sok eredménnyel. Egy sílécet ugyan megtaláltunk, de nekem többre nem is volt szükségem, mert akkor én megköszöntem a jó istennek, hogy életben maradtam, és egyben meg is ígértem neki, hogy soha többé se szlalomozni, se lesiklani nem fogok. Indulásunk előtt egy számunkra ismeretlen fotós készített egy felvételt a csúcson lévő kávézóról, amelyen a mi csoportunk is meg van örökítve.

Åreskutan hegytető (1965)

A bejárattól jobbra: Janne, Péter, Forssman és Tord

1965 nyarán, az első magyarországi hazalátogatásomról való visszajövelelem után, nem rosszul, de furán éreztem magam. Akkor már két évet dolgoztam, és nem tudom miért, de nyugtalan voltam. Egy alkalommal a Janneval való sörözés közben elmondtam neki, hogy kedvem lenne jelenlegi helyzetemen

valamelyest változtatni. Neki sem volt semmi kifogása az ellen, hogy valami új dolog történjen az életében. Mindjárt el is határoztuk, hogy ősszel keményen dolgozunk, és utána teszünk egy európai körutat. A munkahelyemen neki is volt lehetősége esténként túlórázni, és ezáltal összegyűjteni az utazáshoz szükséges pénzt.

November 5-én elhagytuk Svédországot, ami egyben európai csavargásunk kezdetét is jelentette. Első állomásunk Magyarország volt. Itt nagyon figyeltük a meteorológiai szolgálat jelentéseit, mert a további útvonalunkat az időjárás határozta meg. A legkellemesebb idő a Földközi-tenger keleti részén volt. November 9-én elhagytuk Magyarországot, és irány Görögország. Utunk lassabban haladt, mint azt terveztük. Belgrádot még csak kb. 100 km-rel hagytuk el, amikor beesteledett, és ráadásul még fáradtak is voltunk. Az ki volt zárva, hogy szállodát keressünk. Megálltunk egy parkolóban, bezártuk az ajtókat, és ülve hamarosan elaludtunk. A nap felkelte után arra ébredtünk, hogy emberek kopogtatták az autó ablaküvegét. Meg se kérdeztük, hogy mit akarnak, beindítottuk a motort, és gyorsan eltűntünk onnan. A forgalom aznap egész úton kedvező volt számunkra, úgyhogy már dél körül elértük Thessalonikit. Ott megebédeltünk, ami nem bizonyult a legolcsóbbnak. Nyelvtudás hiányában azt gondoltuk, hogy a legegyszerűbb lesz mutogatni. Odamentünk az akváriumhoz, rámutattunk egy halra, hogy halételt kérünk. Ők azt a szó szoros értelmében gondolták, és a kiválasztott példányt sütötték meg számunkra. Finom volt, de drága is. Ebéd után problémánk volt kijutni a városból. Egy piros lámpánál megkérdeztük a mellettünk lévő sofőrt: „Athén? Athén?” Kérdésünket megértette, és kezével intett, hogy kövessük. Azt is tettük, de egyszer csak dudált, és rámutatott egy táblára, melyen olvashattuk „Athen”. Odabólintottunk, hogy köszönjük, és utána minden probléma nélkül elhagytuk Thessalonikit.

Naplemente után beérkeztünk Athénba. A város központjában megszálltunk egy szállodában, zuhanyoztunk, vacsoráztunk, és utána elhatároztuk, hogy „meghódítjuk” a várost. Találtunk is egy Las Vegas nevű éjszakai mulatót. Ott még le sem ültünk, máris körül voltunk véve csinos hölgyekkel, és anélkül, hogy valaki megkérdezte volna, hogy mit kérünk, a nők már megrendelték a pezsgőket, és a pincért is megkérték rá, hogy nyissa az üvegeket ki. Utána, mikor mi a sörünket rendeltük, akkor tudtuk meg, hogy nekünk már van pezsgő rendelve. Mi meg ragaszkodtunk a sörhöz, mondván, hogy mi nem rendeltünk semmit. A pincér elment, és visszajött két „gorillával”, akik megmagyarázták, hogy nem szeretik a „monkey business”-t, és megkérdezték, mennyi pénzünk van. Mi megmondtuk, hogy kb. 500 koronának megfelelő görög pénz van

nálunk. Azt azonnal elvették, és utána bántalmazás nélkül kidobták a helyiségből bennünket. Egyenesen visszamentünk a szállodánkba, megittuk a sörünket, és „meghódítottuk” ágyunkat. Másnap reggeli után elhatároztuk, hogy Athént elhagyjuk, és elfelejtjük az incidenssel együtt. Utunk következő állomása Rodosz szigete volt. Találtunk egy garázst, ahol az autót otthagytuk, és taxival kiutaztunk a kikötőbe. Ott láttunk egy komphajót, amire az volt írva, hogy „Rhodos”. Mikor jegyet akartunk venni, mondtak valamit görögül, amit mi nem értettünk, és csóválták a fejüket, mintha azt mondanák, hogy nem jó, de az újabb kérdésünkre, hogy „Rhodos?” igent bólintgattak. Kitartottunk álláspontunk mellett, és megvettük a jegyeket. A hajón megismerkedtem egy nővel, akit Antoniának hívtak. Ő tudott angolul, és megmagyarázta, hogy a hajó ugyan Rodoszba megy, de útközben majdnem minden szigetnél megáll, és az út 36 óráig fog tartani. Szerencsémre volt kivel társalognom.

November 12-én végre elérkeztünk Rodoszba. Már a hajón megtudtuk, hogy a turistaszezonnak vége van, az utolsó vendégek előző héten hagyták el a szigetet. Ezáltal könnyű volt jó helyet találni. Egy központi fekvésű kisebb szállodában szálltunk meg, ami egy fiatal házaspár tulajdona volt. Olyan kedvesek voltak, hogy amíg ott laktunk, mindkét vasárnap meghívtak a családi ebédjükre.

A szigeten való tartózkodásunk nagyon kellemesen telt el. Antonia a kis húgával megmutatta a környezet érdekességeit. Az idő már nem volt nyárias, de egy nap kivételével legalább egyikünknek még mindig lehetett a tengerben fürödni. Akkor nagyon fújt a szél, de ez a „viking” Jannenak semmit sem jelentett. Ő fürdött, annak ellenére, hogy egy-két idősebb hölgy kétségbeesetten mondta görögül, amit mi nem értettünk ugyan, de sejtettük, hogy veszélyes. Szombat este különböző programunk volt. Én Antoniával terveztem találkozni, Janne pedig készült a város kaszinója „kifosztására”. Hogy nagyobb legyen az önbizalma, a változatosság kedvéért ő whiskyt fogyasztott, én meg szokásomhoz híven kóstolgattam söreimet. Nyugodtan iszogattunk, de Jannén észrevettem, hogy erősebbet ivott, mint szokott. Kértem, hogy több pénzt ne vigyen magával, mint amennyit el akar veszteni. Ez kb. 200 korona volt. Miután sok szerencsét kívántam neki, elindult a kaszinóba.

Késő éjjel arra ébredek, hogy Janne magában dörög: „I am the winner! I am the winner! (Nyertem!)”, és pénzt szór maga körül. „Igen, igen, aludj!” – válaszoltam. Reggel, amikor felébredtünk, meg is találtuk az éjszaka emlegetett bankjegyeket szétszórva az egész szobában. Mikor megszámoltuk, a legnagyobb meglepetésünkre, kb. 6000 koronának megfelelő drachma volt. „Meséld, mi történt!” – nógattam lelkesedve. „Igen, kezdetben volt egy kis

problémám. A bejáratí ajtónál megbotlottam a szőnyegben, ami nem volt veszélyes, mert az őr, aki az ajtónál állt, elkísért a pénzváltóhoz, hogy vásároljak zsetonokat. Legnagyobb problémám a rulettasztalnál volt. Többször nem tudtam, hogy ki a nyerő, mert elfelejtettem, hogy milyen számokat játszottam meg. Egy „zseniális” ötletem segített ki a bajból, ugyanis gondoltam, hogyha senki sem viszi el a nyereséget, akkor az biztosan az enyém. Úgy is történt. Az utolsó problémám vagy szerencsém az volt, hogy sose tudtam, mennyi pénzem van, mert a zsetonok száma ugyan nem nagyon gyarapodott, csak a színük és ezáltal értékük is változott. Zárórakor a zsetonokat átváltottam pénzre, és csak akkor értettem meg igazán, hogy mi is történt. Nagyobb összeget nyertem. Örömben megköszöntem szurkolótáboromnak a drukkolást, és meghívtam őket egy italra a Rhodos by night nevű éjszakai mulatóba. Ezt a mesés sztorit később Antonia egyik barátnője is igazolta, aki személyes részese volt Janne kalandos éjszakájának.

November 22-én eljött a búcsúzás ideje Rodosztól. A görög szigetvilágból láttunk eleget, vissza Athénba már repülővel utaztunk. Még egy éjszakát eltöltöttünk a görög fővárosban, természetesen éjszakai mulatók nélkül. November 23-án korán reggel elindultunk megállás nélkül Magyarország felé. Késő éjjel érkeztünk Szegedre, és másnap folytattuk utunkat Hercegszántóra.

Pár napi pihenés után újra kedvet kaptunk a szórakozáshoz, és látogatni kezdtük a környék szórakozóhelyeit. Egy történetre különösen emlékszem. Baján voltunk vacsorázni, Janne, öcsém, a barátja és egy barátnőm. Vacsora után a fiúk szerint még korán lett volna hazamenni, ezért azt javasolták, hogy nézzünk be Nagybaracskán a Halászcserébe, ahol egy cigányzenekar játszott. Benéztünk, ahol kevés volt a vendég, és megállapítottuk, hogy a hangulat sem a cseréhez illő. Jannenak az az ötlete támadt, hogy kérjük meg a személyzetet, hogy csináljanak korábban zárórát, mivel valószínű, most már nem jön több vendég, és hívjuk meg őket is egy italra. Én eleget tettem Janne kérésének, és a pincéreknek sem volt kifogásuk a javaslat ellen. Nem volt nehéz meggyőzni őket, hogy fogyasszanak el velünk egy italt. Janne még mindig a rodoszi nyereségét ünnepelte, és meghívta az egész társaságot egy italra. Nem sokkal később kopogtak az ajtón. Két rendőr volt, akik egy feljelentés következményeként jöttek oda. Valaki valószínűleg nem tudott bejönni a cserébe. Az ünneplésünk formája nem tetszett nekik, amit én ma már teljesen megérték. Megígértük, hogy hamarosan hazamegyünk, de ha megengedik, a társaságunk szívesen elfogyasztana még egy sört. A fiúk megkapták italukat, sőt még a rendőrök is társultak hozzájuk először csak egy, majd utána még egy pár

sör elfogyasztásával. Már a szokásos zárórán is túlhaladtunk, a személyzet is túlórázott, a zenekar is játszott, és akinek kedve volt, még táncra is perdülhetett. Nagyon sikeres mulatság volt, de utána „jött még egy számla”. Be lettünk hívatva Hercegszánton a tanácsházára, és ott megkértek, (vagy inkább mondhatnám, parancsot kaptunk rá), hogy többé nyilvánosan ilyen módon ne vigadozzunk. Megígértük.

Az idő gyorsan múlt, már ott voltunk a karácsonyi és újévi ünnepek előtt. Janne meg én beutaztunk Bajára, hogy vegyünk egy „magunkhoz illő” karácsonyfát. Vettünk is egyet, ami szép és ugyanakkor „elég nagy”, vagyis három méter magas volt. Jókedvűek voltunk egészen addig, amíg nem mutattuk meg anyámnak. Csodálattal nézte, és azt mondta: „Ez a legszebb karácsonyfa, amit eddig életemben láttam. Hová fogjátok tenni?” „Természetesen a szobánkba” – válaszoltam. „Tudod, hogy a szoba csak 2,3 méter magas?” – kérdezte. A csendet, ami utána következett, Janne szakította meg ötletével: „Vízszintesen függesztjük fel a mennyezethez.” Anyám nem szólt semmit, de láttam tekintetében, hogy nem örült az ötletnek. De amikor meglátta a karácsonyfát hosszában lógni a mennyezeten kidekorálva különböző kisebb-nagyobb üveg szeszes italokkal, akkor már nem bírta szó nélkül megállni: „Nem vagytok normálisak! Ha nem a fiam lennél, kidobnám a karácsonyfát. De ennek ellenére kellemes karácsonyi ünnepeket!” A kellemetlen helyzetet praktikusán megoldottuk. Aki hozzánk jött, mindenkinek meg kellett kóstolnia a „karácsonyfadísz”. Amikor a „szaloncukor” elfogyott, kidobtuk a karácsonyfát.

A karácsonyi ünnepeket és a szilvesztert hagyományosan ünnepeltük meg. A tél is hirtelen beköszöntött. Nagyon lehűlt a levegő, reggelenként a hőmérséklet elérte a mínusz 20 fokot is, amiben itthon előtte soha nem volt részem. Pár napi pihenés után, január 4-én elindultunk visszafelé Svédországba. Megint csak egyfolytában utaztunk, hogy „időben” érjünk Helsingborgba, mert a Stadshotellet nevű szállodában, ahol terveztük megszállni, szerdán és szombaton tánc szokott lenni. Este kilenc óra körül odaértünk a szállodához, és örömről a bejárat felett megláttuk a feliratot. „Ma este tánc”. Becsekkoltunk, és mindjárt nekiláttunk a készülődésnek: fogmosás, borotválkozás, zuhanyozás, vacsorázás és azt követően tánc. Janne kezdett. Míg ő a fürdőszobában tisztálkodott, én már előkészítettem a fogkefét, rá is tettem a fogkrémet, és lefeküdtem az ágyamra kényelmesen várva, hogy rám kerüljön a sor. Utána már többre nem emlékszem arról a „csodálatos estéről”. Amikor reggel felébredtem, az ágyban megtaláltam a fogkefém a rászáradt fogkrémmel, és hallottam

Janne „vigasztaló” megjegyzését: „Tegnap nem vacsoráztunk, de én legalább mostam fogat.”

Január 6-án elérkeztünk utazásunk utolsó szakaszához. Most már *csak* fel kellett utaznunk Stockholmba. Ez a nap Svédországban ünnep volt, ezért nem volt nagy a forgalom, ami nekünk kedvezett. Most először nagyon nyugodtan és csendben utaztunk. Kezdtem számba venni, hogy mi minden is történt velünk az utolsó kilenc hét alatt. Nagyon intenzíven éltünk, elkövettünk egy csomó butaságot, és mégis, azonkívül, hogy hullafáradt voltam, lelkileg *jól* éreztem magam. Nem tudtam, hogy miért. Ha ma feltenném magamnak a kérdést: „Mi volt az utazásunk indoka, és miért éreztem magamat jól utána?” A válasz a kérdésre bizonyára összetettebb, de két dolog kezd körvonalazódni emlékezetemben. Az egyik apám halála 1965 nyarán. Valójában vele felnőtt koromban már nem éltem együtt, de mindig tudtam, hogy ő létezik. Ez a gondolat is része lehetett annak az állapotnak, ami útnak indított, és segített az apám elvesztése miatt érzett gyász feldolgozásában. A kérdés második részére a válasznak egyik része lehet az én ellopott serdülőkorom”. 14 éves koromban elkerültem a szülői házból, 17 évesen még az országot is elhagytam, és a többi serdülő évemet egyedül éltem le. Lehet, hogy ez az utazás az elveszett serdülőkor pótlását jelentette számomra, és aminek hasonló hatása volt rám, mint az igazi serdülőkori folyamatnak lett volna rendes körülmények között. Nem tudom, de azt határozottan éreztem utána, hogyha nem is sokat, de valamennyit komolyodtam.

A legkésőbbi közös utazásaink Svájcba irányultak. Janne fia, Andi 10-15 évvel ezelőtt ott dolgozott Lugano mellett egy szállodában. Abban az időben Zlatan Ibrahimovic és Henrik Larsson szupersztárok voltak a Milanban és a Barcelonában. A „fapados” repülőjegy-áraknak és Andi jó szándékából fakadó meghívásának köszönhető, hogy sikerült eljutnunk még a milánói San Siro Stadionba is. Látogatásaink csúcspontja a Milan–Barcelona találkozó volt. Micsoda meccs! Az utolsó svájci utunkon ott volt Janne mamája, Britta és húga, Lena is. Ez alkalommal a szokásosnál tovább tartózkodtunk Svájcban, és volt időnk, hogy megismerkedjünk a környezet kedves városaival és a természet szépségével.

Antonia huga, Janne és Antonia (Rodosz)

Britta és Péter (Svájc)

30 éve van vitorlás hajóm, így természetes, hogy Janneval sok közös vitorlásélményünk van. A legtöbb kirándulásunk „családi” jellegű hajózás volt. Az idő múlásával megállapítottuk, hogy a stockholmi szigetvilágban az uralkodó szélirány mindig az ellenszél (legalább is ez volt a szubjektív tapasztalatunk). Egy nyáron, kb. 20 évvel ezelőtt nyári szabadságunk alatt elszántuk magunkat egy hosszabb vitorlás túrára, és kezdetnek déli irányt választottunk. Korán reggel elhagytuk Stora Essingét, és délutánra már egy zsilipen keresztül kijutottunk a tengerre. Egész idő alatt gyönyörűen sütött a nap. Estefelé elkezdett beborulni. A szél megint csak kettős értelemben is ellenünk volt. Nyolc óra körül megeredt az eső, és a szél is olyannyira felélénkült, hogy leszedtük a vitorlákat, és motorral, szóltanul folytattuk tovább utunkat. A csendet egy kérdéssel szakítottam meg: „Te is azt gondolod, amit én?” Nagyon gyorsan válaszolta: „Igen. Fordulj vissza!” Megálltunk, és a térképen kinéztünk a közelben éjszakára egy megfelelő helyet. Egy klubház kikötője volt, és még a szaunájukat is igénybe lehetett venni. Ott megvártuk az eső átvonulását. Utunkat utána már nem az eredeti terv szerint folytattuk, hanem visszafordultunk Essinge irányába, és ekkor elhatároztuk, hogy a következő vitorlás túránknál nem mi, hanem a szélirány fogja meghatározni az útirányt, és mi mindig hátszelet fogunk választani. Ez a vitorlás túránk még várat magára. Kérdés, hogy lesz-e valaha is belőle valami? Összefoglalóként elmondhatjuk, hogy imádtuk a vitorlázást, amikor sütött a nap és szélcsend volt, és az eseménytelenség sosem volt unalmas a számunkra. Vitorlás versenyeken is próbálkoztunk, de említésre méltó eredményt nem értünk el.

Janne öccse, Håkan szívinfarktusban meghalt. A mamáját 2004-ben, 82-éves korában érte a halál. Szívesen emlékszem még az alundai éjszakákra, amikor Janne, a mamája, az öccse és én kártyáztunk. Négy személy, négy különböző politikai állásponttal a baloldaltól a jobboldalig. Több ízben előfordultak heves viták, néha még felemelt hangon is, de sosem vesztünk össze. Ott éreztem

először a gyakorlatban működni a demokrácia egyik alapelvét, amely szerint mindenkinek egyformán lehet saját szabad véleménye, és ugyancsak ott tanultam meg respektálni mások véleményét is. Kapcsolatom a Gidlöf családdal egész életre szóló barátsággá alakult. Még mindig rendszeresen találkozunk, csak most már ritkábban.

Elisabeth Hellman

Janneval együtt 1965 őszen terveink szerint esténként az én munkahelyemen elkezdtünk túlórázni. Bizonyos idő után kezdett a munka egy kicsit unalmas lenni, mert hiányoltuk a társaságot. Jannenak volt egykorú, hozzánk illő kolléganője, akit megkérdezett, el tudna-e egy barátnőjével jönni, hogy segítsen „kávét főzni”. A válasz igen volt, és segítőkészen el is jött a munkatársa egy kedves barátnőjével, akit Elisabeth Hellmannak (Bettánnak) hívtak. Így aztán kapcsolatunk Bettánnal kávéfőzéssel vagyis barátsággal és nem románcsal kezdődött.

1966. január elején, amikor Janneval visszajöttünk európai barangolásunkról, munkahelyem volt, de lakásom nem. Felhívtam Bettánt, és megkérdeztem, hogy ismer-e valakit, akinek van kiadó szobája. Bettan sorsomat ekkor a véletlenre bízta, és megkért, hogy jöjjek el hozzájuk. Amikor Hägerstenben a villájukba beléptem, mindjárt bemutatott az apjának: „Papa, a barátom, Péter. Most jött vissza egy európai útról, és még nincs hol laknia. Itt aludhatna egy pár éjszakát?” A papája kritikus szemmel rám nézett, gondolkodott egy ideig és válaszolt: „Rendben van, itt alhat.” A földszinten volt egy szobájuk külön bejárattal. Náluk laktam pár hetet, és volt szerencsém találkozni és megismerni Bettan csodálatos kislányát, Sussit, aki akkor három év körüli lehetett. Baráti kapcsolatunk Bettánnal a hatvanas évek végéig tartott. A változás az új munkahelyemnél, Bertil Olandernél történt. Ott találkoztam Evával, akit később feleségül is vettem. Akkor Bettan és közötttem megszakadt a kapcsolat.

1987 nyarán csengett a telefonom, és a vonal másik végén egy ismerős és vidám hang szólalt meg. Beszélgetésünk kezdetén többek közt azt mondta: „Szia! Bettan vagyok, és költözöm. Találtam egy-két dolgot, amikről tudom, hogy a tied. Érdekelne, hogy kellenek-e vagy dobjam el azokat.” Nem tudom, mi volt nála, de mindenesetre találkoztunk. Mindent elmeséltem neki, ami történt velem a legutóbbi találkozásunk óta. Azt, hogy nős voltam, a feleségem meghalt, és van egy lányom, aki 15 éves. Nem sokkal találkozásunk után be is mutattam Cecíliát neki, akivel mindjárt jó barátok lettek. Úgy éreztem, Bettan megint komoly támasz lesz számomra.

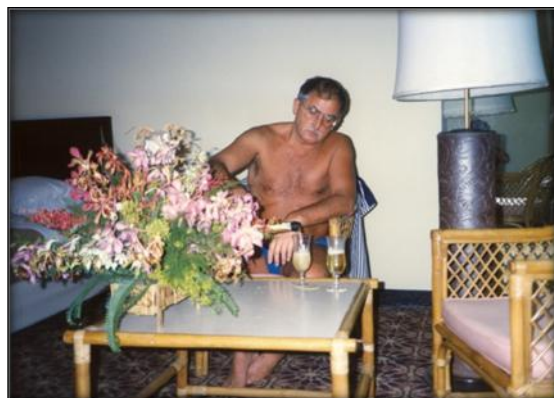
Az utazások Bettánt is, mint engem, nagyon érdekelték. 1988-ban voltunk Párizsban, utána Magyarországon is, amit ő különösen nagyra értékelt. Az ottani tartózkodás alatt, már néhány nap után megkérdezte: „Te mindig ilyen vagy, és így viselkedsz itt Magyarországon?” „Igen, hát hogy viselkednék, én ilyen vagyok. De különben miért kérdezed?” – mondtam. „Semmi baj, csak sajnálom őket, hogy azokat az oldalaidat, amelyeket Svédországban értékelnek, itt nem ismerhetik meg.” Az volt a szerencsém, hogy akkor nem tartózkodtunk hosszú ideig Magyarországon, így nem kellett neki többet látnia a magyarországi szokásos viselkedésemből. Majd érkezett 1990, az 50. születésnapom és annak megünneplése. Felhívtunk néhány utazási irodát, és végül a thaiföldi Pattayát választottuk úti célunk. Ez még a charterutazások inváziója előtt történt. Mivelhogy Szarvas Jocó és az én születésnapom között csak 5 nap a különbség, ő is társult hozzánk, hogy születésnapunkat együtt ünnepeljük meg. Utazásunkat Bangkokkal kezdtük, ahol három napig ismerkedtünk a város nevezetességeivel, a hátra lévő időt meg Pattayán töltöttük. Jocó a városban, mi pedig a várostól 5 km-re, egy tengerparti szállodában laktunk. Napközben együtt voltunk Jocóval. Kellemes idő volt. A levegő hőmérséklete 30, a tenger vize pedig 28 fok volt, ami még az én igényeim szerint is nagyon alkalmas volt fürdésre.

A Hellman család gyökerei Värmladba nyúlnak vissza. Ez a tartomány Észak-Svédország déli részén, a norvég határon található. A család Sunne városban megtartotta az ősi szülői házat, amit most már csak nyaralóként használnak. Közös nyaralásunkkor Sunnében Bettánnal és a húgával, Gunillával lehetőségem volt megismerni a várost és környékét. Élveztem Värmland természeti szépségeit. Ráadásul sikerült kifognom egy-két halacska is a környező tavakból. Azt a vacsorát, amit az általam kifogott pisztrángokból készítettem, barátaim különösen nagyra értékelték.

Bettan imádta Sunnet, de a távolság miatt szeretett volna egy nyaralót venni Stockholmhoz közelebb, ahová minden hétvégén el lehet utazni. Álmai teljesültek, mert hosszú keresés után megtalálta nyaralóját: Stockholmtól kb. 130 km-re délre, egy tó partján három kisebb épülettel. Én, aki egész életemben szerettem halászni, jobbat el sem tudtam volna képzelni. Évek múltán egy jó néhány sügér, csuka, sőt még süllő is akadt a horgomra. A legtöbb barátomnak is volt szerencséje Bettán nyaralójával megismerkedni. A vendégszeretet Bettán legjellemzőbb tulajdonságai közé tartozott.

Egy manikűrös és Bettan (Pattaya)

Péter 50 éves (Pattaya)

Bettánnak volt még két csodálatra méltó tulajdonsága, a bátorság és a pragmatizmus. Amikor a papáját agyvérzés érte, és nem tudta a munkáját elvégezni, Bettán gondolkodás nélkül átvette a vállalat vezetését. (Volt egy családi vállalkozásuk kb. 15 alkalmazottal.) Az egyik napról a másikra bement a papája munkahelyére, és azt mondta a személyzetnek: „Mától kezdve én vagyok a főnökök.” Bettánt nemcsak „keményfából faragták”, de ügyes is volt, mert a vállalatot sikeresen vezette több éven keresztül.

Bettánnak voltak további tervei is. Többek közt ki akarta bővíteni nyaralója főépületét, és közvetlen a vízparton akart szaunát építeni, amihez minden szükséges rajzot én készítettem el. Sajnos, ezek az álmái sosem valósulhattak meg, mert 2008. október 2-án egy szívroham véget vetett életének. Bettán halála sokunknak egy igazi barát elvesztését jelentette, aki mindig mindnyájunkért kiállt, és segített, ha szükségünk volt rá.

Gyurity István és családja

Gyurity István, a baráti körben Sztévó, aki a legközelebbi szomszédom volt, 1946-ban született Hercegszántón. Gyerekként a korkülönbség közöttünk nagy volt, de 1965 után, amikor már lehetőségem volt rendszeresen Magyarországra látogatni, ez elmosódott. Akkortól kezdődően, lassan de biztosan a mi szomszédi kapcsolatunk átalakult egy életre szóló barátsággá. Ez főként hasonló alapvető és lényeges tulajdonságainknak köszönhető. Véleményünk a politikát kivéve több fontos kérdésben megegyezett. Ez a különbség azonban sokszor „a méreg” szerepét játszotta a társaságban. Sajnos, Sztévó hosszú betegség után 2011. február 26-án meghalt. Eltávozása nagy űrt hagyott maga után, amit talán Anikó első megnyilatkozása tud a legjobban összefoglalni: „Hercegszántó már soha többé nem lesz az, ami volt!” Az utolsó, örökké megmaradó emlékem róla

2010 nyarához fűződik, amikor születésnapom ünneplése alkalmából is megfőzte nekünk híres halászevét, amit ő már oly sokszor készített életében.

Sztévó családja, akik őt nagyon hiányolják: felesége, Jadranka (Jadri), lányai, Szvetlana (Szveti) és Szlavica (Szlavi). Jadri személyiségének lényege röviden összefoglalva: fantasztikus feleség, csodálatos anya és egy igazi barát. Ő olyan ember, aki mindenkinek mindenkor segít, (néha anélkül is, hogy azt megérdemelnék), ezért viccesen, (habár én komolyan gondolom), „jótékonsági intézménynek” szoktam őt nevezni. Az, hogy a lányaik jól neveltek, jól képzettek, felelősségtudók, becsületesek és megbízhatók, főként a szülők érdeme.

Az számomra szinte lehetetlen, hogy a Gyurity családdal évtizedek óta tartó baráti kapcsolatomat leírjam. Ezért inkább csak kis történetek formájában próbálok az együtt eltöltött idő eseményeiből néhány példát bemutatni. A családnak van egy nyaralója Harkányban. Kezdetben, amikor még gyermekeink kicsik voltak, semmi sem volt természetesebb, mint hogy Harkányba menjünk néhány napra vagy hétre nyári szabadságunk alatt. A fürdő különböző medencéivel kielégítette mindannyiunk igényét. Van gyermekmedence a kislányoknak, úszómedence annak, aki úszni kívánt és természetesen gyógyfürdő is, amit legtöbbször én értékeltem.

A napokat legtöbbször vacsorával fejeztük be valamelyik étteremben, ahol élő zene volt. Emlékszem egy estére, amikor Szvetit, aki akkor 6–8 éves lehetett, felkértem csárdást táncolni. Az akkor 2–4 éves Szlavi határozottan mondta, hogy: „Én is akarok, én is akarok.” A közönségnek tetszett a kislányok bátorsága és ügyességük is. Utána már tradíció lett, hogy mi mindig hárman táncolunk. Ezekről a csodálatos estékről megmaradt emlékeim sugallták nekem, hogy a 70. születésnapom megünneplésére is Harkányt válasszam. Még egyszer akartam mindkét, most már nagylánnyal csárdásozni egyszerre.

A Gyurity családon keresztül szerencsém volt megismerkedni barátaikkal és rokonaikkal is. Akikkel a legtöbbet együtt voltam, az Gyurity Joza és felesége, Mária. Ők a név egyezése ellenére nem rokonok, de Jadri és Mária barátnők, amióta én ismerem őket. Ezekkel a barátainkkal is nagyon sok kellemes estét töltöttünk együtt kitűnő halászlék fogyasztása mellett, amikor is a szomjúságunkat sörrel vagy vörösborral csillapítottuk. Egy alkalommal véletlenül elmeséltem Janne barátommal Karlovy-Vary-ba tett utazásunkat. Jozának nagyon tetszett a sztori, és meg kellett ígérnem, hogy majd egyszer ott találkozni fogunk. Ez még eddig nem jött össze, de a terv továbbra is érvényes.

Sztevó rokonai közül én legtöbbet Jelasity Márkóval találkoztam. Ennek az a természetes magyarázata, hogy Márkónak volt Hercegszántón egy csárdája. Mindkét fiával, Bránkóval és a fiatalabbikkal, Radovánnal is nagyon jó kapcsolat alakult közöttünk. Radovánt ismertem meg először, még nagyon fiatal korában. Ő kitűnő pingpongozó volt, sokkal jobban játszott, mint én, aki pedig háromszor voltam vállalati bajnok a közel ezer alkalmazottat számláló cégnél. Radovánt legyőznöm sose sikerült. A fiúnak voltak más tulajdonságai is, amelyek sokkal nagyobb hatással voltak rám, mint az asztalitenisz. Az intelligenciája és az olyan személyi tulajdonságai, mint a megbízhatóság, a pontosság és a pozitív hozzáállás az iránta való nagybecsülést ébresztették bennem. Az apjuk sokat dolgozott a fiúkért, és szigorú volt a nevelésükben, amit a következő eset is bizonyít. Megbeszéltük, hogy pingpongozni fogunk. Mindig Radován határozta meg az időt, hogy mikor, mert nekem minden idő megfelelt, én szabadságon voltam. Néha, amikor nem tudott a megbeszélt időre megjelenni, robogott a kismotorjával bejelenteni, hogy késik, és hogy jó lesz-e, ha később játszunk, mert ő még nem végzett otthon a munkájával. Már akkor magasra tettem a mércét a jövőjével kapcsolatban, de ő már ezt a szintet eddig is magasan túlszárnyalta. Gondolom, hogy a sztorinak még nincs vége, mert nem hiszem, hogy fiatalon nyugdíjba akarna menni (mint a görögök). Bránkóhoz is nagyon kellemes emlékek fűznek, főleg a hercegszántói falusi turizmussal kapcsolatban.

Az évek során a Gyurity család volt párszor Svédországban is. Először 1981-ben látogatott meg bennünket Stockholmban Jadri és Sztévó. Ide repülővel és vonattal jöttek, de visszafelé már a családommal együtt utaztak autóval. Utunk Baden-Badenen, Velencén és Ljubljánán keresztül vezetett Magyarországra. Az egész utazásunk nagyon kellemes és zökkenőmentes volt, kivéve az utolsó napot Jugoszláviában. Nem tudom, hány fok meleg lehetett, de lévén én a sofőr, annyi *víz*et egy nap alatt nem ittam egész életemben, mint azon a napon. Este hat órakor értünk a magyar határhoz, és még mindig 36 fok meleg volt. Amikor hazaértünk, Sztévó meg én egyenesen az apja borpincéjébe mentünk, hogy egy pár fröccsel lehűtsük magunkat. A hűvös pincében a lehülés a bor fűtése mellett is sikerült.

Sztévóék következő stockholmi látogatása Éva halála után, 1987-ben volt. Akkor vonattal jöttek, vissza azonban már Cillával, Janneval és velem utaztak. Utunk ekkor Párizson keresztül vezetett, ahol volt szerencsénk találkozni Brákóval és feleségével, Verával. Az ott eltöltött néhány nap kellemes és

érdekes volt. Egy kis barátnőjük vette a fáradságot, és kalauzolt bennünket bemutatva Párizs több nevezetes látványosságát.

2006-ban Sztévónak és Jadrinak volt ideje arra, hogy újra ellátogassanak Svédországba, de akkor már együtt jöttek Jozával és Máriával. Mindkettőnk vendégei voltak Anikónál Uppsalában és nálam, Stockholmban. A szokásos városlátogatások mellett jutott még idő egy-két horgászkirándulásra Uppsalában is, és a hajómmal a Mälare-tavon Stockholmban is. Egyeseknek még sikerült beszakolni egy-két csukát is. A horgászatért rajongók, mint Sztévó és én, élveztük a helyzetet, de Joza, aki vadász, és a nők inkább csak egy kellemes kirándulásnak tekintették az egészet.

Gyurityék két „csárdáskirálynő” kislánya lassan felnőtt, és „salsázó csajszi” lett belőlük, ezáltal barátaim száma is kibővült. A lányok Budapesten saját lakásokban laknak. Mivel Szveti az idősebb, természetes volt, hogy ő lett felnőtt korábban, így a baráti kapcsolatunk is előbb vele kezdődött. Kezdetben budapesti látogatásaim alatt nála tartózkodtam. Most már kedves vendégnek érzem magam Budapesten függetlenül attól, hogy melyik lánynál vagyok éppen.

Szveti és Szlavi is tett néhány látogatást Stockholmba és Uppsalába. Szveti legutóbbi látogatására már élettársával, Rab Róberttel (Robi) együtt jött. 2007-ben Szlavi első svédországi látogatása alatt rengeteg kérdéssel támadott le a „sötét” múltammal kapcsolatban. Akkor elmeséltem életemnek egy nagyon vázlatos változatát. Néhány nap úgysem lett volna elég többre, de akkor megígértem magamnak, hogy majd egyszer, ha lesz rá időm, írok bővebben az életemről. Ezt az ígéretemet most teljesítem.

2008-ban Szveti a magyar MOL-lal szerződést kötött arra, hogy két évig a vállalat belgrádi kirendeltségén fog dolgozni Szerbiában. Nagy öröömre ez idő alatt volt szerencsém ott két alkalommal is meglátogatnom. Nagyra értékeltem esti beszélgetéseinket, melyek néha még az éjszakába is mélyen belenyúltak. Ebben az időben még Jelasity Radován a Szerb Nemzeti Bank elnöke volt, és ő is Belgrádban lakott. A gazdasági válság akkor ugyanúgy érintette Szerbiát, mint a világ többi országát. Ez valószínűleg többletmunkát jelentett Radován számára, de ennek ellenére szakított időt arra, hogy velem is találkozzon. Különösen emlékszem, amikor Szveti, Radován és jómagam egy későnyári este Belgrád központjában, kint egy „sétálóutcában” vacsoráztunk, ahol cigányzenekar szórakoztatta a vendégeket. Nagy boldogságot jelentett számomra, amikor a zenekar szólistája többek között a „Tamo daleko, daleko od mora...(Ott messze, messze a tengertől...)” kezdetű dalt, gyerekkori kedvenc dalomat is elénekelte. Ez az este is felejthetetlen emlék maradt

számomra. Azonkívül nagyon kellemes volt sétálgatni is Belgrád utcáin, mivelhogy én mint magyar menekült, 50 évvel ezelőtt ott laktam utoljára Jugoszláviában.

Felül: Sztévó, Jadri, Joza és Mária (Stockholm) – Sztévó (Hercegszántó) – Sztévó és Jadri (Stockholm)

Alul: Cilla, Szlavi, Szveti és Jadri (Harkány) – Szveti és Robi (Beograd) – Szlavi és Anikó (Uppsala)

Végül még egy pár sort Jadriról. Magyarországi látogatásaim alatt, függetlenül attól, hogy egyedül, a családommal vagy barátokkal mentem, ő mindig pótolhatatlan támasz volt mindannyiunk számára. Bármilyen problémánk is volt, ő mindig jóindulattal segített megoldani azokat. Többek között azt is Jadrinak köszönhetem, hogy kapcsolatba kerültem Marikával és Sztipánnal, akik nagy meglepetésemre gondozzák a házamat, amikor nem vagyok Magyarországon.

Anders Säflund és családja

1972 őszén beiratkoztam az egyetemre, Cilla meg a bölcsődébe kezdett járni. Az én feladatom volt a kislányt a bölcsődébe vinni és onnan hazahozni, ami a tanrendemhez igazodóan naponta változott. Reggelenként több alkalommal találkoztam egy apával, aki a Cillával egykorú fiát hozta a bölcsődébe. Bizonyos idő elteltével megismerkedtünk egymással. A papát Säflund Andersnak, a fiát Johannak hívták. Egy alkalommal Anders és a neje, Carina meghívtak vendégségbe bennünket. Vacsoránál a főétel Carina azóta híressé vált hallevese volt, ami nekem kedvenc ételém lett. Magyarországon is

szeretem, és szívesen fogyasztom a halászlét, de Carina leve-se, amihez kizárólag a legfinomabb tengeri halkülönlegességeket használja, egészen más ízvilág, mint a bajai halászlé.

Idővel megszületett Johan kishúga, Jenny, és a bölcsődében is bővült a társaság Sofiával, aki Öijerstedt Mats és Maria leánya. Mind a három család a Stora Essingén lakott. Szombatonként mi, apák gyerekeinket uszodába vittük, ahol az úszómedence mellett a gyerekek nagy öröme-re még volt gyermekmedence és pezsgőfürdő is. Fürdés után az uszoda éttermében megebédeltünk, és este az anyák egyike várta a társaságot egy közös vacsorára. Ez az időszak főként a gyerekek számára nagyon kellemes és harmonikus periódus volt.

Az idő múlt, és 1980 januárjában érkezett számomra az első emlékezetesebb nap. Kibéreltem a sziget egyesületi villáját, amit minden itt lakó bérelhetett, hogy ott ünnepeljük meg a 40. születésnapomat. Anders és Carina 40 szál rózsával köszöntöttek fel. Ennyi rózsát még korábban sose kaptam. Carina, aki nagyon ügyes a konyhában és járatos a nagyobb ünnepek megrendezésében, nagy segítségemre volt a szervezésben. A buli reggel hatig tartott.

Ugyanabban az évben megint lett alkalom az ünneplésre az egyesületi villában. December 11-én a doktorrá avatásomat ünnepeltem. Megint csak nagy segítséget kaptam az ünnepi vacsora megszervezésben a Säflund családtól.

40. születésnapom (Anders, Carina és Péter)

Doktori vacsora (Karin, Péter és Bosse)

Az Öijerstedt család volt az első, akik elköltöztek a szigetről. Utána még működött a telefonkapcsolat közöttünk egy ideig, de a beszélgetések száma egyre ritkább lett. A következő család, amely elhagyta Essingét, Säflundék voltak. Eva halála után a kapcsolat velük is lazult. Amikor Anders is vett vitorlás hajót, több ízben találkoztunk az egyesületünk klubházában, Älghornon. Idővel a „horgony fajsúlya” megnőtt, (vagy én lettem öregebb?), és emiatt a

hajóm kevesebbet használtam. 2009-ben Anders és Carina meglátogatott minket Magyarországon, Anikót Budapesten, engem Hercegszántón. Budapesten városnézéssel kezdtünk és azzal is fejeztük a fővárosi programot be. Az idő többi részét Hercegszántón töltöttük.

Maria néni

1980 nyarán családommal szokás szerint elutaztunk nyári szabadságra Magyarországra. Amikor egy hosszú, fárasztó utazás után végre odaértünk, a viszontlátás öröméből fakadó ölelkezés és puszilkodás után mamám első mondata ez volt: "Péter, el kell hoznom a Maria nénit, mert ő nagyon fontosat akar neked mondani." Nem igazán volt megfelelő az idő számomra egy hosszú, fárasztó utazás után, ezért kértem a mamámat, hogy inkább másnap reggel menjen érte.

Másnap reggel, amikor felébredtünk, Maria néni már ott volt, és a mamámmal a konyhában beszélgettek. Mikor Maria néni meglátott, mosolygott és átölelt, de én mindjárt láttam tekintetében, hogy nem lesz vidám, amit mondani fog nekem. Nagyon hamar a tárgyra tért, és elmondta, hogy lánya, Bóhri Anna (Ani) férjével, Makkai Andrással és két kisfiukkal, Ivánnal (3 éves) és Áronnal (2 éves) Svédországban vannak. Politikai menedékjogot kértek, és nincs szándékukban visszatérni Magyarországra. Maria néni szeme tele lett könnyel, és kétségbeesetten zokogott. Amikor kissé megnyugodott, elmondtam neki, hogy nem kell aggódnia semmiért. Magam is Svédországban élek már több mint húsz éve. Én kívánságom szerint lehetőséget kaptam mindenre, és meg vagyok győződve, hogy ők is mindent megkapnak, ha úgy viselkednek. Miután svéd állampolgárok lesznek, ugyanúgy, mint most én, ők is bármikor jöhetnek Magyarországra. "Nézzen a mamámra, aki amikor én elhagytam az országot, még álmodni sem mert arról, hogy engem még egyszer látni fog, és most is látja, hogy itt vagyok. Ígérem magának, hogy fog még találkozni szeretetteivel." Egy kis csend után csak annyit mondott: „Péter, köszönöm.” Akkor változást láttam a szemében, legalábbis már nem látszott olyan boldogtalannak. Erről a témáról soha többé nem beszéltünk.

Maria nénivel találkoztunk minden azt követő nyáron szabadságunk ideje alatt, és éreztem, hogy érzelmileg közelebb kerültünk egymáshoz. Az idő múlásával egyre jobban értékeltem azt benne, ahogyan ő tudta mutatni érzéseit környezetének. Azonkívül ő soha nem azért adott, hogy kapjon valamit érte. A legkellemesebb tulajdonsága emellett talán még az, hogy társaságban mindig tudott vidám és pozitív gondolkodású lenni. A nagyobb ünnepekkor, mint a

karácsony vagy a húsvét, nagyon fontos volt a számára, hogy amikor találkozott a családjával, én is legyek ott. Neki Anin kívül van még egy lánya, Mari, két kedves unokája, Attila és Annamária, valamint dédunokája, Emma (Annamária leánya). Maria néni nagyon vallásos (katolikus), ami azt jelenti, hogy rendszeresen jár templomba. A katolikusoknak talán az év legfontosabb eseménye az éjféli mise karácsony estéjén. Évtizedeken át ígértem Maria néninek, hogy egy szép napon, (annak ellenére, hogy a mise éjjel van), találkozni fogunk a templomban. 2007-ben Anikóval Hercegszántón ünnepeltük a karácsonyestét, és éjféli felé spontánul elhatároztuk, hogy elmegyünk az éjféli misére. A templom majdnem teljesen tele volt, de szerencsére sikerült két helyet találnunk. Leültünk, és én mindjárt Maria néni után kezdtem tekintetemmel kutatni, mert tudtam, hogy *biztosan* ott van. Nem találtam meg. Mise után kimenetel közben Anikó megkérdezte: „A néni, aki előttünk ült egy gyerekkel, nem a Maria néni volt?” „Nem, nem hiszem” – mondtam. Ugyanis az szinte hihetetlen volt számomra, hogy évtizedek alatt egyszer megyek éjféli misére, és akkor is azért, hogy ott valakivel találkozzam, és teljesen véletlenül éppen mögé kerülök. Másnap Maria néni megerősítette, hogy ő ült előttünk a templomban.

Ani és András a gyerekekkel Stockholmot választották új lakóhelyüknek. Mi egy városban éltünk, legalábbis a nyolcvanas években anélkül, hogy kapcsolatunkat többnek lehetett volna nevezni, mint hogy „ismerősök” voltunk. Mikor a gyerekek, Iván és Áron felnőttek, akkor kapcsolatunkban változás következett be. A barátság először a gyerekekkel alakult ki. Nyári szabadságunk ideje alatt a fiúkkal és barátaikkal többször előfordult közös éjszakai bulizás velünk. Egyik ilyen alkalom volt, amikor Anikó első hercegszántói látogatása után útban volt vissza Budapestre Szveti barátaival. Az indulás este hatra volt tervezve. Mi ültünk Sztévóéknál a teraszon, és vártuk Szveti barátai autóját, de váratlanul megjelent Iván barátaival és kérdezték, hogy nem lehetne-e nálam az éjjel bulizni. Én nem szoktam a jónak elrontója lenni: „Természetesen igen, de hagyjatok előtte egy órát aludni!” Amikor Anikó elutazott, visszaültem a helyemre, fejem alá tettem kezeimet az asztalon, és rögtön elaludtam. A fiúk már fél hétkor ott voltak két láda sörrel és a következő bejelentéssel: „Megkezdődött a buli.” Átmentünk hozzám, bekapcsoltuk a szaunát, és megittunk jó pár üveg sört.

A fiúkkal való barátkozással párhuzamosan javult a kapcsolatom Andrással és Anival is. Még az is megtörtént, hogy összehangoltuk szabadságunkat úgy, hogy legalább egy hetet legyünk együtt a falunap alkalmából Hercegszántón.

Az összes kellemes emlékem közül Maria néni 75. születésnapjának a megünneplése volt a legemlékezetesebb. Az ünneplés Dávodon, a Fortuna étteremben kezdődött egy, az ínycselek minden igényét is kielégítő ebéddel, majd utána Hercegszántón folytatódott teljes gőzzel. A hangulat annyira vidám volt, hogy András mamája viccesen meg is jegyezte utána: „Ma annyit nevettem, hogy majdnem bepisiltem”.

Maria néni (75 éves) és Péter

Mari, Péter és Ani

Baráti kapcsolatunk Andrással tragikusan szakadt meg, mert 2002-ben 53 éves korában hirtelen meghalt. Halálát otthonában, Stockholmban agyvérzés okozta, ami mindenkit megdöbbentett. Ani ezután már soha sem lett az a mindig vidám személy, aki előtte volt. Nagyon nehezen tudta András halálát feldolgozni. Hat évvel később, rövid betegség után ő is követte férjét az örökkévalóságba. Nagyon együtt tudtam érezni a gyerekekkel és Maria nénivel akkor, mert én is voltam korábban hasonló helyzetben, de hogy igazán megértsem és átérezzem a bánatukat, arra még én sem voltam képes.

Margaretha Schoerner

Svédország a világhírű művészeket illetően „nagyhatalom”. Azt hiszem, a sikernek nagy része a stockholmi Kommunala Musiskola (Önkormányzati Zeneiskola) működésének köszönhető. Az iskola ének- és zenepedagógusai már korán fel tudják kelteni a gyerekekben a zene iránti érdeklődést. Cilla is már az általános iskola alsó tagozatában Stora Essingén találkozott a zeneiskola egyik tanárával, Schoerner Margarethával, aki nagyon tehetséges ének- és zenetanár. Példának említhetném, hogy a hagyományos decemberi Lúcia ünnepségekért, amelyeket a stockholmi városházán rendeznek évente, és amit a TV élőben közvetít, több mint tíz éven át ő volt a felelős.

Evával mindketten nagyra értékeltük Margarethát Cilla zenetanáraként is. Egy alkalommal Cilla is azok között a tanítványok között volt, akik a stockholmi Skanzenben tartott évváró ünnepségen zongorázással felléptek. Ez Cilla mellett valójában Margaretha érdeme volt. Mint szülők büszkék voltunk Cilla nyilvános fellépésére. Eva halála után Margaretha Cillával már kialakult jó kapcsolata, és a nehéz helyzetben tanúsított megkülönböztető gondossága még jobban felértékelte őt mindkettőnk szemében.

Cilla a zenetanulást folytatta a gimnáziumban is. Emlékszem egy alkalomra, amikor zongoraóra után Cilláért mentem, és Margarethának az oktatáshoz való pozitív hozzáállását tapasztaltam, huncutkodva megkérdeztem: „Ha Cilla megbetegszik, jöhetek órára én helyette?” Margaretha udvariasan, de határozottan a következő módon utasította vissza kétértelmű közeledésemet: „Gondolom, te már idős lehetsz ahhoz, hogy most kezdjél el zongorázni tanulni.” Amikor Cilla 1990-ben ballagott, Margaretha nappal az iskolai összejövetelen ott volt egy csokor virággal, de az esti ünnepségre már nem tudott eljönni.

Az évváró ünnepség után még három hetet dolgoztam, majd szabadságra utaztam Magyarországra. Itt tartózkodásom utolsó hetében Sztévóval meg lányaival elutaztunk Harkányba, a nyaralójukba. Gyönyörű napsütéses idő volt, így a fürdőt mindennap meglátogattuk. Július 26-án ebéd után, mikor a lányok elmentek fürdeni, egyedül maradtunk. Sztévó kérdezősködni kezdett hogylétem felől. Kezdetben nem tudtam gondolatait követni, de lassan megértettem, hogy „honnan fúj a szél”. Ő arra gondolt, hogy nekem találkoznom kellene már egy nővel komolyabb kapcsolat kialakítása céljából. Direktben kérdezte: „Nem ismersz egy nőt sem, akivel együtt tudnál élni?” Szokásomtól eltérően egy kis ideig csendben maradtam. Hirtelen Cilla ballagása jutott eszembe és válaszoltam: „Igen, Cilla zongoratanárát, de nála nincs esélyem.” Ezt megint csend követte, de Sztévó nem hagyta abba a témát, és jött a következő kérdés: „Honnan tudod? Az ember sose tudja meg azt, amiről nem győződik meg. Szerintem hívd fel telefonon!” Megpróbáltam kibújni a csapdából. Arra hivatkoztam, hogy nincs megfelelő pénzürmém a telefonautomatához. Neki persze volt. Feladtam a mentegetőzést, és elmentem telefonálni. Szerencsém volt, Margaretha felvette a telefont. Megmondtam, hogy Magyarországról hívom, és pénzürmém hamar elfogynak, így mindjárt a lényegre térek. „Mit csinálsz szombat este?” – kérdeztem. „Semmit” – jött a válasz. Megállapodtunk, hogy szombaton találkozunk, és majd én jelentkezem, ha Stockholmba érek. A beszélgetés után siettem vissza Sztévóhoz, hogy elmondjam neki az újságot:

„Keressük meg a lányokat, csomagoljunk, mert menni kell haza. Holnap reggel utazom vissza Svédországba. Szombaton randim van Stockholmban.” A nyugodt, bölcs kommentár nem váratott sokáig magára, mintha egész életében egyebet se tenne, mint tanácsokat osztogatna társhiányos szingliknek: „Na, látod!” – zárta a témát lakonikus rövidecskével.

Péntek reggel hat órakor elhagytam Magyarországot. Irány Svédország! Nagyon siettem, út közben nem álltam meg éjszakára sem, csak rövidet pihentem, így már másnap ebéd után egy órakor Stockholmba értem. Hulla fáradt voltam, ringatás nélkül mély álomba merültem. Pár óra pihenés után azonban felébresztett az izgalom, és felhívtam Margarethát. Megbeszéltük, hogy este hétkor nálam találkozunk. Pontosan megjelent egy elegáns, könnyű nyári ruhában. Nem tudtam mással megkínálni, csak azzal, ami éppen otthon volt. Vodka vadrózsa lével. Arra azonban már nem emlékszem, hogy ízlett-e vagy sem. Kit érdekelt az akkor? Még el sem fogyott a koktél, már a társalgó ablakánál dicsértem, hogy milyen csodálatosan szép is az essingei templomtorony a kertben lévő vén tölgyfa bozontos ágai között...

Minden hétfőjén találkoztunk a nyár végéig. Nagyon szerette a matróz életet, és megragadtunk minden alkalmat, amit az időjárási viszonyok megengedtek, hogy vízen legyünk vitorlás hajóval. Akkor még nagyon ragaszkodott munkájához, elégnek találta a hétfői együttléteket, és nem vágyott az állandó kapcsolatra. „*Valami oknál fogva*” eltávolodtunk egymástól.

Margaretha (Cilla ballagásán)

Margaretha (a „kapitány”)

1993-ban, amikor megoperáltak, aznap Cilla és Margaretha véletlenül összefutottak a városban. Mikor Margaretha megtudta, mi történt velem, már aznap bejött hozzám a kórházba egy nagy csokor vörös rózsával. Hazajövetelem és meggyógyulásom után még tíz évig találkoztunk úgy, mint régen minden hétfőjén. Nem az alapvető emberi tulajdonságain múlott, hogy kapcsolatunk 2004-ben véget ért. Ő biztosan még ma is olyan teremtes, akit nagyon sokan

értékelnének. Hiányérzetem talán abból eredt, hogy valódibb *társra* vágytam, többet akartam, mint hetente két napot lenni együtt azzal, akit szeretek, és az egész nyári szabadságomat együtt szerettem volna tölteni az élettársammal.

Pap István és családja

2003-ban ünnepelték bajai tanítóképzős osztálytársaim érettségijük 45. évfordulóját. Én az ismert okok miatt nem érettségiztem ott, de a találkozókra korábban is mindig és most is meghívást kaptam, mert az osztály az 1957-ben „disszidált” két társát nem törölte tagjai sorából. A meghívást elfogadva 1978-ban feleségemmel, Evával és kislányommal, Cillával egyszer már részt vettünk ilyen eseményen. Az osztálytalálkozót korábban ötévenként rendezték meg, de 1998 óta már évente találkoztak. 2003-ban egyedül mentem Bajára. Hagyományosan a találkozó osztályfőnöki órával kezdődött a tanítóképző, az Alma Mater valamelyik osztálytermében. 5-10 perc alatt sorban mindenki beszámolt a legutóbbi találkozó óta vele történetekről. Jelen voltak a még életben lévő tanárok és osztálytársaim nejei/élettársai is. A rendezvény levezető elnöke az osztály örökös titkára, Pap István (Pista) volt. Mivel én régóta nem vettem részt a korábbi találkozókon, így hosszabb idő állt rendelkezésemre a beszámolóhoz. Az írásvetítővel támogatott prezentációm után rögtön nem kaptam sok kérdést, de annál többet később a személyes beszélgetéseink során.

Este közös vacsorán vettünk részt egy étteremben, ahol egy kiváló zongorista szórakoztatta a vendégeket. Egységes menüt fogyasztottunk, természetesen bajai halászlét, aminek országos hírneve van régóta, és a Bajai Halfőző Fesztivál évenkénti megrendezése nemzetközileg is egyre ismertebbé teszi. Az italt mindenki ízlése szerint szabadon választotta, én (akkor még) kitartottam hagyományomhoz hűen a „korsó söreim” mellett. Ahogy az idő múlt, és fogytak az italok, úgy emelkedett a hangulat is, úgyannyira, hogy néhány osztálytársam odaállt a zongorista mellé, és jókedvűen énekeltek, ami az étteremben lévő közönség szimpátiáját élvezte. Így aztán a sikeres találkozó egy nagyon kellemes estével fejeződött be.

Rajnai, Bajusz és Pista (2003)

Pista, a felesége Kató, még egy házaspár meg én nem utaztunk haza aznap, hanem megszálltunk a tanítóképző diákotthonában, ami közvetlen az étterem szomszédságában volt. Pistáék, akiknek nagyobb szobájuk volt fotelokkal és asztallal, meghívtak engem és a még Baján maradókat egy „Szent János-áldás” (még egy utolsó pohár ital) elfogyasztására. Akkor, azon az éjszakán meglepetéssel vettem észre, hogy Pista sok mindenben különbözik a legtöbb embertől, akivel eddig találkoztam az országban. Végre találkoztam valakivel, akinek nem voltak előítéletei, akivel tudtam mindenről tárgyilagosan beszélni, és akinek az értékrendje is sokban megegyezett az enyémmel. Valószínűleg ez kölcsönös lehetett, mert reggel, mielőtt elváltunk, Papék meghívtak hozzájuk Kecskemétre, amit én természetesen elfogadtam.

A 2003-as bajai osztálytalálkozó gyümölcseként most már rendszeresen van személyes „találkozónk” is Kecskeméten, otthon, Pistáéknál. A kertjük hasonló Linné botanikus kertjéhez Uppsalában. A különbség csak az, hogy „talán” náluk nincs annyi fajta virág, viszont Linnének nincs szőlője, cseresznyefája és tüskétlen szederje, amelyek Anikót elragadtatással töltik el, és kóstolgatásra ingerlik.

Nekem kedvelt helyem a kert közepén elhelyezett nádfedeles terasz grillel és kemencével. Amikor az ember ott elfogyaszt egy pompás vacsorát, (ami netán a kemencében készült), leöblíti pár pohár vörösborral, és „desszertként” hallgatja a triót, Katót, Pistát és Anikót énekelni, akkor azt érzi, hogy talán nem is a mai világban van, hanem valami csodálatos szépről álmodik.

Pista főiskolai oktató volt, és továbbra is aktív még, mint kutató, de ugyanannyira szereti az éneklést, (és tud is énekelni), mint a munkáját. Van még egy pozitív tulajdonsága, amire Jadri mutatott rá. Pista és Kató első hercegszántói látogatásakor megkértem Sztévó barátomat, hogy tiszteletükre főzzön egy jó halászlét. Kérésemnek eleget is tett, és Jadri is besegített, ő főzte

a halászléhez a tésztát. Ebédre természetesen ők is velünk maradtak, majd ebéd után hazamentek. Amikor Pistáék autója már nem volt a házam előtt, mindjárt átjöttek, és a fő téma Pistáék voltak. Többek közt Jadri a férje előtt a következőket mondta: „Én ezt a férfit két hétig éjjel-nappal állandóan tudnám hallgatni.” Pista, akkor egy kicsit irigyeltelek. Kató, azonkívül, hogy ő is tud énekelni, egy gondoskodó, őszinte, nyugodt asszony, és nagyon jó az ízlése is, amit a következő példa is bizonyít. Amikor Pista készül valahova, ahol a ruházatnak, a megjelenésnek van némi jelentősége, meg szokta Katót kérdezni: „Kató, milyen ruhát akarok én ma fölvenni?” Ő tudja, és Pista mindig jólöltözötten hagyja el az otthont. Pistáéknak két felnőtt gyerekük és négy+egy (a négy vér szerinti, az egy „lízingelt”, vagyis élettárs által hozott) unokájuk van, akikkel örömeinkre volt szerencsénk különböző alkalmakkal találkozni.

Van másik híressége is Kecskemétnek, amit én előszeretettel látogatok. Ez a főtéren a város központjában templomaival, gyönyörű épületeivel és a kulturális események kínálatával. Nyaranként, bizonyos időkben azért előfordul egy-egy kommersz is a rendezvények között. Ilyen például a „Borváros”, ahol termékeivel jelen van az ország számos híres borásza. Egy „utca” és a központnak egy része tele van a borászok bódéjával, ahol az ország legfinomabb boraiból lehet egy-egy borház vagy pincészet teljes kínálatából kóstolót rendelni, vagy különböző helyeken csak egy-egy pohárával kényelmesen, asztaloknál ülve elfogyasztani. Én nem vagyok válogatós, nekem mindkét változat nagyon megfelel, talán a kettő kombinációja a legjobb. Persze, a gasztronómiai élvezetek mellett rendszeresen magas művészi színvonalú kulturális események is vannak vagy a téren vagy annak közelében.

Anikó, Pista és Kató

Borváros (Kecskemét)

A kecskeméti személyes találkozókból egy harmadik típusú „találkozó” kezd kibontakozni Harkányban, Pista, Kató és egyik volt osztálytársunk, Pávics György (Gyuri) és jómagam részvételével. Én minden évben március végen

leutazom Hercegszántóra, hogy ott megmetsszem a szőlőlugasomat. Ez persze csak pár órás munka, úgyhogy van bőven időm arra is, hogy ellátogassak Harkányba, a gyógyfürdőbe a velem bélelt fürdőnadrágomat áztatni, ezzel egészségemet is ápolni. Az utóbbi két évben programunkat összehangoltuk, és mi négyen ott egy háromnapos találkozót tartottunk. Katónak, kérésemre, ezeken a napokon van egy mellék feladata is, ami tulajdonképpen nem több (vagy kevesebb), mint hogy tartsa egyik szemét a Gyurin meg rajtam, mert amikor mi ketten találkozunk, (a „balkán” meg a „félbalkán”), akkor bármi is megtörténhet. Gyuri különben sokoldalú tehetség: író, költő, zeneszerző stb.. Amikor Gyuri és Pista irodalomról beszélgetnek, én még felét sem értem. Baráti kapcsolatom a volt osztálytársaim közül kettőjünkkel a legjobb, de a barátság a többi osztálytársammal is évről évre javul.

Kicsoda Balázs Péter?

Személyiségem

Az előző fejezetekben olvasható volt, hogy mind a munkámban, mind a szabadidőmben elég sok minden történt az életemben. Ahhoz, hogy személyiségemet megérthető módon körülírjam, újra őszintén át kell gondolnom az életemet, és a vele kapcsolatos néhány további kérdésre is válaszolnom kell. Milyenek voltak személyes tulajdonságaim, és hogyan befolyásolták azok az életemet? Kik voltak azok a személyek, akik pozitívan vagy negatívan hatottak rám? Mit akartam kezdeni az életemmel, és mi lett belőle? Kérdéseim sora lehetne hosszabb is, de legalább ezekre megpróbálok válaszolni, és remélem, ez elég is lesz személyiségem vázlatos megismeréséhez.

Eléggé ismernem kell magamat ahhoz, hogy az első kérdésekre válaszolni tudjak. Amikor idejöttem Svédországba, legjobb tudomásom szerint nekem 5 negatív tulajdonságom biztosan volt. Szókimondó, heves temperamentumú, igényes, fáradhatatlan és nyughatatlan fiatal voltam. Sokszori konfliktus után rájöttem arra, hogy hiába van igazam abban, amit mondok, ha a címzett vagy a környezetem más véleményen van. Ebben még mindig lehetnék visszafogottabb. Ami a temperamentumomat illeti, ahhoz kaptam segítséget a környezetemtől is és a múltó évektől is. Most már sokkal nyugodtabb vagyok, mint 50 évvel ezelőtt voltam. Saját megítélésem szerint a mai mentalitásom 70%-a svéd és 30%-a magyar. A svédtség felé tovább már nem tudok és nem is akarok menni. Az egy természetes következménye személyiségemnek, hogy sokat várok el a környezetemtől. Ugyanazt várom el másoktól, mint magamtól. Biztosan tudom, hogy ez sokakat frusztrál, de ezen nem könnyű változtatni, kérdés, hogy egyáltalán lehet-e. Ennek persze van előnye is. Ahogyan én tudom szeretetteimet kritizálni, ugyanúgy el tudom a kritikát fogadni tőlük is és idegenektől is, ha a kritika jogos. A fáradhatatlanságnak is két oldala lehet. Az biztosan borzasztó és nehezen elviselhető, amikor például reggelenként fél hatkor várom a párom, Anikót a kávéval. Ő még alig nyitotta ki a szemét, mikor én már rárontok az éjszaka összes internetes hírével, sőt néha még a világ minden problémájára is sorolom a megoldásokat. Más oldaláról nézve azonban ezt a „perpetuum mobile” Pétert állíthatom, hogy eddig még egyetlen munkaadóm se szólt rám, ezután pedig már biztosan nem is fog, hogy dolgozzak lassabban, mert idegesíti, hogy a kezem alatt ég a munka. A nyughatatlanság is mind a munkában, mind a közéletben, a legtöbb esetben

negatív tulajdonság. Különbözően ezt a tulajdonságomat valószínűleg anyámtól örökölhettem. A munkámban viszont előnyös volt ez a tulajdonságom, mert némileg enyhítette a túlzott változatosságot. Három munkahelyem volt egyidejűleg: Märsta, Eskilstuna, Stockholm és plusz még az utazásaim.

A pozitív tulajdonságaimat számba véve csak négyet találtam: az őszinteség, a megbízhatóság, a becsületesség és a pontosság. Az őszinteség, ami közel van a fent említett szókimondáshoz, egy jól ismert környezetben szinte mindig pozitív. A megbízhatóságra az élet kellemetlen csalódásai tanítottak meg. Nem sok dolog történt velem életemben, ami szomorúbbá tudott volna tenni, jobban le tudott volna hangolni, mint a mások megbízhatatlansága. Valószínű, hogy a 13 hónapos menekülttábori tartózkodásom alatt történtek olyan dolgok, melyek megalapozták ezt a jellemvonásomat. A becsületesség alapjait gyerekként örököltem. Szüleim látszólag nem sok szeretetet adtak, de becsületességre tanítottak, és a viselkedésük is példákkal ezt sugalmazta. Ennek az eredményét jóval később élveztem: Nem hiszem, hogy lett volna esélyem arra, hogy a svéd honvédség alkalmazzon a fent említettek nélkül. A pontosság magyaroknak nem az erőssége még ma sem. Hogy tudtam volna én ilyen személyiségjegyet magammal hozni 50 évvel ezelőtt? A munkámban nagyon korán megértettem a pontosságnak a jelentőségét, azért ebből, ha csak lehetett, *nem engedtem*.

Vannak még „szent” elveim is, melyek valószínűleg szintén a segítségemre voltak. Ezek: soha se sajnáld magad, „amit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra”, a pozitív gondolkodás és hozzáállás, valamint a felelősségtudat, -érzet és -vállalás. Az önsajnálát legtöbbször azt jelenti, hogy az ember elismeri valamiben a sikertelenségét. A probléma sokszor az, hogy a „mérce” magasabbra tette, mint amennyire saját képessége engedte volna. Hamar rájöttem, hogy nem érdemes elhalasztani semmi fontosat, amit az ember meg tud most tenni. Ha nincs kedvem ma valamit megcsinálni, valószínű, hogy holnap meg holnapután sem lesz. Aztán a fontos sürgőssé is válik, és nem alaposan, hanem csak felületesen lesz elvégezve, aminek súlyos következményei lehetnek. A pozitív gondolkodás és hozzáállás sokkal kellemesebb, mint a negatív. Egyik alapelvem mindig az volt: Indulj ki a jóból addig, míg az ellenkezője nincs bebizonyítva. Sokszor nincs probléma, de keres az ember magának. És a felelősségérzet! Még ma is találkozom magyarokkal, akik nem ismerik ezt a fogalmat, pedig a szó ott van a szótárban, sőt még a személyes szókészletükben is, de az elnevezés számukra tartalmatlan. Így azon már ne csodálkozzunk, hogy a felelősségvállalás helyett a magyarok tekintélyes részére a felelősség előli menekülés és a felelősség elhárítása a jellemző. A

felelősség feltétel nélküli vállalását, ezt a svédek többségét jellemző tulajdonságot a legtöbbre értékelem, és hálás vagyok a környezetemnek, hogy megtanítottak rá.

Itt mellékelek egy részletet az első munkahelyi minősítésemből, amelyben egy kívülálló először írta le rólam a véleményét. A szerzője velem egykorú volt kollégám, aki személyzeti igazgatónak nevezte ki magát. A sorokban vagy azok között olvasható, a személyiségemre vonatkozó kritika vagy dicséret mind igaz volt. Azonkívül még a stílusa humoros is. Ezt bizonyítja az utolsó mondatban a „hibákat és félreértéseket” megfogalmazás is. Megértéséhez magyarázat szükséges. Első munkám befejezése előtt utolsó ellenőrként megkérdeztem Per-Henriket: „Hiányzik még valami a rajzokon?” Komoly tekintettel keresgélte a hibákat, és „aki keres, talál” is: „Igen, két dolog. Az óvóhely padlószerkezetébe egy vascső azzal a felirattal: Bejárat a *vakondokoknak*. A tetőszék faszerkezetébe meg egy másik felirat: Esetleg *szű*.” Ő tudta, hogy én akkor még nem tudtam, hogy ezek a svéd szavak mit jelentenek magyarul. A rajzok bekerültek a ház építéséhez szükséges dokumentumok közé, de természetesen a feliratok közül egyik sem valósult meg.

„MUNKAHELYI JELLEMZÉS

Balázs főként szerkezeti rajzok elkészítésével (lakóházakhoz, iskolákhoz és egyéb épületekhez) próbálta elfoglalni magát, de olyan speciális feladatok, mint a kávéfőzés és a takarítás is az ő felelősségi körébe tartoztak. Továbbá még az a feladat is Balázusra hárult, hogy véleményezze és értékelje a rövid időre alkalmazott irodai leányokat. Mint főnökük, ezt a feladatát teljesen önállóan látta el, és minden cselekedetért személyes felelősséget vállalt.

Balázs alkalmazásának kezdetétől fogva egy kedves és vidám jellem volt, mindig rettentően pontosan tartotta be a kávészüneteket és ebédidőket. Heves magyar temperamentumát, aminek a nehéz terhétől szenved, csak szuper karakterkeménységgel tudta pórázon tartani az irodánkhoz legközelebb eső kávézóban. Előfordult, hogy komoly erőfeszítéseket tett konstruktív gondolkodásra is, mely fantasztikus eredményhez vezetett. Csodálatra és dicséretre méltó az a tehetsége, hogy a hibákat és félreértéseket a rajzokon nehezen lehessen felfedezni”.

A környezet nagyon befolyásolja az ember életét. Különösen azok hatása erős, akikkel úgy találkozunk, mint tanár, főnök, iskola- vagy munkatárs. Arra a kérdésre, hogy kik voltak jelentős befolyással az életemre, a válasz egyszerű. Kezdem a negatív oldallal, mert ők vannak kevesebben: A dobogó felső fokán

örökre Nyikita Hruscsov áll, mert ő földönfutóvá, hontalanná tett. A későbbiekben is mindig megpróbáltam távol tartani magamtól azokat a személyeket, akik rosszat akartak nekem, vagy akik potenciálisan negatív irányba tudták volna befolyásolni életemet. Szerencsére azok névsora hosszú, akik értékes nyomokat hagytak bennem: a magyarországi iskolaigazgatóim, Dorányi János és Meleg József, professzor Rolf Beahre, professzor Bengt Vretblad és barátaim, Jan-Erik Gidlöf építész és dr. Pap István, valamint számos barátom, osztály- és munkatársam. Az igazgatók, akik mindent megtettek annak érdekében, hogy tanuljak tovább, bizalmukkal erősítették a kezdetben nagyon gyenge önbizalmamat. Rolf megtanított arra, hogy az élethez pozitívan viszonyuljak, ami sokszor segített megbirkózni a nehézségekkel. Bengtnek mint főnöknek, nagy volt a bizalma irántam, ami segített megoldani olyan feladatokat is, amit nélküle nem tudtam volna, hogy képes lennék rá. Ez megint csak erősítette az önbizalmamat, amit nagyon fontosnak tartok. De van még egy dolog, amit tőle tanultam, és sokszor még könnyebbé is tette az életemet: Különbséget tenni a fontos és a sürgős tennivalók között. Janne barátom az első perctől kezdve úgy kezelte, mint bármelyik svédet, és soha nem éreztettem velem, hogy menekült vagyok. Pista veleszületett pedagógiai tehetségét környezete sokszor igazolta. Az irántam mutatott konstruktív kritikája, még ha nem mindig egyenesen a nevén nevezve is, pozitív irányba fordította életem „kocsirúdját”. Másik hatása meg az, hogy valószínűleg még a jövőmre is befolyással lesz, mert biztos vagyok abban, hogy el fogok kezdeni szépirodalmat olvasni. Ezt elsősorban neki köszönhetem.

Hátra van még két személy, akikkel sosem találkoztam, és mégis erősen befolyásolták életemet: A már említett Nyikita Hruscsov és Mihail Gorbacsov. Az utóbbi időben sokszor tették fel nekem ezt a kérdést: „Mit csináltál volna 1957-ben a disszidálásodkor, ha akkor már mindent ugyanúgy tudtál volna, mint ma?” A válaszom mindig kétkedés nélkül változatlanul ez volt: „Ugyanazt, amit akkor tettem.” Meg vagyok győződve arról, hogy én sosem tudtam volna boldog lenni egy diktatúrában. Ez azt jelenti, akármennyire is komikusnak hangzik, hogy még Hruscsovnak is legalább egy valamiért „tartozom hálával”: Miatta adta nekem a sors másik otthonomnak Svédországot. Az egy másik történet lenne, ha Magyarország 1956-ban kiszabadul a diktatúra kötelékéből. De ez csak egy továtűnő hipotézis. A keleti blokk sorsa már eldőlt Jaltában, az akkori Szovjetunióban. Az élet iróniája, hogy Gorbacsov, aki az egész világpolitikát nagyon jó irányba fordította, a munkámmal kapcsolatban rám negatívan tudott volna hatni, ha engem nem más indok késztetett volna a

nyugdíjba vonulásra. Emlékszem a Szovjetunió összeomlásával kapcsolatos egyik kijelentésére. „Sokkal jobb lett volna, ha a kommunizmussal való kísérlet egy kisebb, talán Luxemburg nagyságú országban történt volna meg, és nem nálunk több mint 200 millió emberen.”

Arra nem olyan egyszerű válaszolni, hogy mit akartam csinálni Svédországban, de arra igen, hogy mit nem akartam tenni: Sosem érdekelt a pénz csupán azért, hogy gazdag legyek. Az új tudományos felfedezések iránti érdeklődésem viszont, különösen a szakmámmal kapcsolatos témákban, nagyon intenzív volt. Boldog akartam lenni, ami számomra azt jelentette, hogy azzal foglalkozzam, amit szeretek, és akkor végezzem azt, amikor kedvem van hozzá. Nem csekély igény ez. A magyarországi életszakaszomtól eltekintve, én soha nem „dolgoztam” életemben, hanem foglalkoztam jó egynéhány „hobbitevékenységgel”. Arra a kérdésre, hogy mivé lett az életem, Bagdy Emőket kell idéznem¹. *„Nem azok az életélvezők, akiknek mindentől a legjobb van, hanem azok, akik a legjobbat tudják kihozni abból, amijük van.”* Saját szavaimmal ezt magamra alkalmazva mondhatom, hogy a képességeimhez, lehetőségeimhez és elvárásaimhoz viszonyítva nagyon meg vagyok elégedve azzal, amit mint magyar menekült elértem Svédországban.

Hobbijaim

Nagyon sokat mond egy személy milyenségéről az, hogy az illető hogyan tölti el szabadidejét. A hobbijaink által gyakran kapcsolatba kerülünk hasonló érdeklődésű társakkal, akik szintén befolyásolhatják személyiségünket. Ráadásul egy jó hobbiválasztásnak nagy szerepe lehet életünkre a későbbiek folyamán. Ezért fontosnak tartottam, hogy erről a részből bővebben is írjak.

Kocogás, futás

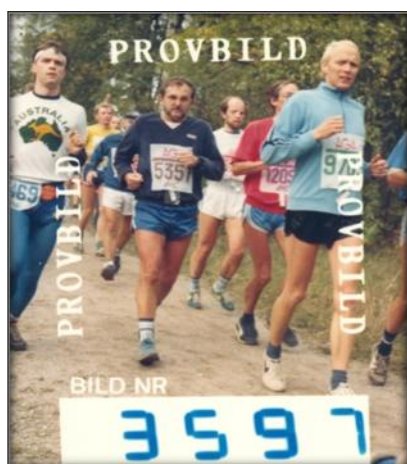
Mielőtt részletesen beszámolnék az erdei ösvényeken való kocogásaimról, úgy érzem, hogy általános véleményemről is írnom kell néhány mondatot. Kezdem az egyik legrégebbi emlékemmel, ami valamikor a 60-as évek végén történhetett Hercegszántón. Anyám magához hívott, és komolyan akart velem beszélni: „Péter, te tudod, hogy mit gondolnak az emberek itt rólad? A napokban valaki, aki pedig egy komoly ember, megkérdezte tőlem, hogy te normális vagy-e, mert ő látott téged a faluból futni ki a határba anélkül, hogy valaki kergetett volna.” Hogy mit válaszoltam anyámnak, azt nem tudom, de abban biztos vagyok, hogy továbbra is folytattam „a nem is üldözők előli” futásaimat. A kocogást nemcsak

ott, hanem akárhol is jártam a világban és volt rá lehetőségem, nem hagytam ki. Az éves egészségügyi vizsgálatomon (szűrővizsga laborral) háziorvosom minden alkalommal megemlítette, hogy a vérképem épp olyan jó, mint a sorozás előtt álló fiataloké. Mindezt a sok fizikai mozgásnak köszönhetem. A legfontosabb a világon az egészség; amivel lehet törődni vagy nem törődni. Az öregedéssel járó nyavalyák úgysis elérnek, ha akarjuk, ha nem, mert az időt megállítani nem tudjuk. Sajnos látom, hogy a legfiatalabb generációhoz tartozó barátaim között is vannak, akik nem fizikai munkát végeznek, és nem veszik a fáradságot, hogy valamilyen formában a mozgásnak a hiányát pótolják.

Ami már sejthető, a fizikai mozgás valamilyen formája végigkísérte egész felnőtt életemet. Ifjú koromban a kocogás dominált. A kedvenc helyem a Nackában levő Hellasgården (egy nemzeti park része) vagy a Lill-Janskogen volt. Mindkét helyen esti kivilágítás is volt, ami lehetővé tette az edzést a kemény téli hónapokban is. Ezt én rendszeresen kihasználtam még akkor is, ha néha úgy éreztem magam, mintha a saját temetésemre mentem volna. Megpróbáltam hetente legalább háromszor futni, mert ennél kevesebbet nem tartottam eredményesnek. Alkalmanként nyáron 6-10 km-t, télen 4-6 km-t futottam. A motiváció serkentése érdekében részt vettem a Stockholm környékén rendezett különböző amatőr terepfutási versenyeken is. 1972-ben beneveztem a Vildmarksrundára (18 km). 1973-ban eljött az ideje az első férfiassági próbának, ami a Lidingöloppet (30 km) volt. Minthogy soha nem edzettem többet, mint 10 km-t, ezért halvány fogalmam sem volt, hogy milyen hosszú is az a 30 km. Hát, nagyon hosszú! 27 km után minden erőm elfogyott, de mivel én nem vagyok hozzászokva, hogy bármit is feladjak, annak ellenére, hogy minden porcikám sajgott, besétáltam, valójában bevonszoltam magam a célba. Az azt követő 1974. évben a korábbi kudarc ellenére újra beneveztem a férfiassági próbára. Az előző évi tapasztalatok kevésnek bizonyultak, és beláttam, hogy alapos edzés nélkül ez nekem sem megy, így utána pár évig nyugton maradtam. Az 1979. év nekem jó évjáratnak bizonyult a futásra, mert három versenyen is részt vettem. Először júniusban a Täbyloppet (10 km), augusztusban a Väsbyloppet (9 km) és szeptemberben befejezésül a Djurgårdsrundan (18 km a stockholmi állatkert környékén). Eredmény szempontjából ez volt a legjobb teljesítményem, 142 célba érő között 71 perces idővel a 69. helyet szereztem meg.

Most már meg voltam elégedve az eredményeimmel, de a rosszul sikerült éveim nem hagytak nyugodni. 1982-ben elhatároztam, hogy újra megkísérlem a Lidingöloppet, hogy legalább egyszer becsületesen végigfussam kényszerséták

nélkül. Beneveztem, és minden a terveim szerint történt. A résztvevők száma akkor már meghaladta a 14 ezret. Amire még ma is emlékszem, az a rajt volt. Micsoda élmény! A következő évben, – első startom 10. évfordulóján – búcsúként utolsó alkalommal vettem részt a Lidingöloppetben. Semmilyen részletre nem emlékszem már, de van egy érmem és egy fotóm a versenyről. Az eredmény valamivel jobb lett, mint az előző évi volt (3500 körüli helyezés). A startszámom 5351 volt, ami az előző évi helyezés száma. Ez alkalommal Cilla is részt vett a Kis Lidingöloppetben (1700 m) az ő korosztályában.

Péter (Lidingöloppet 1983)

Cilla (Kis Lidingöloppet 1983)

1967-ben, amikor bevonultam a katonasághoz, egy új, intenzív periódus kezdődött életemben a fizikai mozgás szempontjából. Mivel bűvár voltam, napjaink korábban kezdődtek a többiekénél. Reggel, ébresztő után „vízigimnasztika” volt egy közeli uszodában, majd este 3 km-es terepfutás az erdőben. Kezdetben a katonai kiképzésnek nagy része a „menetelés” volt, amit én nem is szerettem, és nem is való volt a rövid tacsókutya lábaimhoz. Volt egy lehetőség a menetgyakorlatokat megúszni: részt kellett venni valamilyen sportolásban. Ott hallottam, hogy van egy speciális sportág, amit katonai öttusának hívnak. Ez a sportág magában foglalta a lövészetet, az akadályfutást, a kézigránátdobást, az akadályúszást és a mezei futást. Gondoltam, kivéve az akadályfutást, ez minden egyéb képességemnek megfelelne. Jelentkeztem próbára, megfeleltem, és fel is vettek. A hátraarcokkal tűzdelt menetelést mindig ki lehetett váltani az öttusával kapcsolatos edzésekkel, így volt bőven időm arra, hogy foglalkozzam az öttusa minden ágával. Ennek eredményeként be is neveztek a honvédség országos bajnokságára, amelyet 1967 októberében rendeztek. Mindenki versenyezett csapatban is, (4 személy katonai ezredenként) és egyéniben is. Egyéniben a 38. lettem 108 versenyző közül, és az ezredemben

az első voltam. A legjobb 40 kapott egy-egy öttusa aranyérmet, amit ünnepségek alkalmával ki lehetett tűzni a zubbonyra. Amikor a királyi várnál díszőrségben álltam, természetesen nem felejtettem el ezt az érmet feltenni zubbonyomra. Örömömre az őrségváltásnál a parancsnok meglátta az érmemet, és nem is hagyta szó nélkül. Ezt az örömet sem kaptam ingyen. Az őrségváltáskor (oda és vissza) kb. 40 perces díszmenetben kellett a nyurga svédokkal ütemet tartva a városon végigvonulnom, ami csaknem olyan fárasztó volt, mint a verseny maga, ami ezt az érmet hozta nekem.

A fizikai mozgás iránti érdeklődésem mellett még a versengési buzgóság is végigkísérte egész életemet. A munkahelyemen a síelésen kívül minden bajnokságon részt vettem. 1982 és 1992 között a következő sportágakban szereztem érmet: lövészet (légpuska és légpisztoly), sakk, mezei futás és asztalitenisz. Ezek összesen 9 arany, 13 ezüst és 8 bronzérmet hoztak nekem. Gondolom, a versenyeken való részvétel nemcsak fizikai és lelki jóllétet adott a szervezetemnek, de szociális vonalon, például a munkatársi kapcsolatok erősödésében is volt szerepe.

A mezei futás, a kocogás évtizedeken át szoros része volt életemnek, de térdeim nem bírták elviselni a kemény talajt vagy a rossz tornacipőket. Ízületi kopás miatt felmondták a szolgálatot, és emiatt áttértem az úszásra, amit azóta is rendszeresen gyakorlok. Anikónak köszönhetően 2010 februárja óta még egy fitnesszterem rendszeres látogatója is vagyok.

Befejezésül azt azonban még szeretném leszögezni, hogy versengéseim legfontosabb célja, persze az elért eredmények mellett, a részvétel volt. Az előbb említett hatásokon kívül az edzések olyan pozitív mellékhatásai, mint a munkabírás, a fegyelemre nevelés és nem utolsósorban az önbizalom erősítése is említésre méltóak. Biztos vagyok abban, hogy nagyon sokat köszönhetek ennek a hobbimnak.

Halászat

*”Bättre en fågel i handen än tio i skogen.”
(Jobb egy madár a kézben, mint tíz az erdőben.)*

Talán ez a közmondás fejezi ki legjobban a különbséget a halfogás és a „kapás” között, vagyis mondhatnánk úgy is, hogy jobb egy fogás, mint tíz kapás. (Abban azonban nem vagyok biztos, hogy minden horgász egyetért velem.) Rögtön példát is mondok mindkét esetre, a fogásra, ami az én fogásom volt, és a kapásra is, ami az én hibámból nem lett fogás. Az évek múlásával

megállapítottam, hogy nagyon rossz horgász vagyok, de pecázni szeretek. Tüzetes megfigyelések eredményeképpen megtaláltam a jó horgászok egyik közös nevezőjét. Ez a türelem, ami viszont valahogy a horgászáshoz nekem nincs.

Az első epizód még nagyon régen Magyarországon történt egyik nyári szabadságom alatt. Akkor még tagja voltam a hercegszántói horgász egyesületnek, és váltottam is éves bérletet a Klágyára. Annyit pecázhattam, vagy csak lehettem kint a vízen, amennyit csak akartam. Naponta két darab nemes halat volt szabad fogni, aminek a túlteljesítésével sosem volt problémám. Júliusban, amikor anticiklon uralja a légkört, nem ajánlott és nem is szórakoztató a tűző napon lenni. Nekem, aki imádom a napfényt, jó választásnak kínálkozott összehangolni a napozást a horgászással. Egy napon a szokásosnál fáradtabb voltam, így később mentem a Klágyára. Találkoztam is egy elégedett horgász kollégával, aki már megfogta a megengedett két halát. Ez engem nem irritált, én nem halért mentem ki, hanem pecázni, és főként napozni. Két horgot volt szabad használni, de én beértem eggyel is. Merítőszákot se vittem magammal, gondolván, hogy úgyse fogok semmit. Felpumpáltam a gumicsónakom, és kieveztem kedvenc helyemre. Rátettem a kukoricaszemeket a horgomra, és szokásosan leeresztettem a lapulevelek közé. Még nem volt nagyon meleg, de a nap már azért harapott annyira, hogy a csónak fenekét választottam ülőhelynek, mert így a tó vize hűsített valamennyire. Aztán semmi sem történt, és nem is láttam más horgászt sem, aki hal fárasztásával küszködött volna. Szokás szerint hamar ráuntam bámulni a dugót, és gondoltam, csak napozni fogok. A biztonság kedvéért kikötöttem a horgomat a csónakhoz, hogyha véletlenül el is aludnék, ne tudja egy nagyobb hal elrabolni a pecabotomat. Nyugodt voltam, biztonságban éreztem magam, lefeküdtem hát a csónak fenekébe úgy, hogy a fejem az egyik, a lábaim a másik ülésen helyezkedtek el. Rövid időn belül elszundikáltam.

Azt nem tudom, hogy mennyi ideig aludhattam, mert arra ébredtem, hogy valaki kiabál: „Péter! Ébredj fel! A hal viszi a csónakod.” A hangra azonnal fel is ébredtem, és rögtön megállapítottam, hogy ez a hal rossz taktikát választott, mert a víz közepén vontatta velem a csónakot, ahol nem volt esélye beleakadni valamibe, és ezáltal könnyen megszökni tőlem. A kibic horgásztársaim is azt a tanácsot adták, hogy próbáljam a víz közepén fárasztani addig, míg fel nem adja magát. Egy jó félórás küzdelem után „kedvesen” feljött a víz felszínére megmutatni magát. Egy szép nagy amur volt. A fárasztás nem volt könnyű, de közben azért volt időm Hemingway öreg halászára is gondolnom. Szerencsére

az én „halacsám” kisebb is volt, és hamarabb is elfáradt. Egyik horgásztársam segített beszakolni, és így a „madár” a kezembe került. Még soha nem érzett büszkeség töltött el. Otthon lemértük. 16 kilót nyomott. Addig is és azóta is, ez volt a legnagyobb hal, amit életemben fogtam, és gyanítom, hogy az is marad örökre.

A hajómat vitorlázás mellett még horgászához is szoktam használni. Ez különösen népszerűvé vált az utóbbi években, amikor magyar rokonaink és barátaim meglátogattak bennünket, Anikót Uppsalában, engem meg Stockholmban. Különös emlékem maradt P. Gábor és B. Gábor 2006. május utolsó heti látogatásáról. A másik esetem velük együtt történt, és az „erdőben lévő” madarakra példa. Egy héten keresztül mindennap horgásztunk. Uppsalában kezdtük, és Stockholmban a Mälare-tavon folytattuk. Egészében a fiúk meg voltak elégedve a heti zsákmánnyal, de az utolsó napon, a hazautazás reggelén volt még egy utolsó kívánságuk. Szerettek volna még egy villámlátogatást tenni a Mälare-tó egyik közkedvelt szigetéhez. Repülőgépük késő délután indult, így nem volt akadálya, hogy kívánságukat teljesítsem.

Reggel 9 óra körül elhagytuk Stora Essingét, és fél óra múlva lehorgonyoztunk a tervbe vett szigetnél. Gyönyörű nyári napsütéses reggel volt, és még a szél is alighogy fújdogált. Elővettük szereléseinket, és megkezdtek dobálást. Csend volt, csak a madarak önfeledt, de később rajtunk mulatónak is felfogható éneklése hallatszott a környező szigetekről. Kb. 10 perc dobálás után P. Gábor letette a botját, és a hajó elején lefeküdt egy párnával a feje alatt. Én is azt láttam kellemesebbnek, hogy napozzam, hisz úgysem lesz fogás, gondoltam. B. Gábor jól ismert, ügyes horgász volt, és szokásához híven tovább folytatta a dobálást. Egy órával később halljuk ám örömeiben kiabálni: „Megvan! Megvan!” Utána csend lett néhány percig, majd a vízből csobogást és ugyanakkor B. Gábor hangját hallottuk újra: „Megvan a csuka, gyertek a merítőszákkal!” Beszakoltuk, lemértük, és utána visszadobtunk a halat. A csuka súlya 5 kg volt. Ekkorának a húsa már nem élvezhető. Gondoltam, hogy most már a fiúk biztosan elégedettek, és mehetünk haza. De nem így lett, mert B. Gábornak volt még egy megjegyzése: „Én biztos vagyok benne, hogy ennek, amit visszadobtunk, itt vannak a hasonló nagyságú társai.” Láttam, hogy van még bőven időnk és válaszoltam: „Rendben van, még egy órát maradunk.” Mindhárman visszatértünk az előbbi elfoglaltságunkhoz, volt, aki horgászott, mások pihentek, napoztak. Még tíz perc sem múlt el, B. Gábor újra megszólalt: „Itt van a bátyja vagy a papája, mert ez sokkal nagyobbnak tűnik, mint az előző.” Az idő múlt, és a vízből hirtelen akkora csobbanás hallatszott,

mint amikor valaki beleugrik, hogy fürdjön. Nem beugró fürdőző volt az, hanem a B. Gábor horgára akadt csuka ugrott fel a vízből, hogy menekülni próbáljon. Ekkor mi, napozók is felálltunk, és figyeltük B. Gábor küzdelmét a „krokodilussal”. Mesterszerűen fárasztott, és közben megkért bennünket, hogy készítsük elő a merítőszákot. P. Gáborral egymásra néztünk, és valószínűleg egyet gondoltunk, mert egyikünk sem ment a merítőszák felé. Mi, akik nem voltunk részese a nagy csatának, mindjárt megállapítottuk, szánk túl kicsi ahhoz, hogy ekkora hal beleférjen. Mint „szerencse a szerencsétlenségben” történt, hogy ezt nem kellett bizonyítanunk, mert B. Gábor nem tudta megakadályozni a halat abban, hogy a horgonykötélhez ússzon. Miután a horogzsínór a kötélre rácsavarodott, a hal saját erejéből visszanyerte szabadságát. Szerencsémre volt időm arra, hogy lefényképezsem az öreg csukát. Hogy meg tudjuk becsülni a hal nagyságát, a hal szájában lévő fehér csali mérete, ami 75 mm hosszú, ismert volt. B. Gábor remegve kezdte összeszedni horgászfelszerelését. A kérdésemre, hogy hogyan érzi magát, csak rövid válasz jött: „Kár, hogy kicsi volt a számod.” Beindítottam a motort, és lassan elindultunk Essinge felé. Ebéd után kiutaztunk a repülőtérre, és ott elbúcsúztam a fiúktól. B. Gábort hazáig elkísérte a balsors. Amikor a sztorit otthon elmesélte, dicséret helyett szidást kapott azért, hogy az 5 kg-os „öcsköt” visszadobta.

Péter és az amur (16 kg)

Az öreg csuka (2006. 05. 28.)

Vitorlázás

Egyetemista barátom, Per-Arne Palmgren nagyon ügyes vitorlázó volt, amit versenyek alkalmával bizonyított. 1978 őszén papája vitorláhajóját, amely valahol a stockholmi szigetvilág külső részén volt, haza kellett vezetni málari kikötőjébe. Per-Arne keresett önkéntes jelentkezőket erre a feladatra. Én, aki

nem vitorláztam és nem is voltam a szigetvilágnak annak a részén, természetesen jelentkeztem. Végül hárman lettünk alkalmi matrózok, akik lelkesen vállaltuk, hogy segítünk a hajót a kikötőbe juttatni: Jan-Erik Arfs, Lars Andersson és jómagam.

Az utazás a hajóig zökkenőmentesen ment, mert közúti közlekedési eszközökkel utaztunk. Amikor a hajóhoz értünk, Per-Arne nem volt meglegedve tengerész ruházatommal, különösen a cipőmet illetve kritikával: „Cipőid inkább valók táncparketre, mint vitorláshajóra”, – mondta. Miután a hajón találtam egy pár gumicsizmát, ami valószínűleg a papájáé lehetett, elindultunk hazafelé. Kezdetben minden nyugodt volt, jó szélben kellemesen hajóztunk, de amikor elhagytuk a kikötőt, és nyílt vízre értünk, kezdett a szél jobban fújni. A ruhám se volt a legmegfelelőbb az időjáráshoz, kezdtem fájni, ezért lementem a hajóba. Ott meg rosszul éreztem magam, tengeri betegség környékezett. Mivelhogy két rossz, „pestis vagy kolera” között választhattam, hát inkább a fázás mellett döntöttem. Így legalább gyönyörködhettem a szép szigetvilágban. Estére megoldódott a probléma, amikor Per-Arne behajózott egy csendes kikötőbe éjszakai pihenőre. Másnap, mikor felébredtünk, a szél már kevésbé fújt, és melegebb is lett, mert még a nap is előbújt. Később a nap folyamán még bizalmat is kaptam a személyzettől arra, hogy én legyek a kormányos. Amikor a sapkát is a fejemre tettem, azt mondták a fiúk, hogy úgy nézek ki, mint egy igazi kapitány. Még a zsilipen való átkelés is, amitől pedig egy kicsit féltem, a vártnál jobban sikerült. Egészében meg voltam elégedve életem első hajózásával, de azért nem annyira, hogy egy vitorlás hajót is mindjárt akartam volna venni. A csodálatos természetet értékeltem a legtöbbre.

Hazajövetelem után elmeséltem Evának és Cillának a szigetvilági tengerész kalandjaimat, amit nagy érdeklődéssel hallgattak. A sötét téli hónapok után a tavasz beköszöntésekor kezdtünk gyakrabban beszélgetni arról, hogy milyen jó lenne, legalább a hétvégeken elhagyni a várost. Két lehetőségen gondolkodtunk: venni egy nyaralót vagy egy yachtot. Érdeklődésünk kezdetben a nyaralóra irányult. A kívánságunk az volt, hogy vízparton legyen, és ne legyen messzebb, mint egyórás autóútra Stockholmtól. Kezdtük az újsághirdetések böngészésével, és elég hamar megállapítottuk, hogy azok a nyaralók, amelyek igényeinknek megfelelnek, jóval többe kerülnek, mint amennyire mi számítottunk. Azonkívül Eva felhívta rá a figyelmemet, hogy a nyaralót akkor is kell gondozni, ha 5-6 hétig Magyarországon vagyunk. Lassan arra a megállapodásra jutottunk, hogy számunkra a legmegfelelőbb egy jacht lenne. Per-Arne, a „hajószakértő” barát még tanácsadónk is tudna lenni. Egy konzultáció Per-Arneval megerősítette

terveinket. Elképzelésünk az volt, hogy veszünk egy jó karban tartott használt jachtot, és ennek érdekében körülnéztünk csaknem mindenhol, ahol használt jachtokat árultak. Meg is találtuk álomjachtunkat, és utána szokás szerint elutaztunk Magyarországra. Ott már szinte el is felejtettük a hajókat.

A szabadságunkról való hazajövetel után Per-Arne felhívta figyelmünket, hogy nézzünk be az Albin Marin üzletbe, és nézzük meg a legújabb vitorlás hajójukat, mert ő olyat fog majd venni. Az nem kerül semmibe, hogy megnézzem, gondoltam még akkor, és el is mentünk. A hajót árulták „majdnem kész” állapotban is, ami még kb. 50 óra további munkát igényelt ahhoz, hogy teljesen kész legyen. Ez után a látogatás után kezdtem először a következményekre is gondolni. Semmit sem tudtam a hajókról, hiszen még egy csónaknak sem voltam eddig tulajdonosa, de hogyha egy ugyanolyan hajót vásárolnék, mint ő, akkor legalábbis kezdetben tudnám őt követni vitorlázásaink alatt. A gondolattal nagyon egyetértettek otthon, különösen Evának tetszett az ötlet. Mikor Per-Arnet megkérdeztem, ő egyből egyetértett mindennel. Akkor véget ért a gondolkodás, és megvettük az új Albin 78-at „majdnem kész” állapotban. A hajó 1979. október 4-én megérkezett egy külvárosi kikötőbe. Essingére való vezetésére egy másik egyetemista barátomat, Bossét kértem meg. Ő szívesen segített. A hajó partra tétele a következő hét végén lett volna. A problémáim akkor kezdődtek, amikor rám került a sor, és a kikötő parancsnoka, Daniel Borneroth a nevemet szólította. Odamentem hozzá és megkérdeztem: „Meg tudnál kérni valakit arra, hogy vezesse hajómat a daruhoz?” Meglepődötten nézett rám, és azt kérdezte: „Nem a te hajód?” „Igen, az enyém, de én még soha nem vezettem hajót” – válaszoltam gyorsan. Elmosolyogta magát, és megkért valakit a feladatra.

Az igazi kihívás akkor kezdődött, amikor össze kellett szerelni az utolsó alkatrészeket, amelyek még nem voltak a helyükön. Az őszi folyamán számtalanszor meglátogattam a kirakatban lévő hajót, hogy megnézzem, mit hogyan kell csinálni. Mellékesen megjegyezném, hogy az 50 óra, ami még hiányzott a hajó készre szereléséig, az nekem 185 óra lett. (De ezek számomra tanulságos és szórakoztató órák voltak.)

A tél folyamán elvégeztem egy tanfolyamot, amely hajóvezetésre szóló jogosítványt adott. Nagyon megjegyeztem az oktatónk első mondatait. Bejött a tanterembe, üdvözölt bennünket, és mindjárt a következőket mondta: „Tudom, hogy ti egy olyan országban éltek, ahol egyenlőség van, de jegyezzétek meg, hogy egy hajón nincs demokrácia. Ott csak *egy van*, a kapitány, aki dönt és utasít, a többi szó nélkül azt teszi, amit ő mond. A kapitánynak nem kell mindig

a hajó tulajdonosának lennie. Aki nem ért egyet ezzel az elvvel, elhagyhatja a termet.” Mindenki maradt a helyén. 1980. április 21-én megkaptam a hajóhoz a jogosítványt.

A hajó vízre bocsátásában segített Per-Arne, aki azt is elmondta, hogyan kell az árbocot felszerelni, és ami a legfontosabb, hogyan kell az árbockötélzet csavarjait *lezárni*. Kaptam tőle egy gyorsfolyamatot arra is, hogyan kell a hajót motorral vezetni. Egy idő után már közös hajóútra is megjött a bátorságom, de hajóink a biztonság kedvéért állandó rádiókapcsolatban álltak egymással. Emlékszem az első hosszabb közös kirándulásunkra. A 14 éves házasságunk alatt ott kaptam életem legnagyobb leszidását Evától. Már utolsó este „rossz fát tettem a tűzre”, majdnem felgyújtottam a szigetet. Valami hibát követtem el az esti grillezésnél, de mindez semmiség volt ahhoz, ami másnap történt. Reggel, amikor éjjeli szálláshelyünkről elindultunk hazafelé a sziget szélvédett oldalán, nem éreztük, hogy mennyire fúj a szél, de amikor a nyílt vízre értünk, ott már a szél erőssége csak egy fokkal volt a vihar fokozat alatt. A hajó annyira megdőlt, hogy a hajóperem is víz alá került, és Eva kapott egy jó zuhanyt az arcába, aminek egyáltalán nem örült, mert egy kicsit hidegnek találta. Kedvesen ezt a megjegyzést tette: „Felelőtlenség volt az részedről, hogy ebben a szeles időben elindultunk.” Én hasonló esetben így mondtam volna: „Te örült idióta! Mi a fenét keresünk itt!” Ez csak a kezdet volt. Egy hosszú nap állt még előttünk. Erős szélben szél ellen lavíroztunk. Végre a kikötőnkbe érve levontuk a vitorlákat, és nagy meglepetésemre láttam, hogy lötyög az árboc. Kétségbeesetten felhívtam Per-Arnét, és akkor tőle megtudtam, hogy örülnöm kell annak, hogy az árbocom függőleges. Ami nagyon fontos lett volna, az árbockötélzet csavarjait elfelejtettem lezárni. Mindenre nem gondolhat egy kezdő!

A nyári szabadságunk után „kitollasodott” kapitánynak éreztem magam. Elérkezett az idő, hogy első alkalommal kiutazzunk egyesületünk klubházába, Älghornba. Előtte voltunk ott terepszemlére autóval. Azt tudtam, hogy ebben az időszakban mindig van valaki a mólónál, ezért mindent részletesen előre átgondoltam. Végre odaértünk, és láttam, hogy több hajó is ki van kötve a mólóhoz, csak arra nem gondoltam, hogy a horgonykötelük hátul a víz alatt van. Amikor befordultam, túl közel mentem a hajókhoz, és kezdtem a horgonyköteleiket a hajótőkémrel rángatni. Az érintettek gyorsan feljöttek a fedélzetre, de amikor látták, hogy én vagyok a családommal, csak annyit mondtak: „Aha, te vagy az!” Egyikük aztán sietett a mólóra, hogy segítsen

Evának kikötni a hajót. Egy kellemesen eltöltött hétvége után aztán többször is meglátogattuk Älghornt.

1981 tavaszán érkezett a régen várt vízrebocsátása a hajónak, de most már Per-Arne nélkül. A versengési buzgóság most is kezdett fűteni, és érdeklődésem mindinkább a vitorlásversenyekre irányult. Kezdtém részt venni Per-Arne versenyein, de leginkább csak ballasztnak használtak. A nyár folyamán, a vitorlásversenyeken szerzett tapasztalataim elég önbizalmat adtak ahhoz, hogy benevezek a szeptemberi klubbajnokságra. A részvétel feltétele az volt, hogy az egész verseny alatt én fogom a hajót vezetni, természetesen Per-Arne utasítása, vagy úgy is mondhatnám, hogy parancsa szerint. Megegyeztünk, és beneveztem a bajnokságra. A hagyomány szerint a szomszédunkban lévő két klub is részt vett a versenyen. Kemény küzdelem után másodikkak lettünk. A nyertes a szomszéd klubhoz tartozott, így a klubomban én lettem a bajnok. Természetesen mindenki csodálkozott, de a díjkiosztásnál még nem árultam el semmit, és büszkén fogadtam a teljesítményem után járó gratulációkat. Egy későbbi, alkalmasabb helyzetben elmeséltem majdnem a teljes igazságot a bajnokságon mutatott teljesítményemről: „Egy kapitány legjobb tulajdonsága, hogy jól válogassa meg személyzetét” – mondtam. Azt is elmondtam még, hogy Per-Arne egy nagyon tapasztalt versenyző. Akkor csak az elnézésért ürügyén és kimagyarázkodásként hivatkoztam vezetői tulajdonságra, de ma már látom, hogy öntudatlan cselekvésemben nem is kevés igazság rejlett.

Per-Arneval folytattuk a versenyzést. 1982-ben részt vettünk a Görvälñ Cup nevű versenyen, és 5.-ek lettünk. 1984-ben ugyancsak 5.-ek lettünk a SSG Frog Racen. Emlékszem még egy tanulságos epizódra valamelyik versenyünkről. Nagyon jó pozícióban voltunk, amikor hirtelen szélcsendbe kerültünk, és a hajót nem lehetett kormányozni. Láttuk, hogy a mögöttünk lévő hajók mindinkább közelednek. Per-Arne, aki normális helyzetben egy kedves, nyugodt ember, feldühödött, és megpróbált kiszabadulni a „pokolból”, de rossz irányba. Megjegyeztem, hogy a cél az ellenkező irányban van, de erre rám kiabált: „Az engem most nem érdekel, merre van a cél. Az én célom az, hogy innen, amilyen gyorsan csak lehet, kijussak!” Csendben maradtam, nem a fegyelem és pláne nem a félelem miatt, hanem mert mindjárt beláttam, hogy igaza van. Több versenyen is részt vettünk, de több érdekes részletről már nem tudok beszámolni.

Per-Arne, Péter és Lars (1978)

Díjak (1981, 1982 és 1984)

Befejezésül pár szót még a hajóm és közöttem lévő 30 éves kapcsolatról. A hajó sosem kapott nevet, de ha most keresztelném el, biztosan a „Ferdinánd, a bika” nevet kapná. Nem azért, mert szereti a virág illatát, hanem mert mostanában egész nyáron ott van a kikötőben, és nem panaszkodik. Ez egyáltalán nem az ő hibája. Én mindig csak az igényeim szerint, optimálisan használtam, de a vele kapcsolatos igények *is* jelentősen csökkentek az évek múlásával, mert bizony az idő múlása rajtam is nyomot hagyott.

Utazások

Nem kétséges, hogy az utazás volt és maradt is az egyik legkedveltebb szabadidős foglalkozásom. Az összes utazásom között két hely szerepel a gyakorisági lista elején: Magyarország és Gran Canaria. Magyarország számomra hazautazást jelent, ezért ezt nem sorolom a külföldi utazások közé, így Gran Canaria lép elő a legtöbbet látogatott üdülőhelyemmé. A hatvanas évek közepe óta minden évben legalább egyszer rendszeresen visszatértem oda. Hosszú ideig töprengtem a kérdésen, hogy *miért?* Gondolom, valami különleges indoka csak lehet annak, hogy más hasonló utazásaimra ez nem jellemző. Spanyolország maga nem lehet a magyarázat, mert voltam Teneriffén és Mallorkán is, melyek ugyancsak Spanyolországhoz tartoznak és szigetek is. Kérdésemre két választ is fontolóra vettem: Az első és talán a legfontosabb az az érzés lehet, hogy az ember felszáll Arlandában egy téli napon a repülőre, amikor a sötétség mellett még sok hó és hideg is lehet, és hat órával később kiszáll Las Palmas repülőterén napsütéses nyári melegben. Ez leírhatatlan érzés! A másik válasz pedig az ottani tartózkodásban rejlik. A séta Playa del Inglés és a maspalomasi Faro közötti strandon az Atlanti-óceán hullámai és a homokdűnék között csodálatos és felemelő. Aztán arra jutottam mégis, hogy nem, ez a két dolog *nem* elegendő magyarázat a számtalan visszatérésemre.

Mivel kielégítő válaszom továbbra sem volt, ezért kezdtem feltenni magamnak konkrétebb kérdéseket: Hogyan kezdődött az egész? Mi történt velem ott? Mit jelentettek és jelentenek ma is ezek az utazások számomra? Hogyha sikerül ezekre a kérdésekre megközelítőleg pontos válaszokat adnom, akkor lehet, hogy megkapom a választ az első és alapvető kérdéseimre is: *Miért?*

Az egész a hatvanas évek közepén kezdődött. Két személy járult nagyban hozzá ahhoz, hogy először odautaztam: A dán Simon Spies az olcsó utazásaival, és Jocó, aki még nálam is jobban imádta a napsütést. Kezdetben mindig együtt utaztunk. Azok az elképzeléseim, álmaim, amelyek a Kanári-szigetéről bennem éltek, a Gran Canariára történő első utazásnál összeomlottak. Pálmafák és virágzó környezet helyett egy rideg vulkáni eredetű sziget és egy szegény nagyváros várt bennünket. Azonkívül még az időjárás sem kedvezett. Télen nem érvényes a reklámokban hirdetett szlogen, hogy ez a hely a „napfény szigete”, hanem borús az ég, és esik az eső. Hogy valamivel agyonüssük ilyen körülmények között az időt, elúzzuk az unalmat, egyikünknek, el tudom képzelni, hogy én voltam az ötletadó, és ha igen, akkor csak viccnek szántam a felvetést, az az ötlete támadt, hogy menjünk el bordélyházba. Jocó mindjárt küldött is a recepcióhoz, hogy érdeklődjek a legközelebbi bordélyház után, amelyet ajánlani is tudnak. Kaptam egy címet, rendbe hoztuk magunkat, beültünk egy taxiba és odamentünk. A bordélyházban a madám fogadott bennünket, és amikor elmondtuk, hogy mi járatban vagyunk, mindjárt hívta is a lányokat. Ízlésünk szerint kiválasztottuk a legszebbeket, fizettünk, és követtük őket a szobájukba. Eddig minden a legnagyobb rendben volt, még én is úgy viselkedtem, mint egy olyan világfi, aki mást sem tett életében, mint bordélyokat látogatott. Amikor a szobába értünk, ami egyszerűen, csak a célnak megfelelően volt bútorozva, én egy székre ültem, ő pedig az ágyán foglalt helyet. Akkor jobban megnéztem a kislányt, és először döbbsentem igazán annak a tudatára, hogy hol is vagyok. Ráadásul ő mindjárt vetkőzni kezdett. Akkor már kezdtem furcsán érezni magam, és azt kérdeztem: „Te mit csinálsz?” Erre nyugodt, korrekt hangon válaszolt: „Előkészítem magam arra, amiért fizettél.” Megkértem, várjon a vetkőzéssel, és feltettem neki a következő és egyben utolsó kérdésemet az üzleti ügyünkkel kapcsolatban: „Mennyi ideig kell ilyenkor szolgálatnod?” „Maximum egy óráig” – válaszolta. Utána beszélgetési témát változtattunk, és engem inkább az érdekelt, hogy miért került ő oda ilyen fiatalon. Elmesélte, hogy Tenerifféről jött, 17 éves, 5 testvére van, és nagyon szegények. Szülei kitanították pincérnek. A képzés közben tanult meg angolul, hogy majd tudjon éttermekben dolgozni, és keresetével tudja majd családját is

anyagilag támogatni. A családja semmit sem tudott az igazságról. Ők abban a hitben éltek, hogy leányuk pincérként dolgozik.

Aztán kaptam egy-két hasznos tanácsot tőle arra, hogy rossz idő estén mit lehet ott tenni. Többek között azt is említette, hogy mennek minibuszok a sziget déli, napos részére, ha Las Palmasban rossz az idő. Kb. 45 perc elteltével megköszöntem a beszélgetést, a hasznos információkat, és mint egy nagyon elégedett vendég, elhagytam a szobát. Később Jocó „na, milyen volt?” kérdésére csak annyit válaszoltam: „Fantasztikus!”. Csak pár évvel később tudta meg az igazságot, amit aztán az egész magyar kolónia is megtudott, és persze jót nevetett raja. Talán még én is tudtam egy kicsit mosolyogni a saját sztorimon. Most, majdnem 50 év távlatából már biztos vagyok abban, hogy én voltam a kislány életének a legjobb és talán a legemlékezetesebb vendége. Még egy utolsó megjegyzést teszek ehhez a sztorihoz: nagyon nagy kár, hogy minden esetben nem tudtam a tanulságot egy tévedésből mindjárt mindörökre levonni úgy, mint ott, azon az esős napon Las Palmasban tettem.

A spanyolok rájöttek, hogy az érdeklődés a napfény, a fürdés és a meleg iránt nagyon megnőtt nemcsak a skandinávoknál, hanem Európa többi országában is. A sziget déli részének a kiépítése, amely a hatvanas években még kis halászfalvakból állt, hirtelen robbanásszerűen beindult. A falvak rövid időn belül turistavárosokká nőttek, mint például San Agustin, Playa del Inglés, majd később követte ezeket Maspalomas, Porto Rico és utolsónak Costa Meloneras is. Pszichológiai síkon akkor az történhetett velem, hogy az első negatív benyomásom a szigetről mindinkább feledésbe merült, és a pozitív változások, melyek évről évre felülmúlták elvárásaimat, teljesen megváltoztatták a korábbi véleményemet. Nagyon megszerettem ezt a szigetet.

A munkám nagyon sok utazással járt. A lelkiismeretem furdalását csillapítandó Cillával minden télen külön is elutaztam egy hétre a Gran Canariára. Ez azt jelentette, hogy teljes iram reggeltől estig. Megnézni a nap felkelését, végigsétálni a strandot, és esténként valahol hallgatni a zenét. Emlékszem egy hetünkre, amikor a Cashbah bevásárló központ mellett laktunk. A zene a hálósobánk ablakától 50 m-re éjjel 3-ig szólt. Cillának ez nem jelentett problémát, mert hallgatta a zenét, és csacsogásával egész éjjel szórakoztatott engem.

Egy másik alkalommal, amikor már tini volt, Cilla, a barátnője, Tove és én Maspalomasban voltunk. Velünk volt Jocó is akkori barátnőjével, Ilonával. Egy bungalóban laktunk, a lányok a biztonság kedvéért a hálósobában laktak, én pedig a társalgóban lévő vendégágyban aludtam. Első éjszaka kintről jövő kicsit

hangosabb beszédre ébredtem fel. Mikor kinéztem az ablakon, látom, hogy az éjjeliőr két, a lányokkal kb. egyidős fiút, akiket Cilla és Tove csempészett be, próbált kicsit emeltebb hangot használva kidobni. Lányomtól a következő „korrekt” magyarázatot kaptam: „Papa, neked, aki megszöktél a hazádból, tudnod kellene, hogy embereket nem lehet bezárni.” A hét hátralévő része aztán már problémamentes volt, nem lettek „bezárva” a hálósobába, hanem helyette én is együtt mentem velük minden este szórakozni. A végén még „szuperpapa” elnevezést is kaptam.

Cilla (1984)

Péter, Jocó és a szomszéd (1989)

A szigetnek vannak kevésbé kellemes jellemzői is, ami minden bizonnyal előfordul a többi népszerű turistahelyen is. Talán érthetőbb lesz, hogy mire gondolok, ha leírok egy esetet, ami velem történt valamikor a nyolcvanas években a Playa del Inglésen.

Egy este mentem a Playa del Sol szállodába, a svédek egyik legnépszerűbb szórakozóhelyére. Az utcán a bejárat előtt figyeltem arra, hogy két férfi kicsit erőszakosan próbálkozik egy 30 év körüli svéd nőt beültetni az autójukba. A nő határozottan ellenkezett, de feltételezésem szerint az alkohol vagy drog hatása miatt ezt nem tudta erőteljesebben kifejezésre juttatni. Egyből odamentem, és határozott, de személyes viszonyt kifejező hangon megszólítottam a hölgyet: „Kedvesem, mit csinálsz itt? Hol voltál? Egész este kerestelek!” A férfiak nagyon meglepődtek, és mielőtt valamit is mondhattak volna, mindjárt mondtam nekik: „Igen, ő az én feleségem.” Aztán erősen megfogtam a karját, és gyorsan elvezettem onnan. Amikor eltávolodtunk a férfiaktól, megkérdeztem tőle, hogy hol lakik. Szerencsére nem lakott messze. Séta közben megtudtam, hogy a férjével vannak szabadságon ott, aki egész nap mást sem csinált, mint ivott, és mire beesteledett, már aludt. Azért volt az este kint egyedül, hogy megbosszulja a férjét. Mikor a szállodájához értünk, nagyon hálás volt, és nem tudta, hogy köszönje meg a segítséget. Még arra is kész lett volna, hogy keltsük

fel a férjét, és meséljük el mindent, ami vele történt, de én csak annyit mondtam neki: „A legjobban úgy tudod megköszönni, amit érted tettem, hogy nem követed el többé ezt a hibát. Nem büntetheted a férjedet azzal, hogy rosszabb és veszélyesebb dolgokat művelsz, mint amit ő tett. Beszélj vele holnap! Az életben minden cselekedetnek van valami oka. Azt keressétek, és a rossz okot szüntessétek meg! Jó éjszakát!” Ez a jelenség sokkal gyakoribb a Kanári-szigeteken, mint az ember gondolná. Az egyik fő ok az olcsó alkohol. A szeszes italok olcsóbbak ott, mint Európában bármelyik repülőtéren a taxfree üzletekben.

2006-ban, amikor Anikó is csatlakozott a Gran Canariára való utazásaimhoz, végre volt szerencsém az egész szigetet megismerni. Ezt én már évtizedek óta terveztem, de valamilyen okból sosem sikerült megvalósítani. Részt vettünk egy egész napos kiránduláson, ahol négy különböző klímazónán utaztunk keresztül a sziget déli részén fekvő sivatagi klímától a trópusi esőerdőig. Elhaladtunk szép sziklaformációk mellett is, amelyeknek egyike Simon Spies nevét viseli. A Spies Resor (Spies utazások) nevű utazási iroda tulajdonosa valószínűleg ezt a megtisztelést azért kapta, mert rendszeres charterjárataival jelentősen megnövelte a szigeten a turisták számát.

Pár évvel ezelőtt voltam egy nosztalgiautazáson Las Palmasban. A változás számomra óriási volt mind a jó, mind rossz irányban. A város tisztább, szebb és szórakoztatóbb lett, de mégis úgy éreztem, hogy valami hiányzik. A városnak a lelke és a sármja veszett el. A legnagyobb pozitív változás Las Canterasszal, a híres strandjával történt. Tisztább és hosszabb lett.

Befejezésül még visszatérek a kezdetben feltett kérdésemhez: *Miért?* Még most is úgy érzem, hogy még valamilyen vonzerőnek kell lenni a szigeten, amiért jómagam is és mások is annyiszor visszatérnek oda. Egy dologban nagyon eltért a sziget mentalitása a többitől. Ott mindenki testben és lélekben az lehetett, aminek született. Ott nem kell másnak és másmilyennek lennünk, mint akik és amilyenek vagyunk. Hűek lehetünk önmagunkhoz, és ez teljesen egybeesik az én szabadságszerető, bohém mentalitásommal. És a legfontosabb számomra, amit Gran Canaria kínál, de a sötét és hideg svéd tél képtelen adni: *A napsütés!*

Még három utazásomat szeretném megemlíteni, melyek maradandó nyomot hagytak az életemben. Kezdem a természet egyik csodájával, a Grand Canyonnal (USA). Ott eltöltöttem több mint 24 órát. Az időjárás is kedvezett, így sikerült meglátnom az „árok” igazi arcát úgy, ahogy azt az Isten vagy a

természet kialakította. Az valójában igaz, hogy az „arcképét” befolyásolja a nap állása az égen, de ettől függetlenül mindegyik változata csodálatosan szép volt.

A második a Via Dolorosa és környezete Jeruzsálemben. Nem vagyok „túlságosan” vallásos, de amikor ott sétáltam, valami különleges érzés fogott el, amit magammal hoztam, és azóta is velem van.

A harmadik India, amely vegyes és ellentmondásos benyomást tett rám. Egy negatív és két pozitív impressziót említek meg. A legszomorúbb emlékem a Teréz Anya Gyermekotthona volt. Az első terem, ahová beléptem, egyben látogatásom utolsó állomása is volt. Ott már „nedvesek” lettek a szemeim, és nem tudtam a gyerekek szemébe nézni. A látvány emlékeztetett a saját gyermekkoromra, ami ugyan néha kétségbeejtő volt, de egyben a szebb jövő utáni álmokat is tartalmazta. Ott viszont csak kétségbeesést láttam. Annyi szegény embert, mint Indiában, sehol sem láttam a világon, de annyi igazán boldog embert sem a szegényekkel összehasonlítva. Emlékszem egy háromórás koncertre is, ami a „The drums of India” (India dobjai) nevet viselte. Ez olyan előadás volt, amely India összes tartományát képviselte dob, ének és/vagy tánc fellépésekkel. Még ma is libabőrös leszek, ha visszagondolok erre az előadásra.

Gondolkodásom néhány jellemző vonása

Politikai nézeteim

*”A hazug embert hamarabb utoléri,
mint a sánta kutyát.”*

Ez a magyar közmondás nagyon hasznos tanácsot tudott volna adni sok európai politikusnak az utóbbi években. Itt főként azokra az országokra gondolok, amelyeknek a vezetői a hazugság segítségével próbáltak hatalmat szerezni, vagy azon megmaradni. (Később visszatérek a példákhoz.)

Ha ma újra átgondolom a politikai hovatartozásomat, állásfoglalásaimat, jobban értem, mint 40 évvel ezelőtt, hogy miért szavaztam mindvégig csak a Moderaterna nevű (az évek során más néven is szerepelt) jobboldali pártra. Én egy kommunista diktatúrát hagytam magam mögött, ami természetesen, bizonyos határokon belül, érzelmileg a lehető legmesszebbre távolított el a baloldaltól. Ráadásul az első évtizedekben ebben még „segítségemre” is volt az akkori svéd kommunista párt, amely a szovjet kommunizmust rokonszenvesnek találta. Ha most tovább elemzem az akkori politikai hozzáállásomat azok után, hogy kommunista és diktatúra részeire bontottam a fogalmat, akkor mindjárt kiderül, hogy számomra az ellenszenves természetesen a *diktatúra* volt. A kommunizmus ellen akkor sem volt, és főként most már nincs semmiféle neheztelésem, inkább egy naiv álomnak fogom fel, és utópiának tekintem. A mai társadalmunk minden hozzátartozó „nemes emberi” tulajdonságával együtt, amit az utóbbi időkben bizonyított, nagyon messze van egy idealizált, egyenjogú társadalomtól. A svéd szocialista pártot viszont nagyon tisztetem, és bírja minden elismerésem. Nemcsak azért, mert a harmincas évektől folyamatosan közel 40 évig kormányuk irányította az országot, hanem főleg az elért eredményeiért. Egy szegény osztálytársadalomból jóléti országot teremtettek. A legutóbbi két választáson már meggyőződésből és nem érzelmileg szavaztam annak ellenére, hogy a konzervatívok politikája nekem mint nyugdíjasnak, nem képviselte az érdekeimet. Az, hogy a szocialisták veszítettek az utóbbi két választáson, azon múlt, hogy nem volt elég bizalmuk a választóknál. Senki sem használta sütéshez olyan élesztőt, aminek a szavatossága már rég lejárt. Néhányan, főként vezető pozícióban lévő svéd szocialista politikusok, elfelejtették, hogy a politikai szakmának is van szavatossága, és annak lejárta megújulást követel.

Sokszor hallom a kifejezést, hogy engem nem érdekel a politika. Hogyha politikusi pályára gondolnak, akkor meg is tudom érteni a dolgot. Engem sem érdekelt soha aktívan a politika szférája, de a társadalmi jellegű kérdések mindig fontosak voltak számomra, és indirekt módon azok a politikához is tartoznak. Az egész társadalmat a politikai döntések formálják, ezért minden választáson részt vettem még akkor is, ha döntéseimet nem az eszem, hanem a szívem diktálta. Úgy gondolom, hogy a demokrácia érdekében mindenkinek részt is kellene vennie a választásokon. Sajnos, sokan hozzám hasonlóan „öröklük” a politikai nézeteiket anélkül, hogy átgondolnák annak tartalmát és következményeit.

Személyes véleményem a svéd politikáról röviden összefoglalva a következő: Egy terület, a bevándorlási politika kivételével egészében nagyon meg vagyok elégedve a különböző kormányok munkájával. A kisebbségek integrációs politikája, amiről több ország már nyíltan beszél, Svédországban is kudarcot vallott. Ennek fő oka a számtalan hibás döntés a bevándorlásért felelős politikusok részéről. Sokszor a rövidtávú megoldásokat választották, aminek az eredménye a „majomszeretet” lett még az érintettek számára is. Ezek már úgyannyira gyökeret eresztettek a társadalomban, hogy orvoslásuk, ha egyáltalán lehetséges még, hosszú időt vesz majd igénybe.

Sokszor hallani Svédországban a „megvetem a politikusokat” kifejezést. Nagyon is megértem ezt, a politikusok abszolút nem tartoznak nekem sem a kedvenc személyeim közé. Mi itt szerencsések vagyunk, mert a svéd politikusoknál vannak sokkal rosszabbak is, például akiket én nagyon jól ismerek, a magyar politikusok. Sajnos, közöttük több példát is tudnék említeni. Mielőtt a részletekre térnék, idézek egy részletet Ranschburg Jenő professzor cikkéből, amit 2011 elején publikált⁸. (Két hónappal később, március 10-én meghalt.)

„Ranschburg Jenő: A szemét ott ül a Parlamentben

A demokrácia jó. Az összes bajával, ezzel az undorító korrupcióval, ezekkel a szarházi politikusokkal is. Úgy képzelem én ezt az egészet, hogy van egy rettenetesen nagy pocsoló, amit valaki egy bottal felkavar, és hihetetlen mennyiségű szemét jön föl a felszínre – a szemét ott ül a Parlamentben. Húsz éve még inkább ott ült, azóta valami kis tisztulási folyamat azért lezajlott. Még további évtizedek kellenének, kellett volna, hogy leülepedjen a mocsok”.

Elvileg nem szeretek kategorikusan elítélni embercsoportokat olyan egyoldalúan, mint ő teszi, mindig van kivétel, ha kevés is, de én mégis el tudom

képzelni a lehetőségét annak, hogy majdnem igaza van. Amit itt idéztem, az csak a korrupcióról és a politikusokról szól, (az írásában van más kritika is), de ez a kettő nagyon szorosan összefügg. A politikusok hozzák a törvényeket, és ha azok tele vannak „kiskapukkal”, akkor naiv elképzelés, hogy azokat a korrupt emberek nem fogják majd megtalálni. Ami még ennél is rosszabb, ha feltételezhető, hogy maguk a politikusok hátsó szándékkal is alkotják a törvényeket.

A Szovjetunió összeomlása után a keleti blokkhoz tartozó országok sorban egymás után szabadok lettek. Az előző magyar kormány is közel állt ahhoz, hogy bevezesse az országban a sokszor emlegetett rendszerváltozást, vagyis a többpártrendszert. A kormány meghívta az ellenzéket „kerekasztal-beszélgetésre”. Ezeken a beszélgetéseken változtatták volna meg az alkotmányt, és az azzal kapcsolatos rengeteg törvényt. Akkor nagyon kevesen, vagy talán még senki sem tudta elképzelni azoknak a hosszú távú következményeit. A végeredmény egy olyan kompromisszum lett, amit majd szükség esetén át fognak dolgozni. Ez más országokban többé-kevésbé meg is történt, de Magyarországon nem. A különböző pártok nem tudták, vagy tán nem is akarták megváltoztatni az alkotmányt, ezért Magyarországnak még 2010-ben is egy elavult, ideiglenes alkotmánya volt, ami lehetővé tette a korrupciót.

A korrupció mellett 2002-ben még az Isten is megáldotta az országot egy populista kormánnyal, amely betartotta a választási kampányban tett ígéreteit, és görög módra szórta maga körül a kölcsönökből felvett pénzt. Mint azt Jelasity Radován mondta az ATV-nek adott egyik interjújában⁶: Az, hogy a politikusok ígéretnek, az egy dolog. Ez beletartozik a politikus fogalmába, és ez nem baj. A baj akkor kezdődik, ha azokat az ígéreteket, amelyekre nincs fedezet, be is akarják tartani, folytatta a gondolatot. Erre konkrét példa az előbb említett „görög tragédia”, ami a tévében majdnem naponta játszódik le előttünk. A görög politikusok nemcsak végigvittek gazdaságilag nem finanszírozható reformokat, hanem még hazudtak is, hogy bekerülhessenek az eurozónába. Csak idő kérdése volt, hogy mikor lepleződnek le, (lásd a közmondást az alcím mottójában).

A következő választásokon 2006-ban a kormány az ország gazdasági állapotával kapcsolatos hazugságok segítségével újra bizalmat kapott szavazóitól. A miniszterelnök, Gyurcsány Ferenc többek közt a választások előtt azt állította, hogy az ország gazdasága „dübörög”, amikor a költségvetési hiány valójában a GDP 10%-a felett volt. „Hazudtunk reggel, éjjel meg este” – ismerte el a hazugságait később az elhíresült öszödi beszédében (lásd megint a

közmondást). A hiba itt az volt, hogy ő utána nem vállalta a következményeket és az azzal járó felelősséget. Svédországban és a legtöbb nyugati országban a politikusok már sokkal kisebb bűnökért lemondanak. Gyurcsány, mint aki jól végezte dolgát, megvárta, hogy az ország a szakadék szélére kerüljön. Mert ez történt. 2002-ben az ország adóssága a GDP 54%-a volt, ami 2010-re 81%-ra emelkedett. Személyes megjegyzésként teszem hozzá, hogyha Gyurcsány az öszödi beszédét nem sunyi, hazug ember módjára „titkos falak” között mondta volna el, hanem a Parlamentben, akkor ma büszke lehetne magára, mert kevesebb gazdasági kárt okozott volna az országnak, és ami még ennél is fontosabb, Magyarország nemzetközi hírneve jobb lenne, mint amilyen ma. Ehhez Orbán Vikornak Magyarország uniós elnöksége alatt mutatott gőgössége sem járult hozzá. A 2010-es választásoknak a várható kimenetele csak FIDESZ-es győzelem lehetett. Az, hogy a győzelem kétharmados lett, nem Orbán rendkívüli érdeme, hanem Gyurcsány bizonyított alkalmatlansága a miniszterelnöki posztra, amit ő utólag maga is elismert.

Ha már Orbán Vikornál, Magyarország jelenlegi miniszterelnökénél tartok, van ehhez is néhány gondolatom. Abban biztos vagyok, hogy eddig mint miniszterelnök jobb volt, mint az előtte lévő három, talán még beleértve önmagát is, azt is mondhatnám, hogy négy. Egy dolgon viszont sokáig töprengtem: Hogyan lehet az egykulcsos adó igazságos? Az biztos, hogy egyszerű, de ugyanolyan egyszerű a kétkulcsos is. Leegyszerűsítve a dolgot Svédországban: mindenki százalékban ugyanannyit fizet, ami a kommunális adó, de egy bizonyos évi jövedelem után hozzájön még egy ugyanolyan egyszerű állami adó is. Én ezt a „kétszer egykulcsos” adót fizetem évtizedeken keresztül, de se komplikálnak, se igazságtalannak nem érzem. A miniszterelnöki egyszerű, igazságos adózást elfogadnám azzal a feltétellel, ha minden ember a társadalomban ugyanazokkal a feltételekkel születne, és a kereseti különbségek csak a személyes elhatározáson múlnának, vagyis azon, hogy valaki akar-e dolgozni vagy sem. Egy államban viszont vannak emberek, akik már születésüktől fogva nem képesek részt venni a közös költségekben. Miért terheljük még meg ezek a költségek is a szegényeket?

Befejezésül még szeretnék visszatérni a rendszerváltozásra, vagy ahogy még ma is sokan nevezik, a *rendszerváltásra*. Ezt a szót, az utolsó húsz év eredményeit ismerve, ma még jóindulattal sem tudnám elfogadni. Abban a formában és ütemben, ahogy az egész végbement, az emberek álmainak és elvárásainak a beteljesedése halálra volt ítélve. Nem lett volna szabad egyik napról a másikra beengedni az országba a „vadkapitalizmust”. A demokrácia jó,

összes bajával együtt, mint Ranschburg Jenő írta, de nem működik felelősségérzet nélkül. Figyelembe kellett volna venni a társadalom mentális érettségét és a gazdaság mindenkori helyzetét. Nem lett volna szabad annyi munkahelyet egyszerre megszüntetni stb. Akkor nem lett volna annyi szegény ember, mint ma van, de annyi túl gazdag sem. Összehasonlításként megemlítem a kínai rendszer jelenlegi változását, amely jó irányba és gondolom, jó ütemben is megy, de természetesen szigorúan elítélem az emberi jogok megsértését. Magyarország kapott egy második esélyt a 2002-es parlamenti választásoknál. Németh Miklós, az előző rendszer utolsó kormányának volt miniszterelnöke, 1991-ben távozott a magyar politikából. 2000-ig az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank egyik alelnöke volt. Külföldről való hazatérése után újjászületett politikai érdeklődése. A tévének adott egyik interjújában beszámolt kéthónapos „országjáró körútjáról”. Nyilatkozatában nagyon bírálta, hogy nem veszik a kormányok eléggé figyelembe a nép akaratát. Azt is határozottan kijelentette, hogy ha az MSZP akarja, szívesen visszatér miniszterelnök-jelöltnek. Az ezt követő interjújában már nem volt kritikus, de politikai ambíciói is elmaradtak. Nagyon elszomorított, amikor megtudtam, hogy az MSZP miniszterelnök-jelöltje nem Németh Miklós, hanem Medgyessy Péter lett. Egy közgazdász, aki semmiféle komolyabb politikai háttérrel nem rendelkezett. Az indokát a hirtelen változásnak akkor még nem tudtam, de most már sejtem. Németh Miklósnak, aki már a miniszterelnöksége ideje alatt bizonyította kompetenciáját a határozott és felelősségteljes döntéseivel, a politikai nézetei nem egyeztek a párt akkori érdekeivel. Pedig külföldről is nagy szimpátiát és elismerést élvezett, ami egy ország számára nagyon fontos. A banknál szerzett tapasztalatai is bizonyára segítették volna az ország vezetésében. De, sajnos, mindez már csak „eső után köpönyeg”.

A személyes politikai nézeteimet már korábban kifejtettem, de még van egy általános megjegyzésem is. A magyarországi politikai „kettészakadás” egyik fő oka nemcsak az, hogy a társadalom két, baloldali és jobboldali politikai csoportból áll. Ez így van itt is, és sok más országban is a világon. Amíg itt ezt legtöbbször elfogadjuk, és egymás véleményét respektáljuk, addig Magyarországon nagyon sokan csak a saját politikai nézeteiket tartják helyesnek, és aki ezzel nem ért egyet, az ellenség és azt gyűlölni kell. Ha csak egy párt lenne, amellyel mindenki egyetértene, akkor nem lenne semmi baj. De addig, amíg két ember különböző tulajdonságokkal rendelkezik, és eltérő nézeteket vall, nem fogunk közmegegyezésre jutni, ezért változást ne is várjunk.

Fogadjuk el inkább a Bagdy Emőke által idézett tanácsot¹ „*Velem sincs minden rendben, veled sincs minden rendben, és ez így van rendben!*”

A svéd és a magyar társadalom néhány összehasonlítás tükrében

Svédország és Magyarország életemet egyformán meghatározó két ország, és mindkettő nagyon közel áll a szívemhez, ezért szeretném e két ország társadalmának általam fontosabbnak tartott területéről, azok működéséről néhány gondolatot kifejtani. Egy társadalom működése nagyon összetett, és annak megítélése sem egyszerű. Ezért a célom nem az elemzés, hanem csak reflektálni kívánok a kiválasztott területekre az egyéni meglátásaim szerint, ami azzal jár, hogy helyenként szubjektív is leszek. Ezt vállalnom kell, de még attól sem riadhatok vissza, hogy itt a kritikusabb „szememet” az eddigieknél jobban használjam még akkor is, ha az nem lesz szimpatikus. A választott témák – ahol a két ország közötti különbség és a kritikai hangnem dominál majd – a következők:

- A szülői nevelés
- A társadalom működése: az oktatás, az egészségügy helyzete és a hivatalos ügyek intézése
- A sajtó és a televízió
- A kulturális élet
- Az elégedetlenség és a dolgokhoz való viszonyulás

A szülői nevelés

A szülői nevelésnek óriási a jelentősége mind az egyén, mind a társadalom szempontjából, és ebben nagy a különbség a két ország között. Magyarországon a szülők (főként az anyák) túlzottan is ragaszkodnak a gyerekekhez, és mindent elkövetnek, hogy a gyerek, ameddig csak lehet, maradjon a közelükben. Ez tulajdonképpen természetes az emberi fajnál, ahol az önállóvá válás kezdeményezése a serdülő gyerekekre hárul. Ez Svédországban is megvan, de itt már van egy kis behatás a főként északon élő jávorszarvasok életmódjából. A jávorszarvasoknál a borjú nagyon ragaszkodik az anyjához, de kb. egy év után, amikor újra vemhes lesz a tehén, mindent elkövet azért, hogy megszabaduljon a borjától. (Ebből kifolyólag sok közúti baleset is van.) Tehát Svédországban sokkal nagyobb a tudatosság abban, hogy a gyereket minél hamarabb önállóvá

tegyék. Ez részben valószínűleg a gazdasági helyzettel magyarázható. Magyarországon meglátásom szerint sok szülő még akkor is görcsösen fogja a gyereke kezét, amikor már rég el kellett volna engednie. Eddig még talán minden rendben is van, hát isten neki, különbözőek vagyunk, de a szülő-gyerek viszonyt tovább elemezve van más különbség is.

Lényegesen többen vannak olyan szülők Magyarországon, akik próbálják a saját életükben nem vagy kevésbé sikerült álmaikat a gyerekeik által megvalósíttatni. Ennek aztán olyan utóhatása is lehet, hogy *azt* a gyereket sok esetben favorizálják, amelyik kiszemelt ennek az álomnak a valóra váltására. Ez sem lenne még olyan nagy baj, hogyha a gyerek erről nem tudna. Láttam Magyarországon olyan példát is, hogy a kiválasztott gyerek többnyire csak dicséretet, a másik meg csak szidást kapott, ami nagyon szerencsétlen helyzet, mert önmagát beteljesítő jóslatként működhet. Ez Svédországban szerintem elképzelhetetlen.

Magyarországon a szülői nevelésben van még egy dolog, ami nagyon eltér a svédétől. Ez megint csak főként az anyákat érinti. Főleg ők azok, akik sokkal jobban próbálják irányítani gyerekeiket, mint a svéd szülők. (Ebben lehet némi szerepe a két ország közötti történelmi fejlődés és a gazdasági helyzet különbségének is.) Itt két kulcsszó, a *törődés* és a *beavatkozás* értelmezéséről van szó. Mivel mindkét nyelvet anyanyelvi szinten értem, az egyik szó jelentésében nagyobb különbséget érzek a két nyelvben. A *törődés* nagyjában ugyanazt jelenti és ugyanolyan szimpatikus mindkét nyelvben, de a *beavatkozás* a svédben sokkal negatívabb, mint a magyarban. Ez a különbség a gyakorlatban is megmutatkozik, ugyanis Magyarországon sokkal jobban beavatkoznak a szülők a gyerekeik életébe, mint Svédországban. Sajnos Magyarországon ismerek olyan szülőket is, akik a gyerekeknek a „segítségüket” olyan formákban tették, amit már majdnem „megvásárlásnak” is nevezhetnénk. A személyes véleményem az, hogy ez már nem más, mint a majomszeretet egyik változata. Van azonban olyan szempont is, ahol Magyarországot tenném Svédország elé. Magyarországon a szülők nagyobb figyelmet fordítanak gyermekeik pályaválasztásának a segítésére, és ez helyes, mert a gyerek sok esetben nem elég fejlett ahhoz, hogy az életsorsával kapcsolatos kérdésekben tizenévesen önállóan döntésre érett legyen. De vannak melléfogások is, amikor a szülők mindent elkövetnek, hogy gyereküknek legyen diplomája vagy szakmája anélkül, hogy figyelembe vennék gyerekük tehetségét és érdeklődését. Egy példát említek. Pár évvel ezelőtt egy szép nyári napon elmentem a Teaházhoz egy korsó sörre. Nagyon kevesen voltak, és az egyik férfival, aki ránézésre

teljesen idegen volt számomra, lassan szóba elegyedtünk. Megtudtam tőle, hogy gépészmérnök, természetszerető és Hercegszántó legkisebb településén, Hódunán lakik. Azt kezdte mesélni, hogy van egy fiú a faluban, aki felhívta magára a figyelmet. Vett egy öreg, nádas házat, és azt saját maga tatarozza és alakítja. Most már majdnem elkészült vele, és a falu egyik legszebb háza lett belőle. Amikor látta a mosolyt az arcomon, megkérdezte: „Ismeri a fiút?” Gyorsan válaszoltam, hogy *igen, ismerem*. Azt már nem mondtam el, amit még tudtam róla, hogy a szülei olyan szakmára beszéltek rá és tanították ki, ami mára már kihalt. Azt is el tudom képzelni erről a fiúról, hogy kellő segítség és a képességeinek megfelelő oktatás mellett kiváló építész lehetett volna belőle.

Végül a svéd szülő-gyerek kapcsolatok jobb megértésére idézek Jan Carlzon, a híres közgazdász és menedzser, a „Lapítsd le a piramist!” című könyv szerzője nemrég adott interjújából. 2011-ben ünnepelte 70. születésnapját. Gondolom, azon a napon nagyon sok szép szót és kedves mondatot hallott, de interjújában mégis csak egyet említett meg. A 15 éves fia köszöntő beszédének egy részét idézte: „Papa, te nem a hajó kormányosa vagy, ami engem irányít, te a vitorlám vagy, ami engem visz előre⁹.” Mint szülő, én is büszke lennék ilyen szavak hallatára.

A társadalom működése:

az oktatás, az egészségügy helyzete és a hivatalos ügyek intézése

Az oktatás működése a gyerekeknek ugyanolyan fontos, mint a szülői nevelés, de a társadalom szempontjából talán még többet jelent. 2009-ben, amikor elkezdtem olvasni Pistáék könyvét³, ami a Kecskeméti Főiskola hallgatói tanulással kapcsolatos motivációiról szól, szinte sokkot kaptam, és a tények nagyon elszomorítottak. A helyzetet még tragikusabbá teszi, hogy mindaz, amit olvastam a diákok saját véleménye önmagukról. Még az sem tudott vigasztalni, hogy ez talán nem is igaz, mert szociológiai, vagyis tudományos adatfelvételen és elemzésen alapuló kutatás eredménye, tehát sajnos az. A könyv tele van negatív megállapításokkal, amelyekből csak egyet idézek: *„Diplomások akarnak lenni, bár sokuknak nincs, mert nem lehet határozott elképzelése arról, hogy mit szeretne, mit fog a végzés után csinálni. Tanulni nem szeret, nem tud elsőéves hallgatóink túlnyomó része. Sokan gondolják, a diplomát is majdcsak megkapják úgy, ahogy életükben eddig szüleiktől, a társadalomtól megkaptak sok mindent anélkül, hogy nekik ezért áldozatot kellett volna hozniuk.”* Az utolsó mondat utal a szülői neveléssel kapcsolatos „majomszeretetre”, ami sokak számára sorsdöntő jelentőségű is lehet. Ezek a sorok, gondolom, nemcsak

a kecskeméti hallgatókra érvényesek, hanem többé- kevésbé az ország más felsőoktatási intézményeire is, sőt talán még mondhatnám azt is, hogy jellemző az egész magyar társadalomra. Ez így nem mehet hosszú távon, ezen változtatni kell, de a kérdés az, hogy hogyan? Pista részben megadta a választ a kecskeméti találkozónkon tartott előadásában⁴: „*Változás kell, de hiába változtatsz, ha te magad nem változol.*”

Magyarország és Svédország között az oktatást és az azt követő munkába állást illetően a szülőkkel kapcsolatban még egy összehasonlítást kell tennem. Svédországban a már említett okok, a szülői beavatkozás mellőzése miatt nincsenek a gyerekek rászorulva a szülők anyagi támogatására, mert a tanulás ideje alatti költségeket fedezi kisebb részben az ösztöndíj, és nagyobb részben a diákkölcsön, amely sokkal kedvezményesebb, mint a többi hitel. De, ezek feltételekhez vannak kötve: Ha egy képzésnek 7 félév az ideje, azt nem lehet elhúzni 12 félévre⁴, mert akkor nincs se ösztöndíj, se kölcsön. Nagy a különbség az oktatás céljában is. Amikor Szveti készült az egyetemi felvételt, belenéztem a felkészüléshez szükséges anyagba. Tele volt elmélettel, „magolni” való dolgokkal. Az általam szervezett vizsgákon, mind az egyetemen, mind a főiskolán hallgatóim minden segédeszközt használhattak, (mert a későbbi munkahelyükön is ott vannak ezek a környezetükben), kivéve számítógépet és/vagy egy „barátot” nem. A feladatok, példák megoldásához viszont a józan ész nélkülözhetetlen volt. A munkahelyi követelményekben is van különbség. Amíg Magyarországon a diploma elsőrendű és sok esetben abszolút követelmény, addig a svédeknek a diplomát legtöbbször csak az első alkalmazásnál kérik. Utána már csak a tudás számít, ami viszont dokumentálva van a „munkabizonyítványban”, amit a munkaadó köteles adni, és senkit se érdekel különösebben, hogy mi a végzettség. Még magasabb szintű munkáknál is, ha a doktorátus követelmény, sokszor „PhD vagy *annak megfelelő tudás*” szerepel. Tehát a hangsúly, főként a magánszektorban, a tudáson és nem a papíron van.

Az egészségügygel kapcsolatban csak annyit tudok és akarok mondani, hogy ezen a téren megint bizonyos szempontokból óriási a különbség Magyarország és Svédország között. Itt sem fogok a problémák részleteibe merülni, mert sok minden számomra ismeretlen és túlságosan komplikált. Ezért inkább csak példákat említek. Amíg nálunk a „hálapénz” korrupciónak számít és büntetendő, addig Magyarországon már egy fél évszázada az orvosi fizetések kiegészítője. Szerintem ez a magyar egészségügy legsiralmasabb része! Ez a szisztéma mindkét fél számára megalázó és elfogadhatatlan. A betegnek, ha van

is biztosítása, az a „csúszópénzre” nem érvényes. A hálapénzre nincs szabály, és adása titokban, szorongva történik. Az orvos számára is megalázó, de elfogadja, mert ez szerinte hallgatólagosan jogos része fizetésének, mert csak a hivatalos fizetésükből sokan nem tudnak megélni. Azt sem értem, hogy a rendszerváltozás óta egy kormány sem akart vagy tudott ezen változtatni.

Az orvosi kar az ittenihez hasonlóan valószínűleg Magyarországon is három részre osztható. Vannak a nagy tudású doktorok, a követelményeknek megfelelő orvosok és a harmadik részük, akiket nem a hivatás, hanem a (valószínű anyagi) érdek vezetett az orvosi diplomához. Az első csoporthoz tartozókat igazolják az orvosi Nobel-díjak és a jelenleg nagy számban működő nemzetközileg elismert doktorok. Az igazán aggasztó a harmadik csoport, és azoknak az orvosi kar egészéhez viszonyított aránya. Nem mondható az sem szimpatikusnak, hogy amikor az egész ország küzd a válsággal kapcsolatos anyagi helyzettel, sokan a megélhetés határán tengetik életüket, akkor a társadalom egy része hirtelen drasztikusan magas fizetésemelést követel. Azzal egyetértek, hogy ez jogos követelés lenne és lett volna, ha nem lenne hálapénz. De hány százalékuk mondana le arról az adómentes keresetről, ami eddig természetes volt számukra? Azok az orvosok pedig, akiket vonz a nyugati államokban létező többszörös fizetés lehetősége, nincsenek tisztában azzal, hogy azért nagy áldozatokat kell hozni. Már a rendszerváltozás előtt, amikor Magyarországon megkérdezték tőlem, hogy mi a véleményem a svéd meg a magyar életszínvonalról, a válaszem nem volt egyértelmű. „A létezési színvonal Svédországban magasabb, de az életszínvonal itt jobb” – szoktam mondani. Nem tudom, hogy eléggé érthető volt-e ez akkor, de ma is ez lenne a válaszem, ha az orvosi kar kérne véleményt tőlem.

Itt ki szeretném fejteni a személyes véleményem arról, hogy mit jelent egy jó orvos a beteg számára. Házi orvosom, dr. Monica Christiansson, aki 2012. január 1-jén megy nyugdíjba, 19 éven keresztül évente kétszer találkozott velem, és kivétel nélkül minden alkalommal éreztem, hogy *törődik* velem. Abban is biztos vagyok, ha véleményem szubjektív is, hogy ezek a találkozások jó befolyással voltak az egészségi állapotomra. Monica, köszönet mindenért!

Még szeretnék kitérni a vizitdíjról történt szavazásra, ami 300 forintról szólt. Ez kevesebb, mint 10 svéd korona. Az én itt tartózkodásom alatt Svédországban mindig volt vizitdíj. Jelenleg ha a házi orvosomhoz megyek általános problémákkal, az 150 korona alkalmanként, és a szakorvosoknál a vizsgálat vagy a beavatkozás, mint például a szürke hályog operációm, 300 korona, de senkinek se kell egy 12 hónapos periódus alatt többet fizetnie 1100 koronánál.

A gyógyszerek sem kerülnek 12 hónap alatt többbe, mint 2200 korona. Itt betegnek és szegénynek lenni jobb és olcsóbb, mint Magyarországon, és a rendszer igazságosabb is, (pedig nem „egykulcsos” mint az adózás Magyarországon jelenleg), mert van egy még mindenki számára megfizethető felső határ, és senkinek sem kell hátrányt szenvednie az egészségügyi ellátásban azért, mert nem tud hálapénzt adni. Hallottam, hogy ma Magyarországon a jelenlegi helyzet jellemzésére elfogadott megállapítás: ne légy beteg, de ha mégis az leszel, akkor legyen sok pénzed vagy az egészségügyben protekciód, és ha egyik sincs, halj meg gyorsan.

Összehasonlítva a két országban az embereknek mind a hivatalos, mind az egyéb jellegű általános ügyei intézési folyamatát és gyorsaságát, Magyarország marad alul. Ezt annak ellenére merem állítani, hogy ott csak a bankokkal és a mobiltársaságokkal volt ilyen jellegű kapcsolatam. Egyetlen példát említek, ami erről elmond mindent. 2010. október végén szokásosan egy hetet Budapesten tartózkodtam. Utolsó este, amikor én ott ünnepeltem, ugyanabban az időben, 8 óra 50 perckor Uppsalában egy nyilvános parkolóban felgyújtották az autóm. (Bizonyos körzetekben, Svédországban is hasonló a problémák, mint Franciaországban, Londonban vagy Berlinben, csak ritkábban és kisebb mértékben fordulnak ilyen vandál esetek elő.) Hazajövetelem után másnap mentem az autómhoz, hogy valahová induljak. Mindjárt láttam, hogy az autóm motorháza teljesen ki volt égve, és hívtam az uppsalai rendőrséget. Ott már mindenről tudtak, és mondták, hogy mert nem találtak meg, a rendőri feljelentést saját hatáskörükben megtették helyettem, el is küldték a címemre, és ha megkapom, küldjem el a biztosítómhoz. Megkaptam és továbbküldtem. Közben pár nap múlva már a biztosítótól visszajött az általam befizetett időszakra járó és az aktuálisan eltelt időszakra esedékes összegek különbözete, mivel a biztosítást már nem fogom ezután használni, mert megszűntem ennek az autónak a tulajdonosa lenni. Ugyanez történt az adóhivatalnál is, ahova az autóm utáni évi adót befizettem. Mindketten visszautalták a pénzt arra a bankszámlámra, ahonnan én hozzájuk Interneten átutaltam. A szerencsétlenség után kb. három hétre felhívott a biztosítótól az, aki a károk felbecsülésével foglalkozik. Megmondta, hogy szerinte mi az értéke az autómnak, és megkérdezte, mit kérek én. Azt is hozzátette, hogyha mi nem tudunk megegyezni, akkor az ügy megy tovább egy „semleges” szakértőhöz. Kértem egynapos gondolkodási időt. Másnap felhívtam, és jóváhagytam a kártérítés összegét, ami után már csak annyit kérdezett, hogy melyik számlára küldje a pénzt. Megadtam a számot, és 24 órán belül a pénzüsszeg a bankszámlámra

került. Négy rövid telefonbeszélgetés, semmit sem kellett kitöltenem, sőt még alá sem írom, és három hét alatt minden automatikusan, problémák nélkül elintéződött. Ez volt az egyetlen pozitív a sztoriban, de ez enyhítette a kárt és a kellemetlenséget. Az autóm valószínű, hogy a „roncstemetőbe” vitték, nekem meg megmaradt az autó pótkulcsa emléke.

A sajtó és a televízió

A magyar sajtóval kapcsolatban a kritikám a politikai újságírókkal szemben a legélesebb, mert sokan nem hajlandók elfogadni az újságírói szakma alapvető követelményét. Nagyon sokan közülük nem politikáról írnak, hanem politizálnak. Ezt a „szakmát”, amely tulajdonképpen hivatás, nem erre találták ki, erre a célra van most már több párt is Magyarországon. Svédországban évtizedeken át felváltva, rendszeresen olvastam a két legnagyobb napilapot, a Dagens Nyhetert és a Svenska Dagbladetet. Annak ellenére, hogy eltérő volt a politikai beállítódásuk, mégis csak a politikáról írtak, és ami a legfőbb, hogy a tényekhez tartották magukat.

Egy dolgot, az oknyomozó újságírást nagyon hiányolom Magyarországon. Úgy tűnik számomra, hogy ez a szó a magyarban csak egy idegen nyelvből átvett fordítás, de a svéd sajtóval összehasonlítva, amely már évtizedek óta ezt gyakorolja, Magyarországon ennek gyakorlati jelentősége nincs. Ennek köszönhető többek között az, hogy Fredrik Reinfeldt jobboldali kormányának három minisztere már a megalakuláskor lemondott, amikor kiderült, hogy nem tiszta a múltjuk. Bűnük, a tévéadó nem fizetése és a babysitter feketén történő alkalmazása, már régen elavult. A sajtó nagyon rövid idő alatt ugyanígy feltárta a nemrég újonnan kinevezett szocialista párti elnök, Håkan Juholt hanyagságát, ami nem büntetendő ugyan, de már eddig is sok kárt okozott a pártnak. Ez az ügy még nincs lezárva. Ehhez hasonlóan Magyarországon is a rendszerváltozás idejétől kezdve az oknyomozó újságírás nagyban hozzájárulhatott volna a rendszer átalakulásához azáltal, ha rámutatott volna az átalakulóban lévő rendszer hiányosságaira, például a számtalan „kiskapura”, ami segítségükre lehetett volna a törvényhozóknak.

Csak egy pár szót a tévékben szereplőkről. Gondolom, ők is képzett újságírók. Két csatornáról van tapasztalatom, azokról, amelyeket rendszeresen nézek. A műsorvezetőknek van egy közös jellemzőjük, ami valószínű kulturális örökség, hogy amikor interjút készítenek, ők már mindent tudnak előre. Ez jó, de a kérdéseik előtt el is mondják azt, amit majd hallani fognak, így az interjúalanynak elvileg elég csak igent vagy nemet mondani. Erre az egyik

legjobb példa a svéd nagykövet asszonnyal a svéd nyugdíjjal kapcsolatban készített interjú volt. Az egyből kiderült, hogy a rendszer rettenetesen komplikált, és még egy nagykövet számára is érthetetlen, de a legfőbb érdemeiről nem esett szó. Kit érdekel, hogy mennyire komplikált, ha fenntartható és jó. Több mint tíz éve vagyok nyugdíjas, de még eddig nem panaszkodtam a svéd nyugdíjrendszerre annak ellenére, hogy az utóbbi években a gazdasági válság hatásai engem is érintettek. Ez is része a rendszer fenntarthatóságának. Ezek kivételével a stáb profi és kellemes társaság. Főként a Duna TV tesz sokat a népszerűségéért, amit három nemzetközi díj is bizonyít. Barkó Juditot név szerint is ki kell emelnem a sok kellemes személyiség közül.

A kulturális élet

Végre egy olyan társadalmi szféra, amiben Magyarország elhagyja Svédországot. Mindegy, hogy milyen szinten nézzük, Magyarország mennyiségben és minőségben is felülmúlja az ilyen itteni tevékenységeket. Ha vesszük a legalacsonyabb szintet, a falusi kultúrcsoportokat, amelyek már gyerekkoromban működtek a falumban. Dorányi János iskolaigazgató vezette színjátszó csoportban nekem 1954 őszén egy nagyon rövid „színészi karrierben” volt részem. Főszerepet játszottam a Kádár Kata című balladában, amelyben a gazdag Gyulainé fia voltam, aki beleszeretett egy jobbágy lányába, a gyönyörű Kádár Katába, akit egykorú volt osztálytársam, Anica alakított. Ez volt életem legjobb és legkönnyebb szerepe, hiszen nem kellett „színészkednem”, mert valóban olyan szerelmes voltam Anicába, mint egy ágyú. (Hogy miért ezt a hasonlatot használja a szólásmondás, nem tudom, és azt sem, hogy egy ágyú milyen szerelmes.) Énekkarok, színjátszó- és/vagy tánccsoportok minden korosztályban folyamatosan működtek a falvakban, és sok helyen hagyományörzőként ma is működnek. (Hercegszántón a „Veseli Santovcani” Nemzetiségi Hagyományörző Egyesület 2011. augusztus 13-án ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját egy csodálatos, felejthetetlen jubileumi műsorral.) Ehhez hasonló kulturális tevékenységi formák és események Svédországban csak városokban találhatók meg.

Ha a kultúrához sorolhatom a fiatalok jólneveltségét, akkor ebből a szempontból a magyar szülők dicséretet érdemelnek. Az utóbbi években sokat utaztam Budapesten, földalattin is, és villamoson is. Abban a városban öröm nyugdíjasnak lennem, mert nem kell sokáig állnom ahhoz, hogy valamelyik fiatal udvariasan megkérdezze, hogy átadhatja-e a helyét. Már olyan is előfordult, hogy Anikó korosztályába tartozó hölgy is megtette ezt, ami nem

volt hízelgő a számomra, és „a következő állomáson leszálllok” füllentéssel természetesen nem fogadtam el, hanem megköszöntem az udvarias gesztust, és le is szálltam. Stockholmban is utazom néha földalattin, sűrűbben buszon, de nemigen emlékszem arra, hogy nekem itt valaki is felkínálta volna ülőhelyét. Biztosan csak a nálam öregebbekkel teszik ezt meg, vagy az is lehet, hogy talán a „túl fiatalos” frizurám megtéveszti a fiatalokat, és gondolják, hogy még nem vagyok nyugdíjas?

Az elégedetlenség és a dolgokhoz való viszonyulás

A Magyarországon élő emberek elégedetlenségével kapcsolatban Radován nagyon világosan fejezte ki magát⁵, és véleményem nagyban egyezik az övével. Nem számít az Magyarországon, hogy mennyivel jobb most az embereknek, mint a rendszerváltás előtt, ha a szomszédnak több a pénze, nagyobb a háza, szebb az autója és még ráadásul drágább is, mint az övék. Az emberek Skandináviában sem szeretik azt, ha a szomszédoknak több van, mint nekik, és annak sem örülnek, ha egy bevándorló netán szebb autót vesz, mint amilyen az övéké, de elfogadják azt a tényt, hogy nem vagyunk egyformák, és nem csinálnak belőle problémát.

Magyarországon az emberek elégedetlensége megvolt a régi rendszerben is. Erre sok példát tudnék mondani, de azt hiszem, amelyet itt leírok, világosan kifejezi, hogy mire gondolok. Egy hozzám akkor közel álló személy már régen a rendszerváltás előtt új házat akart építeni, és mivelhogy építőmérnök vagyok, megkért arra, hogy adjak neki tanácsot. Elmondta, hogy milyen házat szeretne, mik az igényei a házra vonatkozóan. Belekalkulálva az ismert gazdasági helyzetét, megrajzoltam egy házat 100 m² lakóterülettel, benne 4 szobával, konyhával, fürdőszobával és WC-vel. Ez Svédországban 4 személyre elfogadható nagyságú lakás. Amikor belekezdett az építkezésbe, és kitűzte a házat a portára, meglátta a ház valódi nagyságát, így szólt a segédmunkásához: „Bolond ez a Péter? Azt gondolja, hogy én kutyaházban akarok lakni?” Azzal lépett kettőt jobbra majd kettőt előre, módosította a tervet, és így a 100m²-es házból lett kb. másfélszer akkora, ami a tervezetthez képest jelentősen megnagyobbodott. A helyiségek száma megmaradt, de mindegyik, kivéve a WC és a fürdőszoba, arányosan nagyobb lett. Ez azt jelenti, hogy a ház felépítésének a költsége és annak fenntartása is kb. másfélszeresére emelkedett. Ilyen fontos volt már akkor is Magyarországon, hogy minden nagy és mutatós legyen, kerül, amibe kerül. Svédországban még orvosok is megelégednek akár egy sorházi lakással is.

Van az embereknek még két olyan tulajdonsága, ami gyakori Magyarországon, és amivel szintén nem tudok egyetérteni: Ez a negatív megközelítés és az empátia hiánya. Többször előfordult Magyarországon, hogy ugyanazt a TV híradót látva az én véleményem szöges ellentétben volt az ott élő ismerőseimével, mert ők a hírt már eleve rossznak várták. Egy pohár, ami félig van töltve borral, az sokaknak félig üres, ahogy meg én látom, az félig tele van. Az empátiáról meg csak annyit, hogy a magyar környezetben könnyebb megszámolni azokat, akik annak hiányával vannak, mint akik azzal rendelkeznek. Gondolom, nagyon sok magyar politikus is ebbe a csoportba sorolható. Svédországban élő menekültként sokszor tapasztaltam, hogy az emberek sokkal nagyobb empátiát mutatnak egymás iránt, mint Magyarországon.

Van a magyar népnek más, nemesebb tulajdonsága is. Például a segítőkészség és az összefogás. Erre van sok bizonyíték, de én csak két példát említek a közelmúltból: a vörösiszap-katasztrófa és az árvízvédelem. Mindkét katasztrófa megtörténteikor az emberek pénzadományai is, és a személyes részvételük is példamutató lehet még a svédek számára is, pedig az ő segítőkészségük közismert, és korábban már írtam is róla.

Van még egy említésre méltó dolog Magyarországon, amit nemcsak én, hanem az oda látogató minden svéd barátom is nagyon élvezett. „Az ország az ünnepségek, a fesztiválok paradicsoma” – szokták mondani. Janne barátom is a sör meg a bor szavak után nagyon hamar megtanulta azt is, hogy „ez itt paradicsom”. Befejezésül hadd idézzem Bagdy Emőket¹: *„Az élet nem azt jelenti, hogy csak éljük túl valahogy a viharokat, hanem hogy tudjunk táncolni az esőben. Zene nélkül is tudjunk táncolni – a zene majdcsak megjön valahonnan!”*. Annak kifejezetten örülök, hogy barátaimmal sokszor volt szerencsém esőben is táncolni.

Egyéb gondolataim

Eva, amikor már egyetemen tanulta a magyar nyelvet, beszélgetés közben használta a „hummiféle” szót (valószínű, hogy anyámtól tanulta), amit a magyar származású professzora nem értett, és akkor Eva megmagyarázta neki: „Ez meg az, jelentéktelen dolgok, de azért fontosak egy házban.” Ilyen meggondolásból került ide mindaz, ami még fontos volt a számomra. Így aztán ez az alfejezet olyan lett, mint az énekes madarak rendje a zoológiában, ahol a pacsirta is, és a varjú is megtalálható. Végül még szülőfalumban két helyről és két jó

ismerősömről is lesz néhány kiegészítő gondolatom. Ebbe a részbe még ez is beleillhet.

Morális és emberjogi nézeteim

Itt még három általam fontosnak tartott dolgot, a morált, a faji vagy etnikai hovatartozás kérdését és a vallásszabadságot említem.

Véleményem szerint minden morális, ha az ember vagy közösség attól jól érzi magát anélkül, hogy valakinek hátránya származna belőle. Ezért mivel csak egy életem van, az átlagnál több dolgot próbáltam „belepréselni” életembe. Arra azonban vigyáztam, hogy ha másoknak nem is tetszik, amit teszek, de hátránya ne legyen senkinek se a cselekedeteimből.

Az általános faji vagy etnikai problémák létezésével tisztában vagyok, de azt sosem tudtam megérteni, és főként elfogadni, hogy valakit csak a színéért vagy a nemzetiségéért kategorikusan el lehessen ítélni. Ez még akkor sem tehető, ha nemzetiségének vagy kisebbségének bűnügyi aránya magasabb az átlagnál. Erre élő példa, és egyben nagyon nagy gond Magyarországon a romakérdés. Ennek a problémának két alapvető oka az iskolázatlanság és a szegénység mellett még ott van harmadiknak az emberek előítélete is. Nékem csak kellemes személyes tapasztalataim vannak roma származású személyekkel, ezért véleményem természetesen csak szubjektív lehet. A hercegszántói építkezéseimnél a legjobb segéd munkásaim között ott dolgozott egy cigánygyerek is, akinek a munkáját a legjobbak közé sorolhatom, és minden más szempontból is nagyon meg voltam vele elégedve. A 100 tagú cigányzenekar koncertjén is volt szerencsém Kecskeméten részt venni. Jelenleg pedig vasárnaponként élvezem a világhírű Mága Zoltán műsorát a Duna Televízióban. Ezeket a példákat azért hoztam fel, hogy tudjak párhuzamot vonni a magyar „cigánykérdés” és a svéd „bevándorlási” politika között. A tehetséges romák száma Magyarországon is, mint a tehetséges bevándorlóké Svédországban, sokkal nagyobb, mint ahányan ezt a tehetséget ki tudják bontakoztatni és használni. Ahogy a svéd politikát kritizáltam a bevándorlással kapcsolatos hibákért, ugyanazt a kritikát mondhatom az összes magyar kormányra. A politikusok csak négyéves ciklusokban gondolkodnak, holott ezeknek a problémáknak a megoldásához legalábbis évtizedek kellenek. Az a pénz és fáradság, amit befektetnek, csak hosszú távon hozhat gyümölcsöt, és arra az éppen most hatalmon lévőknek „nincs idejük”.

Számomra azonban a legmegdöbbentőbb az etnikai hovatartozás kérdése. Minthogy anyám utáni származásom szerint én is érintett vagyok ebben a kérdésben, és így közvetlen közélről szemlélhettem, jobban mondva a bőrömön is érezhettem ezt a helyzetet, tudom, hogy miről beszélek. Fiatal koromban még nem éltem át semmiféle etnikai problémát, mert akkor még az a környezetemben nem is létezett. Számomra teljesen érthetetlen, hogy azonos nyelvet beszélő – és a vallástól eltekintve – ugyanazon etnikai eredetű közösséghez tartozó személyek annyira tudják gyűlölni egymást, hogy még a háborús cselekedetek legvadabb formájára is képesek. *Miért?* Mert ezt nem olyan emberek teszik, akik éheznek, és rá vannak kényszerítve, hanem a társadalmak intellektuális részéhez tartozó személyek. Ez az én szellemi képességemmel sosem lesz felfogható!

Azt tudjuk, hogy 2001. szeptember 11-e óta a világ egyik legnagyobb problémája között van a terrorizmus. Ennek alapját a vallási ellentétek okozzák, de mégsem tudom elfogadni, hogy valakiket megakadályozzanak abban, hogy a vallásukat szabadon gyakorolhassák. A személyes véleményemet a vallással kapcsolatban már korábban kifejtettem. Sokan vannak olyanok, akiknek, velem ellentétben, a hit létfontosságú kérdés. Történelmileg a vallások nagyon nagy szerepet játszottak a civilizáció alakulásában. Erre példának említhető Magyarország is, és Svédország is. A svéd vikingek történelme több mindenben hasonló a magyarokéhoz. De ma már úgy látom, hogyha az egyházaknak továbbra is lesz némi társadalmi szerepe, azt csupán a nevelésben tudom elképzelni.

A szexuális forradalom Svédországban

Úgy érzem, sokan csalódnának bennem, ha ezt a témát elhallgatnám vagy „titkosítottan” csak a magánbeszélgetések számára tartanám fenn. A szexualitás területén a társadalmi normáktól való eltérések legalább olyan régi jelenségek, mint maga a szexualitás. A hatvanas években a különböző és egymástól független diákmozgalmak szabadság utáni vágya kapcsolatba került a szexuális szabadsággal, és ez lehet az egyik fő oka a nyugati államokban a szexuális forradalom robbanásszerű kitörésének. Nem mélyülök el az ideológiai részletekben, inkább csak reflektálni szeretnék annak gyakorlati következményeire.

Valószínű, még sokan emlékeznek az „Egy nyáron át táncolt” című svéd filmre. Én ezt a filmet csak itt Svédországban tudtam megnézni, mert

Magyarországon még az én időmben csak 18-éven felüliek nézhették. A 18 éves korhatár bizonyítja, hogy egy szomorú, de aranyos történetet hogyan ítelt meg akkor a társadalom. Lehet, hogy ez a film csíráját jelentette az azt követő szabados szexuális időszaknak Svédországban. Remélem, a következő történetem érthetővé fogja tenni, hogy miről is volt akkor szó.

Ez az epizód időben egybeesik a Las Palmasban történt bordélyházi eseménnyel, és valamikor 1966 és 1968 között történt. Akkor Stockholm központi részén laktam. Közel a lakásomhoz volt egy Café de Boulevard nevű olasz tánchelyiség, amely nagyon népszerű volt a magyar menekültek társaságában is. Egy este a szokottnál kicsit későbbben benéztem oda, és megállapítottam, hogy a táncparkett már tele van táncoló párokkal. Figyelmem egy szép fiatal nő ragadta meg, aki egyedül ült egy asztalnál. Megkérdeztem egyik ismerősömet: „Miért nem táncol az a szép nő? Nem táncolni jött ide?” Mindjárt jött a válasz: „De igen, menj és kérd fel! Biztosan táncol.” Akkor még semmi rosszat nem sejtve odamentem hozzá és felkértem. Igent mondott, és nyomban kezdett a székéből felemelkedni, ami növekvő meglepetésemre nem akart véget érni. Aztán csak kiegyenesedett, ott állt előttem, és láthattam végre, hogy milyen magas. Kb. 180 cm. vagy még több is lehetett. Zavaromban kezdtem magyarázkodni, hogy ha netán mégsem akarna táncolni, mondhat nemet is. De ő megerősítette, hogy szívesen táncol velem. A táncparkett mellett láttam barátaim, ismerőseim mosolyában a kárörvendést. Villámgyors ötletem támadt, és elmondtam neki, hogy én itt lakom a közelben, és ha van kedve, meghívnám őt egy kíséreléssel is járó kávéra. Igennel válaszolt, és a táncszámunk még véget sem ért, már útban voltunk a kijárat felé. Mondanom sem kell, hogy milyen változás történt a fiúk arckifejezésében. „Az nevet igazán, aki utoljára nevet” – mondja a közmondás. Otthon, nálam megittuk a kávé és a kísérelést duplán is. Csak azt az egyet tudtam meg tőle, hogy svéd származású finn, és egy rövid fotómodell munkára jött Stockholmba. Amikor reggel elváltunk egymástól, még akkor sem érdeklődtünk egymás neve vagy telefonszáma után. Megköszöntünk mindent egymásnak, és csak annyit mondtunk: „Szia!” Ez a találkozás akkor a szexuális szabadság egy tipikus példája volt. De annak szele olyan erősen fújdogált, hogy az időben nem szerettem volna szőke svéd nőként külföldön tartózkodni, mert mindez hamis képet festett a svéd morálról, melyre Fellini „La dolce vita” című filmje Anita Ekberggel a főszerepben bizonyára rátett még „egy pár lapáttal”. Szerencsére a szexuális forradalom „durranásai” a nyolcvanas években itt Svédországban már elcsendesedtek, de más országokban még mindig tartanak.

Ha már itt tartok, be is kell, hogy fejezzem a „trilógiát”. Ez már nem a szexuális szabadságról szól, de ennek ellenére a svéd lektorom törlésre ajánlotta a következő megjegyzéssel: „Ez a történet jobban illik egy szerelemről szóló romantikus regénybe, mint egy önéletrajzi írásba.” Az epizód leírására viszont a történet másik szereplőjétől engedélyt kaptam azzal a feltétellel, hogy a nevét nem használhatom.

Ezzel a személlyel nem olyan túl régen, már „jócskán a felnőtt” koromban találkoztam. Korban mindketten a mágikus hatvanas év közelében, de annak ő még az innenső oldalán volt. Mint új szerelmesek elutaztunk Harkányba, hogy élvezzük a nyári szabadságot. Terveztük, hogy kettesben elmegyünk egy vacsorával összekötött esti szórakozásra. Délután úgyannyira kikapcsolódtunk, hogy még az idő sem érdekelt bennünket. Amikor hirtelen ránéztem az órára és láttam, hogy már többet mutatott, mint gondoltam, pánikszerűen megkérdeztem társamat: „Kérsz egy kávét, mielőtt elindulunk?” Boldogsággal telített hangon válaszolt: „Igen, köszönöm.” Mikor visszajöttem a kávéval, már nem egy boldogságban úszó, hanem egy zokogó nő várt. Kétségbeesetten megkérdeztem: „Miért sírsz? Valami rosszat tettem veled?” Könnyeit törölgetve csak annyit mondott: „Nem, a boldogságtól sírok. Még soha életemben senkihez sem éreztem ilyen közel magam.” Válasza megnyugtató volt, és a szomorúnak félreértelmezhető helyzetet örömteli vidámsággá varázsolta. Jó étvággal mentünk vacsorázni, és az esténk is nagyon kellemesen telt el.

Még a párkapcsolatokról szeretnék egy megjegyzést tenni. Manapság a bulvárlapok itt is ugyanúgy, mint Magyarországon, tele vannak különböző eltúlzott sztorikkal, bomba, szuper, hiper-szuper, vagy katasztrófaesetekkel. Megértem őket, a lapokat „el kell adni”. Véleményem szerint ugyanaz a személy lehet mindkét szélsőség, és talán még a szürkezónában is lavírozhat. Hogy melyik zónában kötünk ki, az attól függ, hogy kivel, mikor, hol és milyen érzelmekkel találkozunk. A „trilógiám” részben talán igazolja ezt az állítást.

Ha az Isten netán megáld azzal az ajándékkal, hogy mindhárom feltétel teljesül, és megtalálod a boldogságot, akkor ne felejtsd el Márai Sándor szavait⁷: *„Mindent elérhetsz az életben, mindent legyőzhetsz magad körül és a világban, mindent neked adhat az élet s te mindent elvehetsz az élettől: csak egy ember ízlését, hajlamát, életütemét nem tudod megváltoztatni, azt a másféleséget, mely teljesen jellemez egy embert, aki fontos számodra, akihez közöd van.”*

A dohányzás, az alkoholfogyasztás és a többi drog problémája

Ezzel a fejezettel nem célom az ezekkel összefüggő problémák ismertetése, itt csupán ezeknek a személyemhez való kapcsolódásáról szeretnék írni. Ki szeretném fejezni a dohányzás elleni gyűlöletemet és az alkoholfogyasztáshoz fűződő személyes viszonyomat.

A dohányzás és az alkoholfogyasztás az európai társadalmakban elfogadhatóvá vált, míg az alkoholfogyasztást az iszlám országok teljesen elutasítják. Ha a dohányt meg az alkoholt ma találták volna fel, biztos vagyok benne, hogy a fogyasztásukat a legtöbb európai országban a drogokhoz hasonlóan tiltanák a függőséget okozó tulajdonságaik miatt annak ellenére, hogy az alkohol fogyasztása csak túlzásba vitel esetén káros. Én itt az egyszerűség kedvéért mindkettőt a drogokhoz sorolom. Dr. Kalmár Sándor pályáját tanítóként kezdő pszichiáter 18 év alatt minden pszichoaktív szert tiltana, és nem engedne alkalmazni olyan pedagógust, aki dohányzik vagy alkoholista, sőt még a pedagógusképzésben való részvételt is megtiltaná számukra².

A pszichoaktív anyagokat én három csoportra osztom: a dohányzás, az alkoholfogyasztás és a többi különféle drog mindenféle fogyasztása. Az ezek negatív hatása közötti különbséget nagyságrendi sorrendbe állítva, csak a halálokozást és egyéb fő társadalmi károkat figyelembe véve, a következő összehasonlítással tudom illusztrálni: A dohányzás a Himalaya, az alkoholfogyasztás a Mont Blanc és a többi drog együttesen pedig a Dunántúli-dombvidék. (Mint már említettem, anyámnak a dunántúli dombok sem tetszettek, mert nem látta tőlük a „szép tájat”). Magyarországon a klasszikus értemben vett kábítószer még csak kezdeti stádiumban van, de az ezeket fogyasztók száma a jövőben emelkedhet, és a Dunántúli-dombvidékből akár Bakony is lehet. A drogokkal kapcsolatos véleményem nagyon szubjektív és csak elméleti megalapozottságú, mert ezen a téren semmilyen egyéni tapasztalatom nincs, de még ismerősöm sincs, aki tudomásom szerint kapcsolatba került volna ezekkel. A dohányzásról sincs személyes tapasztalatom, de, sajnos, apámnak és több barátomnak is igen. Azt tudom, hogy apám tüdőrákban halt meg, amit valószínűleg az elszívott napi két doboz Munkás nevű, méregerős cigarettája okozhatott. A fiatalabb korban meghalt barátaim közös nevezője volt, hogy kivétel nélkül mindegyikük cigarettázott. A második csoporthoz, az alkoholhoz van „némi” közöm, ami már biztosan kitetszett írásom korábbi soraiból. Ezzel a témával bővebben foglalkozom, lesz egynéhány észrevételem és tanácsom is.

Már a katonaságnál kapcsolatba kerültem az alkoholfogyasztással és annak összes veszélyével. A kötelező előadásokon megtudtam, hogy az alkoholizmus betegség, amihez az emberek viszonyát akkor 13 szakaszra osztották fel. Az első fok az volt, amikor valaki először megkóstolta a szeszes italt, és saját szándékából újra kívánt inni belőle. Ezért a társadalom nagy része ki van téve annak a veszélyének, hogy őket is elérje ez az alattomos betegség. Dr. Kalmár szerint azoknak, akiknek a szervezete nem tudja gyorsan lebontani az alkoholt, egyetlen kortyot sem szabadna inniuk egész életük folyamán.

Az Interneten számos cikk foglalkozik az alkoholizmussal, az azzal kapcsolatos különböző kérdésekkel. Ezek közül kiválasztottam a Stockholms Läns Landsting (Stockholm Megyei Önkormányzat) egészségügyet felügyelő osztályának az alkoholizmussal foglalkozó útmutatóját. Három csoportba osztják az alkoholfogyasztókat: Az alkoholfüggők, (akikből 330 ezer van az országban), az alkohollal „visszaélők”, akiknek visszatérő problémát okoz az ivászat (780 ezer) és a rizikó zónában lévő fogyasztók (egy millió). Az ország 9,4 millió lakosságához képest ezek elrettentő számok, és először spontánul arra gondoltam, hogy Svédország ugyanahhoz a divízióhoz tartozik, mint Magyarország. De amikor a lakosság alkoholfogyasztásáról a statisztikai adatokat megláttam, rájöttem, hogy tévedtem, mert Magyarország ebből a szempontból „elitebb” társasághoz tartozik. (Ezek internetes adatok, melyek eltérnek egymástól, ezért csak nagyságrendi különbségeket vettem figyelembe.) Svédország csak Lengyelországgal hasonlítható össze, de ez sem kevés. Ez a magyarázata annak, hogy az Unió kivételt engedélyezett az országnak, és szeszes italt csak ellenőrzés alatt tartott állami üzletekben lehet Svédországban ma is árúsítani. Ha mindezt figyelembe veszem, az egyszerűség kedvéért mondhatnám azt is, hogy örüljek annak, hogy még élek. De ezt azért ilyen könnyen nem fogom megúszni.

Továbbá a cikk tartalmazza azokat a tüneteket, amelyek az említett első két csoportra, tehát azokra vonatkoznak, akik folytatják az ivást annak ellenére, hogy tudják annak káros következményeit. A következő tünetek a függőség – vagy az ahhoz vezető út – betegségei:

- megnőtt tolerancia – több alkoholt vagy képes elfogyasztani
- absztinens tünetek – izzadság, remegés, szorongás és szívdobogás
- helyreállítás-hiány – másnap kívánod az alkoholt, és jól érzed tőle magad
- emlékezőhiány – nem emlékszel mindenre, ami történt
- többletkívánság – egy kevés ivás után többet kívánsz

- kontrollvesztés – többször és többet iszol, mint akartál
- könnyen ébresztett alkoholvágy – kívánod az alkoholt, ha látod vagy rágondolsz
- tagadás – letagadod a függőségedet magadnak is, és környezetednek is

Gondosan átolvastam a fekete pontokat, és találtam is rám illőt, de szerencsére nem sokat. Van azonban néhány szürkének mutatkozó is. Ehhez a megállapításhoz a következőképpen jutottam:

- Ha tényleg megnőtt volna a képességem, akkor ivás közben nem aludnék el. De ha hozzáteszem a korom, akkor lehet, hogy az első pont nálam *szürke*.
- Még futás közben sem izzadok, és a szíve meg kinek nem dobban meg, ha valami szépet lát? Ezt a pont szerintem nálam *zöld*.
- Ha netán felébred az ember egy szörnyű fejfájásra, akkor persze hogy jobb meginni valamit a tegnapi maradékból, mint bevenni fájdalomcsillapítót tele mellékhatásokkal. Ahogy a közmondás mondja: a kutyaharapást szőrével kell gyógyítani. De ezek ellenére maradjon nekem a *fekete* szín.
- Emlékezéshiány? Nemrég hat hétig egy cseppet sem ittam, de akkor is ugyanolyan feledékeny voltam, mint máskor. Ennek lehet az alkoholfogyasztás túlzásba vitele is az oka, ami visszafordíthatatlan idegrendszeri károsodást okozhat. De a feledékenységet más is okozhatja, hiszen az én koromban többen panaszkodnak az emlékezetükre. Jól van, hát legyen ez is nálam *szürke*.
- Van egy olyan közmondás is, hogy „evés közben jön meg az étvágy”. Ez az ivásra nem vonatkozik? Ha nem, akkor legyen ez is nekem *fekete*.
- Kontrollvesztés? „A lónak négy lába van, mégis megbotlik”. Sokszor nem, de néha bizony többet. Itt az átlagom *szürke*.
- Istenem! Hány dolgot kívántam már életemben, miért nem adta meg mind? Erre még a rosszakaróm se mondhat mást, mint azt, hogy *zöld*, mert az alkohol gondolata vagy látása sem indít jobban azonnali cselekvésre, mint sok más szükséges, számomra érdekes vagy kellemes dolog.
- Magamnak sose tudtam és nem is akartam hazudni. Másoknak meg mindegy, hogy mint mondok, ők ebben a témában úgyis azt hisznek, amit *akarnak*. Azt gondolom, hogy a fenti három szürke és két fekete pontom igazolhatja, hogy ebben is a színem *zöld*.

Ugye, nincs sok fekete pontom? Te magadnál hányat találnál?

A személyes együttlétem a rendszeres alkoholfogyasztással utazásaimnak szinte szerves része volt. Azt természetesnek tartottam, mint mindenki más a környezetemben, hogy utazásaim alkalmával, ha megkívánom, meg is igyam a „korsó” sörömet. A hetvenes évek elején a sörösüvegek már rendszeresen az otthonom asztalára is kerültek a hétvégi egyetemista bulik vagy csak egy-egy szombati családi vacsora alkalmával. A nyolcvanas években az otthoni sörözés átkerült a vitorlás hajómra. A hétköznapijaim továbbra is „fehér, szűz napok” maradtak még nyugdíjas éveim kezdetén is mindaddig, míg Anikóval nem kerültem „együtt-külön” élettársi kapcsolatba. A hiba nem az életformánkban, hanem a kapcsolatunk felfogásában és annak definíciójában volt. Ugyanis továbbra is betartottam, hogy otthon vasárnaptól szerdáig egy cseppet sem ittam. Anikó meg az „együtt-külön” jelzővel élve mondta: „Tanácsot adhatok, de észt nem. Az életteddel azt teszel, amit te jónak látsz.” Én viszont megfeledkeztem arról, hogy amikor Uppsalába utazom, az nem kirándulás, hanem „hazautazás.” A vasárnaptól szerdáig tartó fehér állapoton az első változást Szveti barátom okozta a 2010-es belgrádi látogatásom alkalmával. A hazajöve telem után az Uppsalában töltött szerdáim is „kifehéredtek.” A következő változást a Pistával, Katóval és Gyurival 2011-ben történt harkányi találkozás hozta, mert utána már a csütörtökök is kifakultak. Ez mind nagyon jól is jött, mert egy önéletírás elkészítése nekem minimum egy „normális” munkakörnek felel meg, (és ha még a koromat is hozzáteszem, akkor meg majdnem, hogy „kényszermunka”.) Korábbi életemben sem fért össze a munkám a sörözéssel. Az utolsó döfést a „színváltozásban” Pista adta segítőkészségével és stimulálásával ezen írásom magyarra fordítása ideje alatt. A fent említett alkoholmentes hat hét alatt a legkisebb hiányát sem éreztem a szeszes italnak. Most már nehezen tudom elképzelni, hogy alkoholfogyasztási rutinom visszatérjen a régi formájába, de amikor megfelelő alkalom kínálkozik rá, a társaság ezt motiválja, a szeszes ital mérsékelt fogyasztását *nem adom fel*. Az egészséges embernek nem kell félni a kontrollált alkoholfogyasztástól, mert az akár egészséges is lehet. Szoktam mondani, hogy az egész csak annyi, hogy *el kell határozni, és utána meg kell tenni*.

Az Interneten az alkoholizmussal kapcsolatos cikkek tanulmányozása nem hogy elősegítette volna a megértést, hanem még jobban megnehezítette a számomra legfontosabb kérdés megválaszolását. A kérdések kérdése számomra az volt, hogy miért iszik az ember? Túlságosan sokféle választ kaptam, ami arra a

következtetésre juttatott, hogy nincs két egyforma beteg. Dr. Kalmár szerint vannak arról adatok, hogy egyes szervezetek lassú alkoholbontók, és ezeknél az embereknél felszaporodnak a vérben olyan anyagcsere termékek, amelyek alkoholéhséget okoznak, ezért nem tudja abbahagyni az alkoholist a ivást. Ez lehet a magyarázata annak, hogy két, alkohol problémákkal érintett személy nem hasonlítható össze egymással. A „kigyógyulásuk” után a véleményük a szeszes italt fogyasztókkal szemben is sokszor teljesen ellentétes. A sok közül egy említhető példa az egyik munkatársam, akinek voltak az alkoholfogyasztással problémái, de kemény odaadással sikeresen abba tudta hagyni az ivást. Az ezt követő első találkozásunk alkalmával, amikor az alkoholfogyasztás a program egyik részében, a közös esti vacsorakor ismét napirendre került, a következőket mondta: „El tudom képzelni, hogy van közöttetek, aki figyelembe véve helyzetem, kevesebbet szeretne inni a szokottnál, de ezt ne tegye, mert akkor velem jön meg a baja. Az én túlzott alkoholfogyasztásomnak sem okozói, sem részesei nem voltak.” Ez a történet is példája a felelősségtudatnak. Van ellenkező példám is, de arról inkább hallgatok.

Befejezésül csak annyit szeretnék még mondani az általam tárgyalt, „megengedett” drogokról, hogy mindkettő méreg, és nagyon sokat árt az egészségünknek. Orvosi szempontból a dohányzás semmi esetre sem tartozik a megengedett drogok közé, még akkor sem, ha jogilag engedélyezett. Az alkoholfogyasztásnál pedig, mivelhogy nem tudjuk, hogy szervezetünk gyorsan tudja bontani az alkoholt vagy sem, jobb, ha azt is nélkülözzük. Még a nem túlzott alkoholfogyasztásnál is szervezetünk túl „buta” ahhoz, hogy figyelembe vegye az alkohol pozitív hatását, de túl „okos” ahhoz, hogy elvégezze feladatát, a mérgeknek a szervezetből való eltávolítását. Ezt viszont olyan lelkiismeretesen és kötelességtudóan teszi, hogy közben, mert így van programozva, nincs ideje a többi feladatát is rendesen elvégezni. Ezért ha csak lehet, *abszolút módon* nélkülözzük a cigarettát, és az alkoholt is csak *mérsékelten* fogyasszuk!

Kedves ismerőseim

Hercegszántót már több alkalommal említettem, és megpróbáltam kifejezni a falu és az ott élő emberek iránti szeretetemet. Még sok minden van, amiről tudnék és talán kellene is írni, de csak kettőt említek, amelyeket rendszeresen meglátogattam és remélem, még meg is fogok látogatni. Ezek a Teaház és a Mini Market. Helyeket nevezek meg, pedig a helyekhez köthető emberek fontosak igazán nekem.

A Teaházba természetesen a „szomjúság” mellett még a társaság is vonzott. Egyben mindig biztos voltam, hogyha ott van a tulajdonos, Varga Gábor, akkor sosem leszek egyedül, mert ha nem is lesz ideje többre, de annyira biztosan lesz, hogy egy-két mondattal üdvözljön. Néha még a kötelező tiszteletadás mellett, amit a szakma megkövetel, különböző témákról bővebben is tudtunk társalogni. A szakmai tudása is példamutató. Egy dolgot azonban még mindig nem tudok, pedig nagyon sokszor voltam ott, hogy mikor van nyáron a záróra. Már előfordult egy párszor az is, hogy jóval éjfél után én voltam az utolsó vendég, de akkor meg „valamilyen” oknál fogva elfelejtettem megnézni az órát.

Vásárolni mindenkinek kell, én még ráadásul szeretek is, Hercegszántón főként a Mini Marketben, mert az üzletvezetőjét Horváth Józsefnek (Horváth „papának”) hívják. Mindig szieszta időben szerettem vásárolni ott, mert akkor volt időnk, ha munkája megengedte még egy „rövid eszmecserére” is. Spontán vásárlásaim mellett néha még halászléhez pontyot is itt vásároltam. A „svéd” kezeim nincsenek hozzászokva a haltisztításhoz, de ebben Horváth papa mindig kíségtett, amiért nagyon hálás vagyok neki. A ponty fején a szokástól eltérően, egyszer nem hagyott gallért. Gondolom, az a vendégem, aki „gallérral” szereti a pontyfejet, már megbocsátott érte. A női személyzet is nagyon kedves itt, és főnökük, Anica még azt is megengedte, hogy néha mondhattam neki egy-két udvarlásnak is felfogható szót.

Nyugdíjas éveim

Gondolom, a nyugdíjba vonulás mindenki számára megpróbáltatást jelent. Nem olyan könnyű az embernek maga mögött hagyni egy érdekes munkát, vagy a megszokott, barátságos munkatársakat, gyakran a kettőt együtt. Velem is ennek kellett volna történnie, de mégsem így lett. A munkám és a munkatársaim hiányát nagyon éreztem, de azon kívül minden a régi „kerékvágásban” ment tovább, mintha semmi sem történt volna. Megvolt a családom, a barátaim, és továbbra is ott voltak a hobbijaim. Két dolog azonban említést érdemel: a rendszeressé vált osztálytalálkozók a bajai tanítóképzős osztálytársaimmal és a 70. születésnapom megünneplése.

Osztálytalálkozók

2003-ban ünnepelték bajai tanítóképzős osztálytársaim érettségijük 45. évfordulóját, melyen én is részt vettem. Erről a találkozóról már korábban részletesen beszámoltam. Az azt követő találkozók, amelyekről most fogok írni, ugyanolyan barátságos és jókedvű hangulatban lettek megünnepelve, de ezekről részletesen itt nem számolok be, inkább csak azokra az eseményekre koncentrálok, amelyek az én szemszögömből voltak érdekesek.

A következő találkozót, amelyen részt vettem, Péter Alberték 2005-ben rendezték Bátán. Engem itt, mivelhogy falusi születésű vagyok, természetesen két dolog különösen megragadott. Az egyik a tájház, a másik a kultúrházban tett látogatásunk volt, ahol Albert neje, Évi tiszteletünkre egy külön, az iskolások és a helyi népi együttes részvételével szervezett programmal is kedveskedett. A színpadon szereplők közül főként egy roma származású kislány látszott számomra igazán tehetségesnek. A fellépést követő beszélgetések során kiderült, hogy az is, és sok jót hallottam róla. Örömemre nemrég megtudtam, hogy a kislányból mára már érettségre készülő diáklány lett. A vacsorát egy pincehelyiség fogadójában fogyasztottuk. A kellemes hangulatot a vacsora után szintetizátorral szolgáltatott zene és az osztálytársak vidám éneklése biztosította.

2007-ben lehetőségem volt Németh Domonkos, (Domi) meghívását elfogadni. Ez a találkozó Solton, a szőlőhegyen, kint a szabadban egy borpince előtt, diófák alatt került megrendezésre. Mózes Ernőnek már az ebéddel egybekötött borozgatás közben sikerült egy régóta őrzött, Jugoszláviából, a menekülttáborból Bajára, az osztálynak Jocóval közösen írt levelünk

felolvasásával „benedvesíteni” szememet. Délután a Kossuth Rádió adóállomásán tett látogatás meglepő élménnyel ajándékozott meg. Az adóállomás bemutatása is érdekes volt, de a műsort sugárzó toronyhoz való sétánk közben jött a nagy meglepetés. Amikor a torony drótkerítését egy fűszállal megérintettük, akkor a fűszál, ha rekedt hangon is, megszólalt. Ez adott arra magyarázatot nekem, hogy miért *csak* a Kossuth Rádiót tudom Stockholmban hallgatni. A vacsora után, egy nem egészen átgondolt döntés eredményeként, mi öten, akik ott maradtunk éjszakára, nem a hangulatos borpincét, (amire lett volna lehetőségünk), hanem egy panziót választottunk szállásnak. Zenebonából volt ott bőven részünk egész éjszaka, de a hangsúly inkább a „bonán” volt, mint a zenén, mert részeg motorosok bömböltették hol a motorjaikat, hol egy autó rádióját, hol mindkettőt együtt.

2008-ban újra egy ötéves találkozón vettem részt, amit Csilics Gyula Baján szervezett, s ahol a még életben lévő három tanárunk, Kamasz Margit, Sípos Katalin (Raiz Ivánné) és dr. Balanyi László is részt vett. A bajai ferences nagytemplom előtt találkoztunk. Az összejövetel misével kezdődött, ami jellemző Gyula vallásos beállítottságára. A misét egy volt tanítóképzős iskolatársunk, Tajdina József plébános celebrálta, és utána még meg is hívott bennünket a templom melletti plébániára, ahol néhány kitűnő itallal is megkínálta volt prepatársait. Az ebédet egy Duna-parti csárdában fogyasztottuk el, ami természetesen bajai halászlé volt. Délután meglátogattuk a Baján eltemetett tanáraink sírjait. Amikor Arató Béla tanár úr sírjához értünk, eszembe jutott a felvételi vizsgám. A tanár úr hangja még mindig ott csengett a fülemben, de szavait már nem értettem, mert pálcikája ütötte a ritmust a fejemen. Az emlékezetemben felidéződött ütések azonban akkor már se fizikailag, se lelkileg nem érintettek.

2009-ben a találkozóra én hívtam meg volt osztálytársaimat Hercegszántóra. Szokásom szerint velem mindig kell, hogy valami nem várt és nem is igazán kellemes meglepetés történjen. Fortuna asszony most is másra pazarolta figyelmét. Már azt, hogy a rendezvény „összejöjjön”, a szó szoros értelmében elfújta a szél, mert annyira fúj, hogy a kerti sátrakat nem sikerült összeszerelnem. Jönnek a vendégek, és sehol sincs a pálinkásüveg, amivel „jó reggelt!” akartam kívánni. Szerencsére a köszöntést elfogadták üveg nélkül is, és sátor helyett a lugas is adott elég védelmet a tűző nap sugarai ellen. A nap folyamán meglátogattuk a falu két hírességét, a karapancsai Kiskastélyt és a mezőn található Szűz Mária-szobrot. A szobrot Vöö Sándor, egy az USA-ban

élő 56-os magyar menekült ajándékozta szülőfalujának, amit rozsdamentes acélból Rigó István, egy Pécssett élő szobrászművész készített. A szobor 11 méter magasságával a világ legmagasabb acélból készült Szűz Mária-szobor. Összegezeképpen elmondhatom, hogy a találkozóról emlékül az maradt még meg bennem, hogyha ma rendezném, több dolgot másként csinálnék. (Nem hagynám a svéd oldalamat dominálni akkor, amikor magyar osztálytársakat látok vendégül.)

2010-ben Kovács Tibor vendégei voltunk Dömsödön, de az összejövetel már Szalkszentmártonban elkezdődött. Út közben megálltunk ebben a faluban, mert korábban itt tanított Kovács Tibor és Betlehemi János osztálytársunk is, aki a község temetőjében alussza örök székely álmát. Először elzarándokoltunk Jancsi sírjához, aztán Majsai Károly híres Petőfi-kutató sírjára is virágot helyeztünk, majd a Petőfi Sándor Emlékmúzeumba mentünk, amely épületet a költő édesapja 1845–1846 között bérelt, fogadóként és mészárszékként működtetett. Petőfi is ide látogatott haza az idő alatt, 112 verssel itt növelte költeményei számát, és gazdagította ezzel a magyar irodalmat. E látogatás alkalmával nekem megint csak a Fátrai tanár úr utolsó irodalomórája jutott az eszembe, ami nekem évtizedeken át lelkiismeret-furdalást okozott. A régi csíny jóvátételére Pistának volt egy ötlete, amit nagyon jónak találtam. Azt javasolta, hogy a múzeumban szavaljam el Petőfi egyik szerelmes versét. Az volt a szerencsém, hogy Pista nagyon méltányos volt. Ismerve jelenlegi memorizáló kapacitásom, talált számomra egy megfelelő verset: „Reszket a bokor, mert madárka szállott rá.” Mondhatom, ugyanúgy, mint gyerekkoromban, amikor gyónás után el kellett mondanom az öt Miatyánkot, most is nagyon megbűnhődtem. A legnagyobb „jóvátételt” nem maga a szereplés, a szavalás, hanem az azt megelőző időben a *három versszak* megtanulása jelentette. A versmondás jól sikerült. Ebéd után még meglátogattuk a dömsödi Petőfi Emlékházat is. „Tanár úr! Most már visszamehetnék a tanterembe? És nem vagyok fekete bárány, ugye?”

2011-ben az osztálytalálkozót Pap István rendezte a Kecskeméti Főiskolán, ahol kezdettől fogva profi személyzet állt rendelkezésünkre. Az „osztályfőnöki órát” üdvözlő szavakkal a főiskola rektora, dr. Danyi József nyitotta meg. Az azt követő előadásokból egykori tanítóképzős iskolatársunk dr. Kalmár Sándor² és Pista⁴ prezentációja ragadta meg legjobban a figyelmemet. Az előadások főként a magyar ifjúság problémáiról szóltak, és ha eddig kételkedtem is, most már el kellett fogadnom a szomorú tényeket. A nap folyamán a főiskola működéséről és kapacitásáról is áttekintést nyertünk. Még a titkos kutatói laboratóriumokba

is betekinthettünk. Itt két dolog ragadta meg figyelmemet. Az, hogy milyen könnyen lehetett oda bejutni és a kísérleti munkák színvonala. Most már értem, hogy miért választotta a Mercedes Benz Kecskemétet új gyára színhelyévé. Utána jött a felejthetetlen este, ami több meglepetést is tartalmazott. A szokásos zenészeink Gyuri és Albert mellett még vendégművészek is „felléptek”. Vacsora alatt Pista kollégája, dr. Tóth Ákos tárogatóművész még közkívánatra is játszott szívhez szóló melódiákat. A második meglepetés Gyurihoz kötődik, aki már nem első alkalommal ült le a szintetizátorhoz, és közkedvelt szerzeményét, az Elmúlást kezdte játszani. Pillanatokon belül *egy kéz* jelent meg mellette a klaviatúrán, és lefogott egy akkordot. Gyuriban megáll az ütő, fel se néz, azt sem tudja, hogy kié a kéz, csak ennyit mond: „B...d meg! Te nagyon tudsz! Gyere, játssz inkább te!” Egész este sokat videóztam, de azt az egyet nagyon sajnálom, hogy ez a néhány pillanat kimaradt. Az idegen kéz Bali Jóskaé, a Hercegszántó melletti Csátaljáról származó egykori tanítóképzős iskolatársunké volt, aki a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zongora tanszakán végzett, majd karmesteri minősítést is szerzett, és a Szolnoki Szigligeti Színház karnagyaként évtizedekig vezényelt, s még ma is vezényli a Szolnoki Szimfonikus Zenekart, amelyet ő alapított egykor. Jóska nemcsak segített Gyurinak, hanem játékával egyedül is elbűvölt bennünket.

*Felül: Évi és Pista (2005) – Ernő, Péter és Anikó (2007) – a találkozó résztvevői (2008)
Alul: A Szűz Mária-szobor (2009) – Domi, Kató, Tibi és Ili (2010) – Pista és Kató (2011)*

A 70. születésnapom megünneplése

Az évek során sok dologban megöregedtem, de egyben nem: az ünneplésekben. 2010-ben érkezett a 70. születésnapom, amit természetesen kötelező megünnepelni. Akkor január 17-én a hagyományhoz illően meg is ünnepeltem. De ha vaki olyan szerencsétlen, hogy az Isten a svéd tél közepén teremtette, nem tud megelégedni csak egy „hideg” ünnepléssel, ezért azt nyáron meg kellett, hogy ismétljem a barátaim részvételével. Anikó, a Gyurity család, Szveti élettársa, Robi, valamint Pista és Kató voltak a vendégeim. Az ünneplés színhelyének Harkányt választottam.

Július 23-án reggel elutaztunk a Gyurityék nyaralójába. Miután elhelyezkedtünk, mi, akik szabadok voltunk, elsétáltunk nappal a fürdőbe. Jadrinak volt egy kis elfoglaltsága, ezért nem tudott velünk jönni fürödni. Mielőtt elmentünk volna, több ízben megkérdeztem Jadrit, hogy nem kellene-e a biztonság kedvéért asztalt foglalni. A válasz mindig homályos volt: „Igen majd, majd meglátjuk vagy meg fog oldódni.” Azt, amit én akkor nem tudtam, hogy Szveti és a Robi ott voltak egy héttel előtte, és a „Szúnyogban” mindent elintézték. Az étterem a város közepén, egy kis tavon fekszik, és híres a finom ételeiről. Nyáron élő zene szórakoztatja a közönséget, és akinek kedve van, még táncra is perdülhet. Estére, amikor az egész társaság összejött, elsétáltunk az étterembe. A lányok gyermekkori emlékét, hogy mindhárman csárdást táncoltunk egyszerre, sikerült még egyszer újrajátszanom. Az a képen nem látszik, de mi legalább tettünk egy kísérletet, ami tánchoz hasonlított. Az egész estével nagyon meg voltam elégedve. A legtöbben azok közül, akik Magyarországon közel állnak a szívemhez, ott tudtak lenni. A többéves álmom végre megvalósult!

Szlavi, Péter, Szveti és Anikó (Harkány)

Másnap az egész társaság (Szlavi kivételével, aki lakodalomba ment Budapest környékére) folytatta nálam az ünneplést Hercegszántón egy halászlé vacsorával, amit szokás szerint a Sztévó főzött. Köszí mindenkinék a felejthetetlen emlékéért!

Zárszó

Életem az olvasó előtt most már nyitott könyv, nekem azonban még hiányzik az összefoglalás. Ki szeretném emelni a számomra fontos és tanulságos dolgokat, és le kívánom vonni azok következtetéseit.

Nekem is, mint mindenki másnak, csak egy életem van, ezért ebbe próbáltam meg mindent „belepréselni”, ami az utamba került és megtetszett. Annak ellenére, hogy mindent megtettem a fizikai egészségem érdekében (rendszeres kocogás, testedzés), a testem mégsem tudott lépést tartani a nagyon intenzív életformámmal, ami következményekkel járt. Az elkövetett hibákból tanultam ugyan, és jobban odafigyeltem a testem figyelmeztető jeleire, de lényegében folytattam tovább a megszokott életem. Sovány vigaszként állapítom meg, hogy ha életem még egyszer le tudnám élni, akkor már kezdettől fogva nagyobb figyelmet fordítanék egészségem megőrzésére, mert „superman”-ek csak a filmekben vannak.

A gyerekkori álmom, hogy tanító legyek, a disszidálás miatt nem tudott megvalósulni. Az, amit hátizsákomban magammal hoztam Bajáról a tanítóképzőből, elegendő volt ahhoz, hogy ugyan nem gyerekek, hanem fiatalok számára és magasabb szinten gyakorolhattam a tanári hivatást Stockholmban a műszaki egyetemen és a katonai főiskolán. Arra külön büszke vagyok, hogy mindkét lányom pedagógus lett, pedig én nem akartam, hogy az én meg nem valósult álmom ők váltsák valóra. A másik dolog pedig az, hogyha pedagógus lettem volna, most már biztos vagyok abban, hogy a szépirodalmi művek olvasása, ami valami oknál fogva kimaradt az életemből, állandó „élettársam” lett volna.

Be kell vallanom azt is, amire nem vagyok büszke. Nem tudok elképzelni és elvárni nagyobb elismerést az oktatói munkámért, mint amiket kaptam, de sajnós, nem tudtam ilyen jó pedagógus lenni apaként, nagypapaként vagy barátként. Hivatásom gyakorlása közben a munkavégzés során mindenkivel mindent meg tudtam értetni, de mint magánember a privát mindennapi életben nem vagyok megelégedve a pedagógiai készségeimmel, főleg nem a nevelőmunkám eredményességével.

Ha végiggondolom az életemet, akkor megállapíthatom, hogy van, amit jól tettem: éltem a *saját* életemet. Soha sem tartoztam azok sorába, akik olyanról álmodtak, amiben a szívük mélyén még saját maguk sem hittek. Én nem egy előre kitűzött mércéhez igazodtam, hanem kiindultam a tehetségemből, a lehetőségeimből és az érdeklődésemből. Egész felnőtt életemben mindig nagy volt az önbizalmam, amiben kellő segítséget kaptam mind a tanáraimtól, mind a

munkahelyeimen a főnökeimtől. Kapcsolatom a barátaimmal, a sajátos természetemnél és a világnézetemnél fogva, nem volt mindig „zökkenőmentes”, de harag azért közöttünk sosem volt, csak néha dühösek voltunk egymásra.

Szülői szeretetben, a hozzájuk való közellétben, amely nagy hatással van nemcsak a gyerekkorra, hanem az ember egész életére, csak kevésbé volt részem, de ezt igyekeztem más emberi kapcsolatokkal kárpótolni. Mindig próbáltam nyitott szemmel járni, és amit láttam, azt rendszeresen át is gondoltam. Ezért egyszer Cillától tini korában meg is kaptam a magamét: „Papa, én gyűlölöm benned, hogy te mindig mindent átgondolsz! Nem tudnál néha spontán is lenni, mint egy normális ember?”

1957-ben a serdülőkorom közepén egyik napról a másikra önmagamért csak egyedül felelős „felnőtt” lettem. A végig nem élhetett serdülőkor köszönt vissza az egész életemet végigkísérő bohém megnyilvánulásaimban. Ebben nem volt semmi tudatosság, de az lehet, hogy ösztönösen befolyásolt az, hogy ha nem lehettem természetes körülmények között, a megfelelő időben normálisan fiatal, akkor pótoljam azt azzal, hogy legyek egész életemben egy fiatalosan kilengő, vidám egyén.

Úgy gondolom, hogy személyes tulajdonságaim és élelcélom hasonlíthatók egy gyorsan száguldó nyílveoszóhoz, amelynek a rendeltetése, hogy kövesse a kilövő által kijelölt irányvonalat: előre! A nyílveoszó hegye pedig az eddig vázolt tulajdonságaim rendszerének a csúcán, mint oromkő, egy olyan háromszög alapú gúla, amelynek egyik oldala a racionalizmus, a másik a hedonizmus és a harmadik a közösség, amelyben élek. Egész életemben hallgattam mind a tudományos, mind a józan eszemre, és mert egyszer élünk, kerestem az élvezeteket és kerültem a kellemetlenségeket, de mindig tekintettel voltam és vagyok a magam választotta sorsomra, hogy én itt egy menekült vagyok. Hogy ennek negatív hatását sosem éreztem, az annak köszönhető, hogy probléma nélkül elfogadtam azt, ami vagyok. Ha valaki saját magát nem tudja elfogadni annak, aki, az ne várja azt másoktól se el!

Még két embert említek, akiket személyesen ugyan nem ismertem, de sorsom alakulásában mégis nagyon nagy szerepet játszottak. Ők Nyikita Hruscsov és Mihail Gorbacsov. Hruscsov azzal, hogy hontalanná tett, és új állampolgárság felvételére készített, tulajdonképpen adott nekem még egy hazát. Bár igazából néha nem tudom, hogy hová is tartozom, azt viszont sose bántam meg, hogy Magyarországot elhagytam. Gorbacsov érdeme a hidegháború megszűnésében közismert, de én főként az ő ahhoz való közvetett hozzájárulását értékelem,

hogyan meggyorsította azt a folyamatot, ami – az 1956-os álmunkhoz híven – egy szuverén Magyarország születéséhez vezetett.

Most itt állok áldva két hazával, vagy inkább azt mondhatnám helyesebben, hogy két otthonnal, de a kérdés felmerül, hogy *boldog vagyok-e így? Igen, itt is, ott is boldog vagyok*. Svédországban a legtöbb dologgal meg vagyok elégedve, de Magyarországon van valami, ami nekem a svéd viszonyokhoz képest nagyon hiányzik. Amikor ott vagyok a barátaimmal, akkor kezdetben otthon érzem magam. Egy idő után egyre inkább látom a csalódást és az elégedetlenséget, az egész országot a nemzeti traumájával, ami most egészen „áthatja” a társadalmat, akkor vágyom Svédországba vissza. Eddig még reméltem, hogy egyszer majd nekem is csak *egy hazám* és benne *egy otthonom* lesz, de az a társadalmi folyamat, ami az utóbbi időkben végbement és megy Magyarországon, mindinkább közelebb visz ahhoz a gondolathoz, hogy ez a reményem talán már csak egy álom? Viszont ha már úgy adja a sors, hogy van, akinek két hazája is lehet, és ha úgy érzi, hogy mindkettő otthona is, akkor nyugodjon bele, és *legyen vele elégedett!*

Azt hiszem, van még egy tulajdonságom, amiről még most sem tudom, hogy hová soroljam: a gyerekesség vagy pontosabban talán a bohém lényem. Nem törődöm azzal, hogy ez melyik oldalához tartozik, de én sosem hiányoltam, hogy komoly, „igazi felnőtt” legyek. Sokszor nagyon jó érzés volt csak annak lenni, ami vagyok, pedig akkor még nem olvastam Márai Sándor bölcs szavait⁷: "Ez a legnagyobb csapás, mellyel a végzet embert sújthat. Vágy, másnak lenni, mint aki és ami vagyunk: ennél fájdalmasabb vágy nem éghet emberi szívben. Mert az életet nem lehet másként elviselni, csak azzal a tudattal, hogy belenyugszunk mindabba, amit magunknak és a világnak jelentünk”.

Referenciák

1. BAGDY Emőke (2010): Hogyan lehetnénk boldogabbak? Kulcslyuk Kiadó
2. Dr. Kalmár Sándor (2011): Nevelés & mentális egészség (Előadás a kecskeméti osztálytalálkozón) Kalmár S. (2011) „The relationship between education and mental health in adolescents in Hungary” Psihiatru. ro. Anul VII. Nr 27. 4/2011. pp. 6–16.
3. Dr. Müller Rudolf – Dr. Pap István – Tóth Ákos (2009): A hallgatók tanulással kapcsolatos motivációi a Kecskeméti Főiskola GAMF Karán, Kecskeméti Főiskola
4. Dr. Pap István (2011): A hallgatók tanulással kapcsolatos motivációi a Kecskeméti Főiskola GAMF Karán (Előadás a kecskeméti osztálytalálkozón 2011. 08. 11.)
5. Jelasity Radován (2011): Az euró a hibás? – [www.fn.hu/tények és vélemények](http://www.fn.hu/tenyek-es-velemenyek)
6. Jusst László műsorvezető, ATV (2011): Interjú Jelasity Radovánnal
7. Márai Sándor: A gyertyák csonkig égnek, Helikon Kiadó 2001
8. Ranschburg Jenő (2011): „A szemét ott ül a Parlamentben” – www.fn.hu/belfold/20110112/ranschburg
9. Skavlan Fredrik műsorvezető, SVT és NRK (svéd és norvég televízió) (2011): Interjú Jan Carlzonnal a Skavlan nevű Talkshowban

Mellékletek

1. sz. melléklet

ÖNÉLETRAJZ

Név: Balázs Péter

Született: 1940. 01. 17.

Cím: Essingestråket 14, 112 66 Stockholm

Tel: lakás: +46 8 6560711, mobil: +46 706488547

Iskolai végzettség

1963	Építészmérnöki bizonyítvány – Műszaki Technikum Uppsala
1976	Építészmérnöki diploma – Stockholmi Műszaki Egyetem.
1977, 1978	Tanulmányok a Stockholmi Műszaki Egyetemen: Közgazdaságtan (egy szemeszter), programozási logika (fél szemeszter)
1980	PhD-diploma a Stockholmi Műszaki Egyetemen

Munkahelyeim

1959. 08. 21.–	Bröderna Westwrmark Rep.-verkstad, Norsjö.
1959. 12. 23.	(Autókarosszéria javítás)
1962. 07. 01.–	Consortio HBPC, Viadotto di Melide, Schweiz.
1962. 08. 15.	(Nyári gyakorlat)
1963. 10. 01.–	Ingenjör SVR Paul Bondesson AB, Skärholmen.
1966. 02. 28.	(Műszaki rajzoló)
1966. 03. 01.–	Heijkes Ingenjörbyrå AB, Solna.
1968. 05. 31.	(Műszaki rajzoló, főként katonai építményekhez.)
1968. 06. 01.–	Bertil Olander konsulterande ingenjörbyrå AB, Stockholm.
1972. 07. 31.	(Statikus, csoportvezető)
1976. 06. 01.–	Stockholmi Műszaki Egyetem.
1982. 08. 31.	(Tanársegéd, egyetemi tanár)
1982. 09. 01.–	Fortifikationsförvaltningen, Märsta.
1993. 12. 31.	(Kutató, 1986-tól a kutatóállomás főnöke)
1994. 01. 01.–	FOA, Märsta
1999. 12. 31.	(Kutató, 1997-től „kutatási igazgató”)
1988-2000	MHS, Stockholm. (tanár a katonai főiskolán)
2000. 01. 01.–	Vidám nyugdíjas

Publikációk

- 1980 „Stress skin action in composite panels comprising steel Sheeting and boards” (Doktori diplomamunka)
Membránerők vizsgálata kompozit acél héjszerkezeteknél
- 1985 „Test on box units of steel sheeting in partial structural Interaction with plasterboard” (Társszerző Per-Olof Thomasson)
Kísérlet részben együttdolgozó acél- és gipszlemez szerkezettel
- 1987 „Composite structures subjected to blast loads”
(Társszerzők Bengt Vretblad és Ulf Arne Girhammar)
Lökéshullámokkal terhelt kompozit szerkezetek
- 1987 „Dynamiska push-out-försök på studs”
Dynamic push-out tests on stud shear connectors
Dinamikus nyíróerők vizsgálata fejes csapoknál
- 1988 „Vapenverkan mot skyddsrum” (Társszerző Bengt Vretblad)
Blast response Test of a Swedish-Norwegian Structure
Svéd-norvég óvóhely vizsgálata robbanás által keltett lökéshullámokkal
- 1995 „Armerade betongplattor utsatta för markstötstågsbelastning”
Steel reinforced concrete plates subjected to ground shock
Vasbeton födémelemek vizsgálata földben terjedő lökéshullámokra
- 1996 „Balkar av höghållfast betong belastade med impulslast”
(Társszerző Mikael Hallgren, KTH)
High strength concrete beams subjected to impulse load
Nagyszilárdságú betongerendák vizsgálata dinamikai terhelésre
- 1997 „Beräkningsmetoder vid stötstågsbelastade konstruktioner” (Tankönyv)
Methods for calculations of blast loaded structural behavior
Robbanás által keltett erőknél kitett szerkezetek számítási módszerei
- 1998 „Fullskaleförsök med armerade betongplattor i sand belastade med markstötståg från detonerade bomber”
Full scale test with reinforced concrete slabs in sand subjected to ground shock from detonated bombs
Bombarobbanás által keltett lökéshullámok hatása homokba ágyazott vasbeton födémekekre – 1:1 méretarányú kísérlet

2. sz. melléklet

SZIMPOZIUMOK ÉS KONFERENCIÁK

Részvétel

1983. 09. 12.	Harrogate	Anglia
1983. 09. 16.	Manchester	Anglia
1985. 09. 07.	Luxemburg	Luxemburg
1987. 08. 09.	Odense	Dánia
1988. 05. 12.	Karlsruhe	Németország
1989. 03. 04.	Washington DC	USA
1989. 04. 12.	Panama City Beach	USA
1990. 09. 03.	Brüsszel	Belgium
1992. 02. 28.	New Delhi	India
1994. 05. 31.	Madrid	Spanyolország
1995. 05. 20.	Jeruzsálem	Izrael
1996. 06. 28.	Párizs	Franciaország

Részvétel előadással

1979	Koppenhága	Dánia
1981. 06. 10.	Budapest	Magyarország
1982	Glasgow	Skócia
1984. 08. 09.	Reykjavik	Izland
1985. 04. 12.	Panama City Beach	USA
1986. 10. 11.	Pilisszentkereszt	Magyarország
1987. 09. 27.	Edinburgh	Skócia
1996. 10. 05.	Tel Aviv	Izrael
1997. 04. 18.	Washington DC	USA
1997. 07. 11.	Kona, Hawaii-szigetek	USA
1999. 05. 02.	Berlin	Németország
1999. 06. 24.	Sandöfjord	Norvégia

3. sz. melléklet

MUNKAHELYI JELLEMZÉS

Paul Bondesson

Ingenjörbyrå AB

Lilla sällskapets väg 14

Skärholmen Stockholm

Stockholm, 1967. október 18.

Munkabizonyítvány

Balázs Péter, született 1940. január 17-én, alkalmaztuk vállalatunknál 1963. szeptember 30. és 1966. február 28. között.

Balázs főként szerkezeti rajzok elkészítésével (lakóházakhoz, iskolákhoz és egyéb épületekhez) próbálta elfoglalni magát, de speciális feladatok, mint a kávéfőzés és a takarítás is az ő felelősségi körébe tartoztak. Továbbá még az a feladat is Balázusra hárult, hogy megítélje és értékelje a rövid időre alkalmazott irodai leányokat. Mint főnökük, teljesen önállóan dolgozott, és minden cselekedetéért személyes felelősséget vállalt.

Balázs alkalmazásának kezdetétől fogva kedves és vidám jellem volt, mindig rettenetesen pontosan tartotta be a kávészüneteket és ebédidőket. Heves magyar temperamentumát, amitől nehéz teherként szenved, csak szuper karakterkeménységgel tudta pórázon tartani az irodánkhoz legközelebb eső kávézóban. Előfordult, hogy komoly erőfeszítéseket tett konstruktív gondolkodásra is, mely fantasztikus eredményhez vezetett. Csodálatra és dicséretre méltó az a tehetsége, hogy a hibákat és félreértéseket a rajzokon nehezen lehessen felfedezni.

Most, amikor Balázs saját elhatározásából elhagy bennünket, szívből tudjuk őt ajánlani, és csak a legjobb véleményt küldjük róla. Az új munkakörben, mint katona fényes jövőt jósolunk neki.

PAUL BONDESSON ING. BYRÅ AB

Per-Henrik Hammarberg

(személyzeti igazgató)

”Az indulás előtti napon hazautaztam szüleimhez, hogy elmondjam nekik disszidálási tervemet. Az utolsó estét és éjszakát együtt töltöttem a családommal. Reggel csak anyám kísért ki a hercegszántói vasútállomásra. Hideg volt, biztosan fagypont alatti fokok lehettek. A kocsik ablakaira a pára rá volt fagyva. Hogy utoljára tudjak integetni anyámnak, körmeimmel csíkokat kellett vakarnom az ablaküvegen, hogy átlássak rajta. Amikor a gőzös lassan elindult az állomásról, akkor úgy gondoltam, hogy most utoljára láttam az édesanyámat. Szemei tele voltak könnyel. Jobb kezét emelésre mozdította, mintha integetni akart volna. Ott állt mereven, méltóságteljesen, olyan tekintettel, amit sosem tudtam feledni. És én mit éreztem akkor? Azt leírni, hogy mit éltem én akkor át, hát ahhoz nincsenek szavak.”

